

ДРЖАВНА
РЕВИЗОРСКА
ИНСТИТУЦИЈА

ИЗВЕШТАЈ
О РЕВИЗИЈИ СВРСИСХОДНОСТИ ПОСЛОВАЊА
Управљање опасним отпадом

Број: 400-382/2022-04/35
Београд, 21. децембар 2022. године

Надлежни органи су дужни да обратe више пажње на управљање опасним отпадом јер циљеви смањења генерисања опасног отпада, утврђивања тачних количина и унапређења третмана опасног отпада остају неостварени

У Републици Србији није успостављен редован систем сакупљања опасног отпада. Расположиви капацитети за физичко-хемијски третман и одлагање опасног отпада су ограничени, а капацитети за складиштење опасног отпада нису довољни. Државна ревизорска институција се из наведеног разлога определила да спроведе ревизију сврсисходности управљања опасним отпадом и дошла до следећих налаза и закључака:

Систем управљања рударским отпадом није ефикасан. Само један од 21 оператера одлаже и управља рударским отпадом (флотацијском јаловином) на основу дозволе и плана управљања рударским отпадом. Систем доставе и контроле тачности података о произведеним количинама и карактеру рударског отпада није ефикасан.

За управљање опасним отпадом нису створени механизми за потпуну примену постојећих законских и подзаконских аката. Не прате се циљеви и стопе сакупљања и третмана батерија и акумулатора, отпада од електричне и електронске опреме и отпадних возила и не функционише систем сакупљања фармацеутског отпада од грађана. Укупне капацитете постројења за третман опасног отпада у Републици Србији није могуће утврдити, а подаци о произведеној количини и третману опасног отпада нису поуздани. Евиденција произвођача медицинског отпада није свеобухватна, а постојећа инфраструктура за третман медицинског отпада није у потпуности функционална. Већина здравствених установа нема сагласност на планове за управљање медицинским отпадом. Услед неадекватне координације надлежних органа, надзор над управљањем медицинским отпадом није свеобухватан и делотворан.

Слика 1: MID-MIX® технолошки поступак за инертизацију опасног индустријског отпада

Извор: YUNIRISK doo Beograd

Препоруке

Државна ревизорска институција је, између осталих, дала препоруке:

Министарству заштите животне средине да успостави механизме за примену законских и подзаконских аката у вези са управљањем опасним отпадом.

Министарству здравља и Покрајинском секретаријату за урбанизам и заштиту животне средине да предузму мере у циљу унапређења обухвата надзора здравствених установа у погледу управљања медицинским отпадом.

Министарству рударства и енергетике и Покрајинском секретаријату за енергетику, грађевинарство и саобраћај да предузму мере како би сви носиоци експлоатације донели планове управљања рударским отпадом.

Агенцији за заштиту животне средине да усклади обрасце за извештавање о отпаду у складу са законским прописима и успостави контролу доставе података о произведеном и третираном опасном отпаду за Национални регистар извора загађивања.

Садржај

Извештај о ревизији сврсисходности пословања	1
Скраћенице	5
I Резиме и препоруке	6
II Увод	11
1. Проблем	11
2. Циљ ревизије	12
3. Ревизијска питања	12
4. Обим и ограничења ревизије	12
5. Методологија у поступку рада	13
III Опис предмета ревизије	15
1. Законодавни и институционални оквир	15
1.1 Законодавни оквир	15
1.2 Институционални оквир	17
2. Опасан отпад	18
2.1 Дефинисање опасног отпада и његове основне карактеристике	18
2.2 Количине произведеног опасног отпада у Републици Србији	20
2.3 Управљање опасним отпадом	21
IV Закључци	23
ЗАКЉУЧАК 1: Систем управљања рударским отпадом у Републици Србији није ефикасан јер оператери одлажу рударски отпад и управљају њиме без дозволе за управљање отпадом и није успостављена јединствена база података рударског отпада	24
Налаз 1. 1: У Републици Србији само један оператер одлаже и управља рударским отпадом на основу дозволе за рударски отпад и плана управљања рударским отпадом	24
Налаз 1. 2 : Није успостављен ефикасан систем доставе и контроле тачности података о произведеним количинама и карактеру рударског отпада	28
ЗАКЉУЧАК 2: Није у потпуности ефикасан систем управљања опасним отпадом са аспекта успостављања механизма за примену законских и подзаконских аката, утврђивања тачних количина и капацитета постројења за третман опасног отпада и координације инспекцијских органа	33
Налаз 2.1: Нису створени механизми за потпуну примену постојећих законских и подзаконских аката за управљање опасним отпадом	33

Налаз 2.2. Због одсуства ближег уређења поступка издавања дозвола за управљање опасним отпадом и некомплетног регистра издатих дозвола, није могуће утврдити укупне капацитете постројења за третман опасног отпада у Републици Србији	49
Налаз 2.3. Подаци о произведеној количини и третману опасног отпада нису у потпуности поуздани	58
Налаз 2.4. Евиденција произвођача медицинског отпада није свеобухватна а постојећа инфраструктура за третман медицинског отпада није у потпуности функционална	69
Налаз 2.5 Већина здравствених установа нема сагласности на планове за управљање медицинским отпадом	75
Налаз 2.6: Није успостављена координација надлежних органа у циљу обухватнијег и делотворнијег надзора над управљањем медицинским отпадом	79
V Захтев за доставу одазивног извештаја	83

Скраћенице

Министарство	Министарство заштите животне средине
Министарство рударства	Министарство рударства и енергетике
Агенција	Агенција за заштиту животне средине
ЈЛС	Јединице локалне самоуправе
Завод	Републички завод за статистику
Уредба	Уредба о условима и поступку издавања дозволе за управљање отпадом, као и критеријумима, карактеризацији, класификацији и извештавању о рударском отпаду
Стратегија	Стратегија управљања отпадом за период 2010–2019. године
Програм	Програм управљања отпадом у Републици Србији за период 2022–2031. године

I Резиме и препоруке

Државна ревизорска институција спровела је ревизију сврсисходности пословања на тему „Управљање опасним отпадом“.

Опасан отпад је отпад који по свом пореклу, саставу или концентрацији опасних материја може проузроковати опасност по животну средину и здравље људи и има најмање једну од опасних карактеристика утврђених посебним прописима о карактеризацији отпада.

На територији Републике Србије не постоји редован систем сакупљања опасног отпада. Систем сакупљања опасног отпада првенствено се заснива на економској вредности отпада. Не постоји посебно законодавство о одвојеном сакупљању и управљању опасним отпадом из домаћинства у Републици Србији. Постоји ограничен капацитет за физичко-хемијски третман опасног отпада и само ограничени капацитети за одлагање опасног отпада. Нема довољно капацитета за складиштење опасног отпада. У таквим околностима, произвођачи опасног отпада привремено складиште опасни отпад на својим локацијама у привременим складиштима. На територији Републике Србије још увек не постоји национално постројење за третман опасног индустријског отпада, као ни централна регионална складишта опасног отпада, иако је планско решење дато у Просторном плану Републике Србије из 2010. године.

Након спроведене ревизије утврдили смо следеће:

Надлежни органи су дужни да обрате више пажње на управљање опасним отпадом јер циљеви смањења генерисања опасног отпада, утврђивања тачних количина и унапређења третмана опасног отпада остају неостварени.

ЗАКЉУЧАК 1: Систем управљања рударским отпадом у Републици Србији није ефикасан јер оператери одлажу рударски отпад и управљају њиме без дозволе за управљање отпадом и није успостављена јединствена база података рударског отпада

Налаз 1.1 У Републици Србији само један оператер одлаже и управља рударским отпадом на основу дозволе за рударски отпад и плана управљања рударским отпадом. Најмање 20 оператера одлаже и управља потенцијално опасним рударским отпадом (флотацијском јаловином) без издате дозволе за управљање отпадом.

Налаз 1.2 Није успостављен ефикасан систем доставе и контроле тачности података о произведеним количинама и карактеру рударског отпада. Не постоји електронска или друга база података о укупним количинама рударског отпада и минералних сировина. Од 674 одобрена експлоатациона поља, надлежним органима су достављени подаци о генерисаним количинама рударског отпада са 193 експлоатациона поља, због чега постоји ризик од тога да подаци о укупној количини рударског отпада не буду свеобухватни.

ЗАКЉУЧАК 2: Није у потпуности ефикасан систем управљања опасним отпадом са аспекта успостављања механизма за примену законских и подзаконских аката, утврђивања тачних количина и капацитета постројења за третман опасног отпада и координације инспекцијских органа.

- Налаз 2.1 Нису створени механизми за потпуну примену постојећих законских и подзаконских аката за управљање опасним отпадом. Не прате се циљеви и стопе сакупљања и третмана батерија и акумулатора, отпада од електричне и електронске опреме и отпадних возила. Не функционише систем сакупљања фармацеутског отпада од грађана. Само 12% ЈЛС предвидело је планом управљања отпадом успостављање система сакупљања опасног отпада из домаћинства.
- Налаз 2.2 Због одсуства ближег уређења поступка издавања дозвола за управљање опасним отпадом и некомплетног регистра издатих дозвола, није могуће утврдити укупне капацитете постројења за третман опасног отпада у Републици Србији.
- Налаз 2.3 Подаци о произведеној количини и третману опасног отпада нису поуздани. Постоје разлике између података о количини произведеног опасног отпада Агенције за заштиту животне средине и Републичког завода за статистику, као и између стања залиха на привременом складишту у извештајној години на дан 31.12. и стања залиха на привременом складишту на дан 1.1. у наредној години.
- Налаз 2.4 Евиденција произвођача медицинског отпада није свеобухватна, а постојећа инфраструктура за третман медицинског отпада није у потпуности функционална. Од укупно 6.969 регистрованих здравствених установа у јавној и приватној својини у Републици Србији, 1.469 (21%) је доставило податке Агенцији о произведеној количини инфективног медицинског отпада у 2021. години.
- Налаз 2.5 Већина здравствених установа нема сагласности на планове за управљање медицинским отпадом. У 2021. години укупно 310 произвођача медицинског отпада произвело је више од 500 кг опасног медицинског отпада, од чега 302 (97%) произвођача медицинског отпада нема сагласност на план управљања медицинским отпадом.
- Налаз 2.6 Није успостављена координација надлежних органа у циљу обухватнијег и делотворнијег надзора над управљањем медицинским отпадом. Министарство здравља (санитарна инспекција) и Покрајински секретаријат за урбанизам и заштиту животне средине у 2020. и 2021. години нису вршили инспекцијски надзор над применом Закона о санитарном надзору, односно Закона о управљању отпадом.

Државна ревизорска институција, након спроведене ревизије, даје следеће препоруке:

Министарству рударства и енергетике да:

1. Предузме активности којима ће подстаћи све оператере који управљају отпадом који се ствара током геолошких истраживања, експлоатације, припреме и складиштења минералних сировина да ускладе своје пословање са одредбама прописаним Уредбом о условима и поступку издавања дозволе за управљање отпадом, као и критеријумима, карактеризацији, класификацији и извештавању о рударском отпаду (*Налаз 1.1 – Приоритет 2¹*);
2. Успостави електронску базу података у којој се води евиденција о количинама откопане минералне сировине, откривке, јаловинских стена и јаловине и других производа из припреме минералних сировина. (*Налаз 1.2 – Приоритет 3²*);
3. Утврди за која експлоатациона поља су се стекли услови за укидање одобрења и наложе носиоцу одобрења да изради пројекат трајне обуставе радова, да исти изведе, као и да изврши санацију и рекултивацију простора деградираног рударским радовима (*Налаз 1.2 – Приоритет 3*);
4. Ближе уреди и успостави комплетан катастар рударског отпада са ажурним подацима о активним и напуштеним локацијама рударског отпада у Србији (*Налаз 1.2 – Приоритет 3*).

Покрајинском секретаријату за енергетику, грађевинарство и саобраћај да:

1. Предузме активности којима ће сви оператери који управљају отпадом, који се ствара током геолошких истраживања, експлоатације, припреме и складиштења минералних сировина, да ускладе своје пословање са одредбама прописаним Уредбом о условима и поступку издавања дозволе за управљање отпадом, као и критеријумима, карактеризацији, класификацији и извештавању о рударском отпаду (*Налаз 1.1 – Приоритет 2*);
2. Успостави електронску базу података у којој се води евиденција о количинама откопане минералне сировине, откривке, јаловинских стена и јаловине и других производа из припреме минералних сировина (*Налаз 1.2 – Приоритет 3*);
3. Утврде за која експлоатациона поља су се стекли услови за укидање одобрења и наложе носиоцу одобрења да изради пројекат трајне обуставе радова, да исти изведе, као и да изврши санацију и рекултивацију простора деградираног рударским радовима (*Налаз 1.2 – Приоритет 3*).

Министарству заштите животне средине да:

1. Унапреди систем и механизме за примену прописаних стопа сакупљања и за третман посебних токова отпада (отпадних батерија и акумулатора, отпада од електричне и електронске опреме и отпадних возила) (*Налаз 2.1 – Приоритет 3*);
2. У сарадњи са Министарством здравља:
 - успостави механизме за примену законских одредби које се односе на сакупљање фармацеутског отпада од грађана, финансирање трошкова његовог преузимања и збрињавања од стране оператера
 - пропише критеријуме за утврђивање најбољих доступних технологија (техника) третмана фармацеутског отпада

¹ ПРИОРИТЕТ 2 – Несврсисходности које је могуће отклонити у року до годину дана.

² ПРИОРИТЕТ 3 – Несврсисходности које је могуће отклонити у року до три године.

- изврши измену Правилника о управљању медицинским отпадом у циљу успостављања обавезне обуке особља за управљање медицинским отпадом
 - успостави координацију у циљу обухватнијег и делотворнијег надзора над управљањем медицинским отпадом
(Налаз 2.1, 2.5 и 2.6 – Приоритет 2);
3. У сарадњи са ЈЛС и министарством надлежним за послове комуналне делатности успостави систем сакупљања опасног отпада из домаћинства на територији свих ЈЛС (Налаз 2.1–Приоритет 3);
 4. Иницира измену Правилника о врстама отпада које се могу третирати у мобилним постројењима и врстама мобилних постројења за које се издаје дозвола за третман отпада са циљем успостављања критеријума у погледу локације и техничко-технолошких захтева за мобилна постројења за третман опасног отпада (Налаз 2.2 – Приоритет 2);
 5. Иницира измену Закона о процени утицаја на животну средину у циљу дефинисања постројења за третман опасног отпада спаљивањем, термичким и/или физичким, физичко-хемијским и хемијским поступцима (Налаз 2.2 – Приоритет 3);
 6. Успостави Регистар издатих дозвола Агенције за заштиту животне средине тако да јавности буду доступни сви подаци из Регистра издатих дозвола свих надлежних органа (подаци о року важности дозволе, врсти отпада, количини отпада, капацитету постројења, начину управљања отпадом, измени дозвола за складиштење и поновно искоришћење отпада), овласти лице за вођење Регистра издатих дозвола за управљање отпадом и врши контролу Регистра издатих дозвола најмање једанпут годишње у циљу успостављања ефикасније контроле података наведених у дозволама и адекватног вршења инспекцијског надзора (Налаз 2.2 – Приоритет 2);
 7. Иницира измену Закона о интегрисаном спречавању и контроли загађивања животне средине у циљу утврђивања обавезе надлежних органа да достављају податке из регистра издатих интегрисаних дозвола Агенцији за заштиту животне средине (Налаз 2.2 – Приоритет 3).

Покрајинском секретаријату за урбанизам и заштиту животне средине да:

1. Овласти лице за вођење Регистра издатих дозвола за управљање отпадом и врши контролу Регистра издатих дозвола најмање једанпут годишње (Налаз 2.2 – Приоритет 2);
2. Врши инспекцијски надзор над применом Закона о управљању отпадом, укључујући и надзор над управљањем медицинским и фармацеутским отпадом (Налаз 2.6 – Приоритет 2).

Агенцији за заштиту животне средине да:

1. Обезбеди ажуран Регистар издатих дозвола за управљање отпадом и објављује све податке из Регистра издатих дозвола надлежних органа (подаци о року важности дозволе, количини отпада, капацитету постројења, начину управљања отпадом, измени дозвола за складиштење и поновно искоришћење отпада) (Налаз 2.2 – Приоритет 3);
2. Изврши контролу стања залиха на привременом складишту у извештајној години на дан 31.12. и стања залиха на привременом складишту на дан 1.1. у наредној години (Налаз 2.3– Приоритет 2);

3. Унапредити сарадњу са Републичким заводом за статистику у циљу успостављања координације приликом објављивања података о количинама произведеног опасног отпада (*Налаз 2.3– Приоритет 2*);
4. Иницира измену обрасца ГИО 3 – Годишњи извештај о отпаду оператера постројења за поновно искоришћење отпада у циљу усклађивања са Правилником о категоријама, испитивању и класификацији отпада по питању одређивања свих ознака поступака и метода одлагања и поступака и метода ради поновног искоришћења отпада (*Налаз 2.3 – Приоритет 2*);
5. Достави надлежном инспекцијском органу податке о здравственим установама које не достављају податке о произведеном медицинском отпаду (*Налаз 2.4 – Приоритет 2*);

Министарству здравља да:

1. У сарадњи са Министарством заштите животне средине:
 - успостави механизме за примену законских одредби које се односе на сакупљање фармацеутског отпада од грађана, финансирање трошкова његовог преузимања и збрињавања од стране оператера
 - пропише критеријуме за утврђивање најбољих доступних технологија (техника) третмана фармацеутског отпада
 - изврши измену Правилника о управљању медицинским отпадом у циљу успостављања обавезне обуке особља за управљање медицинским отпадом
 - успостави координацију у циљу обухватнијег и делотворнијег надзора над управљањем медицинским отпадом (*Налаз 2.1, 2.5 и 2.6 – Приоритет 2*);
2. Успостави евиденцију стања опреме за третман инфективног медицинског отпада здравствених установа у јавној својини и предузме мере како би све здравствене установе у јавној својини успоставиле потпун третман инфективног медицинског отпада кроз пружање подршке реализацији пројеката набавке или сервисирања постојећих дробилица (*Налаз 2.4 – Приоритет 2*);
3. Врши инспекцијски надзор над применом Закона о санитарном надзору и Закона о заштити становништва од заразних болести, укључујући и надзор над управљањем медицинским отпадом (*Налаз 2.6 – Приоритет 2*);

Генерални државни ревизор

Др Душко Пејовић
Државна ревизорска институција
Макензијева 41
11000 Београд, Србија
21. децембар 2022. године

II Увод

Државна ревизорска институција спровела је ревизију сврсисходности пословања „Управљање опасним отпадом“ у периоду мај–новембар 2022. године. Ревизија сврсисходности пословања спроведена је у складу са Законом о Државној ревизорској институцији,³ Пословником Државне ревизорске институције⁴, Програмом ревизије Државне ревизорске институције за 2022. годину⁵ и Изменом и допуном Програма ревизије Државне ревизорске институције за 2022. годину.⁶

Ревизија је обављена на начин и према поступцима утврђеним оквиром ревизорских стандарда Међународне организације врховних ревизорских институција (ИНТОСАИ), Кодексом професионалне етике државних ревизора и принципима Међународних стандарда врховних ревизорских институција (ИССАИ).

1. Проблем

Опасан отпад је отпад који по свом пореклу, саставу или концентрацији опасних материја може проузроковати опасност по животну средину и здравље људи и има најмање једну од опасних карактеристика утврђених посебним прописима о карактеризацији отпада, укључујући амбалажу у коју је опасан отпад био или јесте упакован.⁷

Од свих европских земаља, после Естоније, процентуално највише опасног отпада генерише се у Србији, чак 30%, што је последица активности у вези са прерадом минералних сировина.⁸

Главни проблеми и изазови у вези са управљањем опасним отпадом у Републици Србији су следећи:

- Тренутно на територији Републике Србије не постоји редован систем сакупљања опасног отпада. Систем сакупљања опасног отпада првенствено се заснива на економској вредности отпада. Нема довољно информација о сакупљању неких токова опасног отпада без позитивне економске вредности (киселине, хемијски отпад, отпад контаминиран уљем, муљ итд.).
- Не постоји посебно законодавство о одвојеном сакупљању и управљању опасним отпадом из домаћинства у Републици Србији. Одређени опасни отпад из домаћинства, попут отпада од електричне и електронске опреме и батерија, сакупља се под управом општина и у контексту посебних токова отпада. За други опасни отпад из домаћинства, нпр. отпадно уље, фармацеутски отпад и хемијски отпад, до сада у Републици Србији није успостављен редован систем сакупљања.
- Постоји ограничен капацитет за физичко-хемијски третман опасног отпада и само ограничени капацитети за одлагање опасног отпада.
- Нема довољно капацитета за складиштење опасног отпада. У таквим околностима, произвођачи опасног отпада привремено складиште опасни отпад на својим локацијама у привременим складиштима.

³ „Службени гласник РС“, бр. 101/05, 54/07, 36/10 и 44/18-др.закон.

⁴ „Службени гласник РС“, број 9/09.

⁵ Број: 06-1950/2021-02/1-3 од 3. фебруара 2022. године.

⁶ Број 06-1950/2021-02/1-7 од 27. маја 2022. године.

⁷ Члан 5 Закона о управљању отпадом („Сл. гласник РС“, бр. 36/2009, 88/2010, 14/2016 и 95/2018 - др. закон).

⁸ https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Waste_statistics#Hazardous_waste_generation.

- На територији Републике Србије још увек не постоји национално постројење за третман опасног индустријског отпада, као ни централна регионална складишта опасног отпада, иако је планско решење дато у Просторном плану Републике Србије из 2010. године. Недостају капацитети за инсинерацију органског индустријског и медицинског отпада.⁹
- Неадекватно управљање опасним медицинским отпадом, чије се количине процењују на 5.000 тона годишње, представља велики проблем због тога што се отпад не раздваја у здравственим установама.¹⁰

Наведени разлози определили су Државну ревизорску институцију да спроведе ревизију сврсисходности пословања на тему „Управљање опасним отпадом“.

2. Циљ ревизије

Циљ ревизије је да испита да ли су надлежни органи успоставили ефективно и ефикасно управљање опасним отпадом, укључујући правне, институционалне и техничке аспекте.

Да бисмо остварили циљ формулисали смо главно питање и ревизијска питања.

3. Ревизијска питања

Главно ревизијско питање гласи: Да ли су надлежни органи успоставили ефективно и ефикасно управљање опасним отпадом, укључујући правне, институционалне и техничке аспекте?

Да бисмо одговорили на главно питање, испитивали смо:

- 1) Да ли је успостављен ефикасан и ефективан систем управљања рударским отпадом?
- 2) Да ли је успостављен ефикасан и ефективан систем управљања опасним отпадом?

4. Обим и ограничења ревизије

Ревизијом смо обухватити активности надлежних органа у периоду 2020–2021. године, и то:

- 1) Министарства заштите животне средине, као органа који врши надзор над радом свих субјеката система управљања отпадом, координира и врши послове управљања отпадом од значаја за Републику Србију и прати стање у тој области, предлаже Влади Стратегију управљања отпадом и програме превенције стварања отпада и врши друге послове у складу са законом;
- 2) Покрајинског секретаријата за урбанизам и заштиту животне средине, који за територију Аутономне Покрајине Војводине обавља послове координације и управљања отпадом;
- 3) Агенције за заштиту животне средине, која води и ажурира базу података која се односи на управљање отпадом и извештава о управљању отпадом;

⁹ Програм управљања отпадом у Републици Србији за период 2022–2031. године.

¹⁰ Национална стратегија управљања отпадом са националним планом управљања отпадом за период 2020–2025. године.

- 4) Министарства рударства и енергетике, као органа који, између осталог, обавља послове који се односе на: припрему информација у вези са управљањем рударским отпадом, издавање решења по захтевима у вези са управљањем рударским отпадом и вођење електронске базе података катастра рударског отпада;
- 5) Покрајинског секретаријата за енергетику, грађевинарство и саобраћај који је надлежан за издавање дозвола за управљање рударским отпадом на територији Аутономне покрајине и који води поља рударског отпада, као и напуштених рудника и рударских објеката;
- 6) Министарства здравља, као органа који даје сагласност на планове управљања медицинским отпадом из здравствених установа, других облика здравствене службе, других правних лица, односно установа у којима се обавља здравствена заштита људи у складу са законом, које производе више од 500 кг опасног медицинског отпада годишње.

Да бисмо сагледали ситуацију на целој територији Републике Србије, у одређеним сегментима смо испитали и активности о ЈЛС и здравственим установама у јавној својини, методом упитника.

У ревизији нисмо испитивали:

- Да ли финансијски извештаји субјеката ревизије истинито и објективно приказују њихово финансијско стање, резултате пословања и новчане токове, у складу са прихваћеним рачуноводственим начелима и стандардима
- Финансијске трансакције и одлуке у вези са примањима и приходима и расходима и издацима, ради утврђивања да ли су односне трансакције извршене у складу са законом, другим прописима и за планиране сврхе

Ограничење ревизије је актуелна епидемиолошка ситуација која је неповољно утицала на прикупљање података.

5. *Методологија у поступку рада*

Како бисмо утврдили да ли је у Републици Србији успостављен ефикасан и ефективан систем управљања рударским отпадом, анализирали смо:

- Закон о рударству и геолошким истраживањима; Уредбу о условима и поступку издавања дозволе за управљање отпадом, као и критеријумима, карактеризацији, класификацији и извештавању о рударском отпаду и Правилник о садржини, облику и начину достављања годишњег оперативног плана и годишњег извештаја о пословању;
- Годишње извештаје о пословању носилаца експлоатације, који обављају експлоатацију минералних сировина на одговарајућем експлоатационом пољу, односно лежишту минералних сировина;
- Годишње извештаје Републичког завода за статистику.

Како бисмо утврдили да ли је успостављен ефикасан и ефективан систем управљања опасним отпадом, анализирали смо:

- Закон о управљању отпадом; Правилник о начину и поступку управљања истрошеним батеријама и акумулаторима; Правилник о начину и поступку управљања отпадним возилима; Правилник о листи електричних и електронских производа, мерама забране и ограничења коришћења електричне и електронске

опреме која садржи опасне материје, начину и поступку управљања отпадом од електричних и електронских производа; Правилник о управљању медицинским отпадом; Правилник о начину и поступку управљања фармацеутским отпадом и остале подзаконске акте;

- Закон о планирању и изградњи; Закон о процени утицаја на животну средину; Закон о интегрисаном спречавању и контроли загађивања животне средине; Правилник о врстама отпада које се могу третирати у мобилним постројењима и врстама мобилних постројења за које се издаје дозвола за третман отпада; Правилник о садржини, начину вођења и изгледу регистра издатих дозвола за управљање отпадом; Правилник о садржини и изгледу дозволе за управљање отпадом и остала подзаконска акта;
- Стратегију за примену конвенције о доступности информација, учешћу јавности у доношењу одлука и праву на правну заштиту у питањима животне средине – Архуска конвенција;
- Програм управљања отпадом у Републици Србији за период 2022–2031. године;
- Податке достављене за Национални регистар извора загађивања животне средине Агенције за заштиту животне средине;
- Податке достављене од ЈЛС у вези са успостављањем система одвојеног сакупљања опасног отпада из домаћинства;
- Податке које смо добили путем упитника који смо послали здравственим установама у јавној својини, а у вези са управљањем опасним медицинским и фармацеутским отпадом.

III Опис предмета ревизије

1. Законодавни и институционални оквир

1.1 Законодавни оквир

Устав Републике Србије као највиши општи правни акт гарантује свакоме право на здраву животну средину, и то на следећи начин:

- Свако има право на здраву животну средину и на благовремено и потпуно обавештавање о њеном стању;
- Свако, а посебно Република Србија и аутономна покрајина, одговоран је за заштиту животне средине;
- Свако је дужан да чува и побољшава животну средину.¹¹

Република Србија, између осталог, уређује и обезбеђује одрживи развој, систем заштите и унапређења животне средине.¹²

Законом о заштити животне средине уређује се интегрални систем заштите животне средине којим се обезбеђује остваривање права човека на живот и развој у здравој животној средини и уравнотежен однос привредног развоја и животне средине у Републици Србији.

Управљање отпадом спроводи се по прописаним условима и мерама поступања са отпадом у оквиру система сакупљања, транспорта, складиштења, припреме за поновну употребу, односно поновно искоришћење третмана и одлагања отпада, укључујући и надзор над тим активностима и бригу о постројењима за управљање отпадом после њиховог затварања. Власник и/или други држалац отпада дужан је да предузме мере управљања отпадом у циљу његовог спречавања или смањења настајања, омогући поновну употребу и рециклажу отпада, издвајање секундарних сировина и коришћење отпада као енергента, односно одлагање отпада.¹³

Закон о управљању отпадом¹⁴ је главни правни инструмент који успоставља политику управљања отпадом у Републици Србији. Њиме се дефинишу врсте отпада и његова класификација, планирање управљања отпадом, заинтересоване стране, операције третирања отпада, обавезе и одговорност у смислу управљања отпадом, управљање посебним токовима отпада, захтеви и поступци за издавање дозвола, превоз отпада, извештавање, економски инструменти управљања отпадом и извршни поступци.

Према том закону, управљање отпадом чини група активности од заједничког интереса која обухвата спровођење прописаних акционих планова у оквиру сакупљања, транспорта, складиштења, третирања и одлагања, као и надзор над тим активностима и одговорност за постројења за управљање отпадом и одржавање после затварања. Закон о управљању отпадом предвиђа прелазне периоде за постизање усаглашености са његовим одредбама.

Ради планирања управљања отпадом у Републици Србији доносе се следећи плански документи:

- 1) Стратегија управљања отпадом;
- 2) Програми превенције стварања отпада;

¹¹ Члан 74 Устава Републике Србије („Службени гласник РС“, бр. 98/2006).

¹² Члан 97 Устава Републике Србије (Надлежност Републике Србије).

¹³ Члан 30 Закона о заштити животне средине.

¹⁴ „Сл. гласник РС“, бр. 36/2009, 88/2010, 14/2016 и 95/2018 - др. закон.

- 3) Регионални план управљања отпадом;
- 4) Локални план управљања отпадом;
- 5) План управљања отпадом у постројењу за које се издаје интегрисана дозвола;
- 6) Радни план постројења за управљање отпадом¹⁵.

Стратегија управљања отпадом и Закон о управљању отпадом постављају правну основу за доношење бројних подзаконских аката којим се регулишу операције управљања отпадом, посебни токови управљања отпадом, класификовање и превоз отпада, као и извештавање о отпаду.

Следећи подзаконски акти су важни за управљање опасним отпадом у Републици Србији:

- 1) Правилник о категоријама, испитивању и класификацији отпада¹⁶;
- 2) Правилник о условима, начину и поступку управљања отпадним уљима¹⁷;
- 3) Правилник о поступању са отпадом који садржи азбест¹⁸;
- 4) Правилник о начину и поступку управљања истрошеним батеријама и акумулаторима¹⁹;
- 5) Правилник о начину и поступку управљања отпадним возилима²⁰;
- 6) Правилник о листи електричних и електронских производа, мерама забране и ограничења коришћења електричне и електронске опреме која садржи опасне материје, начину и поступку управљања отпадом од електричних и електронских производа²¹;
- 7) Правилник о управљању медицинским отпадом и Правилник о начину и поступку управљања фармацеутским отпадом;
- 8) Уредба о производима који после употребе постају посебни токови отпада, обрасцу дневне евиденције о количини и врсти произведених и увезених производа и годишњег извештаја, начину и роковима достављања годишњег извештаја, обвезницима плаћања накнаде, критеријумима за обрачун, висину и начин обрачунавања и плаћања накнаде²².

Остали важни прописи за планирање управљања отпадом су:

I Закон о интегрисаном спречавању и контроли загађења животне средине

Законом о интегрисаном спречавању и контроли загађења животне средине²³ уређују се услови и поступак издавања интегрисане дозволе за постројења која могу имати негативне утицаје на здравље људи, животну средину или материјална добра, врсте постројења, надзор и друга питања од значаја за спречавање или контролу загађивања животне средине.

II Закон о стратешкој процени утицаја на животну средину

Законом о стратешкој процени утицаја на животну средину²⁴ обезбеђује се интегрисање еколошких аспеката у секторску политику. Осим тога, регулишу се услови,

¹⁵ Члан 9 Закона о управљању отпадом.

¹⁶ „Сл. гласник РС“, бр. 56/2010, 93/2019 и 39/2021.

¹⁷ „Сл. гласник РС“ број 71/2010.

¹⁸ „Сл. гласник РС“ број 75/2010.

¹⁹ „Сл. гласник РС“ број 86/2010.

²⁰ „Сл. гласник РС“ број 98/2010.

²¹ „Сл. гласник РС“ број 99/2010.

²² „Сл. гласник РС“ бр. 54/2010, 86/2011, 15/2012, 41/2013 - др. правилник, 3/2014, 81/2014 - др. правилник, 31/2015 - др. правилник, 44/2016 - др. правилник, 43/2017 - др. правилник, 45/2018 - др. правилник, 67/2018 - др. правилник, 95/2018 - др. закон и 77/2021.

²³ „Сл. гласник РС“ бр. 135/2004, 25/2015 и 109/2021.

²⁴ „Сл. гласник РС“ бр. 135/04 и 88/2010

начин и поступак обављања стратешке процене утицаја на животну средину током планирања. На крају се одређује учешће јавности у поступку стратешке процене утицаја на животну средину.

III Закон о рударству и геолошким истраживањима

Закон о рударству и геолошким истраживањима²⁵, поред осталих питања, дефинише и управљање рударским отпадом, тј. отпадом из екстрактивне индустрије. Одлагање и управљање рударским отпадом врши се на основу дозволе за управљање рударским отпадом коју издаје Министарство рударства, односно надлежни покрајински орган, у складу са планом управљања отпадом и другом пратећом документацијом, којом се дефинише врста, начин управљања и извештавања, као и друге обавезе у вези са управљањем рударским отпадом.

1.2 Институционални оквир

Субјекти надлежни за управљање отпадом јесу:

- 1) Република Србија;
- 2) Аутономна покрајина;
- 3) Јединица локалне самоуправе;
- 4) Агенција за заштиту животне средине;
- 5) Стручне организације за испитивање отпада;
- 6) Невладине организације, укључујући и организације потрошача;
- 7) Други органи и организације, у складу са законом²⁶.

Република Србија преко надлежних органа и организација обезбеђује управљање отпадом на својој територији²⁷. Министарство заштите животне средине обавља послове државне управе који се, између осталог, односе на: систем заштите и унапређења животне средине; инспекцијски надзор у области заштите животне средине; управљање отпадом, изузев радиоактивним отпадом; стварање услова за приступ и реализацију пројеката из делокруга тог министарства који се финансирају из средстава претприступних фондова Европске уније, донација и других облика развојне помоћи; одобравање прекограничног промета отпада.²⁸

Управљање отпадом на територији Аутономне Покрајине Војводине врши Покрајински секретаријат за урбанизам и заштиту животне средине.²⁹

Табела број 1: Надлежности Министарства заштите животне средине и Покрајинског секретаријата за урбанизам и заштиту животне средине

Министарство заштите животне средине	Покрајински секретаријат за урбанизам и заштиту животне средине
❖ предлаже Влади Стратегију и Програм превенције стварања отпада;	❖ учествује у изради Стратегије и Програма превенције стварања отпада;
❖ координира, врши послове управљања отпадом и прати стање;	❖ координира, врши послове управљања отпадом и прати стање за територију АПВ;
❖ врши надзор и контролу примене мера поступања са отпадом;	❖ врши надзор и контролу примене мера поступања са отпадом на територији АПВ;
❖ обавља друге послове.	❖ обавља друге послове.

²⁵ Сл. гласник РС, број 101/2015, 95/2018 - др. закон и 40/2021.

²⁶ Члан 17 Закона о управљању отпадом.

²⁷ Члан 18 став 1 Закона о управљању отпадом.

²⁸ Члан 6 Закона о министарствима („Службени гласник РС“, бр. 18/2020 и 116/2022).

²⁹ Чл. 32 и 39 Покрајинске скупштинске одлуке о покрајинској управи („Службени лист АП Војводине“, бр. 37/2014) и чл. 1 и 39 Покрајинске скупштинске одлуке о изменама и допунама Покрајинске скупштинске одлуке о покрајинској управи („Службени лист АП Војводине“, бр. 37/2016).

Агенција за заштиту животне средине обавља послове који се односе на:

- вођење и ажурирање базе података о управљању отпадом у информационом систему заштите животне средине, у складу са законом;
- вођење података о расположивим и потребним количинама отпада, укључујући секундарне сировине, размену и стављање на располагање тих података електронским путем;
- извештавање о управљању отпадом, у складу са преузетим међународним обавезама³⁰.

Агенција је орган управе у саставу Министарства заштите животне средине, са својством правног лица³¹.

Министарство рударства и енергетике, између осталог, обавља послове који се односе на: припрему информација у вези са управљањем рударским отпадом; припрему стручних основа у поступку израде нацрта закона, предлога подзаконских аката и техничких прописа из области управљања рударским отпадом ради њиховог усклађивања са прописима ЕУ; издавање решења по захтевима у вези са управљањем рударским отпадом и вођење електронске базе података катастра рударског отпада.

Покрајински секретаријат за енергетику, грађевинарство и саобраћај је надлежан за издавање дозвола за управљање рударским отпадом на територији Аутономне покрајине, која води катастре истражних и експлоатационих поља, активних и санираних рударских објеката, лежишта и биланса минералних сировина и геотермалних ресурса, поља рударског отпада, као и напуштених рудника и рударских објеката.

Министарство здравља даје сагласност на планове управљања медицинским отпадом из здравствених установа, других облика здравствене службе, других правних лица, односно установа у којима се обавља здравствена заштита људи у складу са законом, као и из медицинских, образовних и научно-истраживачких делатности које су са њима повезане и које производе више од 500 кг опасног медицинског отпада годишње, уз претходно прибављено мишљење завода за јавно здравље основаног за територију Републике Србије.

2. Опасан отпад

2.1 Дефинисање опасног отпада и његове основне карактеристике

Законом о управљању отпадом, отпад је дефинисан као свака материја или предмет који држалац одбацује, намерава или је неопходно да одбаци.³² Тако посматрано, отпад представља губитак материје и енергије, јер је потребна и додатна енергија за прикупљање, третман и депоновање отпада. Међутим, отпад се са друге стране може посматрати и као значајан извор ресурса, како материјалних, тако и енергетских.

Према опасним карактеристикама које утичу на здравље људи и животну средину, отпад може бити:

- 1) инертни;
- 2) неопасан;
- 3) опасан.

³⁰ Члан 22 Закона о управљању отпадом.

³¹ Члан 6 став 2 Закона о министарствима.

³² Члан 5

Инертни отпад јесте отпад који није подложен било којим физичким, хемијским или биолошким променама, не раствара се, не сагорева или на други начин физички или хемијски реагује, није биолошки разградив или не утиче неповољно на друге материје са којима долази у контакт тако да може да доведе до повећања загађења животне средине или угрози здравље људи, а укупно излуживање и садржај загађујућих материја у отпаду и екотоксичност излужених материја не смеју бити значајни, а посебно не смеју да угрожавају квалитет површинских и/или подземних вода.

Неопасан отпад јесте отпад који нема карактеристике опасног отпада.

Опасан отпад јесте отпад који по свом пореклу, саставу или концентрацији опасних материја може проузроковати опасност по животну средину и здравље људи и има најмање једну од опасних карактеристика утврђених посебним прописима, укључујући и амбалажу у коју је опасан отпад био или јесте упакован.

У следећој табели дат је приказ својстава отпада која га карактеришу као опасан отпад:

Табела број 2: **Граничне вредности концентрације опасних компоненти у отпаду на основу којих се одређују карактеристике отпада (својства отпада која га карактеришу као опасан отпад)**³³

ВРСТЕ	СВОЈСТВА
Н1 „Експлозиван“	Отпад класификован као класа 1 према прописима који се односе на међународни транспорт опасних материја на путу, АДР.
Н2 „Оксидирајући“	Отпад класификован као класа 5.1 и 5.2 према прописима који се односе на међународни транспорт опасних материја на путу, АДР.
Н3 – А „Високо запаљив“	Течни отпади који имају температуру паљења нижу од 21°C и отпад класификован као класа 2 и означени словима F, TF, или TFC и као класа 4.1, 4.2 и 4.3 према прописима који се односе на међународни транспорт опасних материја на путу, АДР.
Н3 - В „Запаљив“	Течни отпад који има температуру паљења нижу од 55°C.
Н4 „Надражујући (иритантан)“	Отпад који садржи 10% масених или више, једне или више надражујућих супстанци класификованих као R41 или ако садржи 20% масених или више, једне или више надражујућих супстанци класификованих као R36, PR37 или R38 према посебном пропису о хемикалијама.
Н5 „Штетан (опасан)“	Отпад који садржи 25% масених или више, једне или више супстанци класификованих као штетне према посебном пропису о хемикалијама.
Н6 „Отрован“	Отпад који садржи 0,1% масених или више једне или више супстанци класификованих као веома токсичне према посебном пропису о хемикалијама и отпад који садржи 3% масених или више једне или више супстанци класификованих као токсичне према посебном пропису о хемикалијама.
Н7 „Карциноген“	Отпад који садржи 0,1% масених или више једне или више супстанци класификованих као карциногене (категорије 1 или 2) према посебном пропису о хемикалијама.
Н8 „Корозиван“	Отпад који садржи 1% масених или више једне или више супстанци означених као корозивне ознаком R35 према посебном пропису о хемикалијама и отпад који садржи 5% масених или више једне или више супстанци означених као корозивне ознаком R34 према посебном пропису о хемикалијама.
Н9 „Инфективан“	Отпад контаминирани опасним патогеним микроорганизмима у складу са посебним прописима из области заштите здравља људи и из области заштите здравља животиња.
Н10 „Токсичан за репродукцију“	Отпад који садржи 0.5% масених или више једне или више супстанци класификованих као токсично за репродукцију (категорије 1 или 2) према посебном пропису о хемикалијама.
Н11 „Мутаген“	Отпад који садржи 0.1% масених или више једне или више супстанци класификованих као мутагене (категорије 1 или 2) према посебном пропису о хемикалијама.

³³ Прилог 7 Правилника о категоријама, испитивању и класификацији отпада („Сл. гласник РС“, бр. 56/2010, 93/2019 и 39/2021).

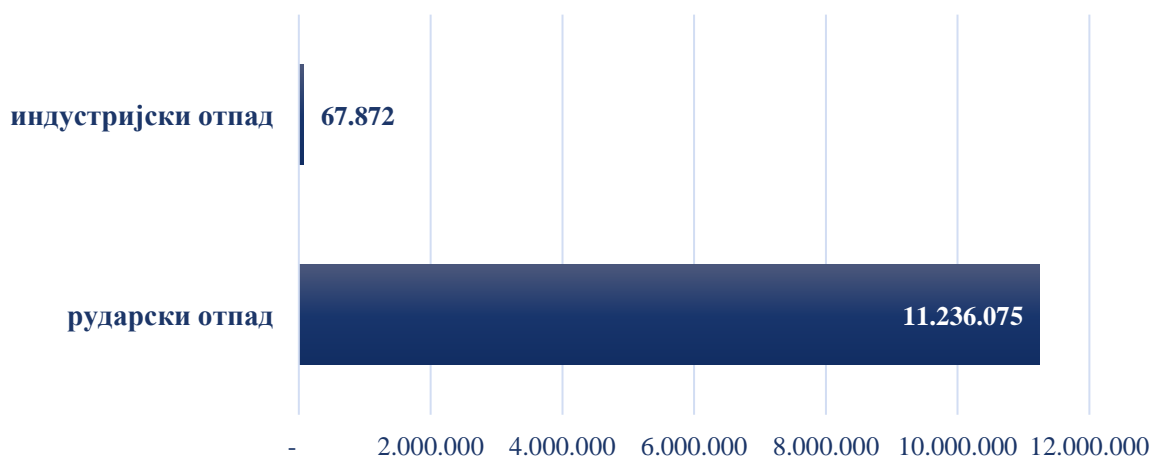

<p>H12 „Супстанце или отпад који у контакту са водом, ваздухом или у киселини отпуштају токсичне гасове“</p>	<p>Отпад чији укупан садржај ослобађајућих сулфида и цијанида при рН4 превазилази следеће вредности концентрација: S²⁻ лако ослобађајући 10000 мг/кг дм; CN-лако ослобађајући 1000 мг/кг дм; дм - сува маса.</p>
<p>H13 „Изазива преосетљивост“</p>	<p>Супстанце и препарати који, ако се удишу или ако продиру кроз кожу, имају способност изазивања реакције преосетљивости, тако да се даљим излагањем производе карактеристични негативни ефекти.</p>
<p>H14 „Екотоксичност“</p>	<p>CFHCs, HCFHCs, HFHCs, FHCs, Халони – Екотоксичне супстанце дефинисане класом 9, број 11 или 12 према АДР прописима.</p>
<p>H15 „Отпад који има својство да на сваки начин након одлагања произведе другу супстанцу нпр. излужевине која има неку од наведених карактеристика (H1-H14)“</p>	<p>Отпад код кога укупне вредности концентрација загађујућих материја прелазе следеће вредности концентрација: 1. Садржај неорганских супстанци (екстракт у воденој средини): Жива 20 мг/кг дм или 3 000 мг/кг дм; Арсен 5 000 мг/кг дм; Олово 10 000 мг/кг дм Кадмијум 5 000 мг/кг дм 2. Садржај органских супстанци: РАН 100 мг/кг дм; РСВ 100 мг/кг дм; PCDD/PCDF 10 000 нг ТЕФ/кг дм; РОХ 1 000 мг/кг дм; Угљоводоници (минерална уља) 20 000 мг/кг дм; ВТХ 500 мг/кг дм Феноли (слободни) 10 000 мг/кг дм – Отпад код кога процедурна течност има вредности концентрација које прелазе вредности концентрација у складу са 3.а и течни отпад који има вредности концентрација које прелазе вредности концентрација у складу са 3.б.</p>

2.2 Количине произведеног опасног отпада у Републици Србији

На основу података Агенција за заштиту животне средине и Републичког завода за статистику, укупна количина произведеног опасног отпада у Републици Србији у 2020. години износи 11.303.947 т и то:

Графикон 1: Количине произведеног опасног отпада у Републици Србији 2020. године (т)

Извор: ДРИ на основу података Агенција за заштиту животне средине и Републичког завода за статистику

Графикон 2: Структура опасног индустријског отпада

Извор: ДРИ на основу података Агенција за заштиту животне средине

2.3 Управљање опасним отпадом

Како захтеви за чистом, безбедном животном средином расту, тако расте и захтев јавности за заштитом од опасности по здравље и еколошких катастрофа лошег управљања опасним отпадом. Произвођачи опасног отпада дају свакодневне доказе о спознаји потребе за смањењем или елиминацијом извора опасног отпада и за бољим управљањем отпадом који настаје. Међутим, стално присутна тежња ка предностима нових производа, конкуренција, буџетска и капитална ограничења, као и активности оних који још нису прихватили своју еколошку одговорност и даље угрожавају наше еколошко благостање. У међувремену, синдром „не у мом дворишту“ (not in my backyard NYMB) достигао је тачку на којој готово ниједна локација није прихватљива као постројење за третман или одлагање опасног отпада.

Овај сукоб императива се мора решити. Ми, као народ, не можемо дозволити да нас угрожавају епизоде неконтролисаног ослобађања опасних материја/отпада и не можемо да толеришемо континуиране последице наше историје неконтролисаног одлагања опасног отпада. Међутим, ми, као самоодржива нација, не можемо себи дозволити да индустрију и трговину терамо на колена у име чистоће животне средине³⁴.

Третман опасног отпада је индустрија пуна иновација која се брзо развија. Иновације су вођене потребом за ефикасним и економичним процесима за опоравак, третман или уништавање отпада, а не за њиховим одлагањем на депонију без третмана. Хијерархија опција општег управљања отпадом приказана је у наредној табели. Најпожељнија опција је смањење извора отпада кроз модификацију процеса. Затим следе мање пожељне опције:

³⁴ Basic hazardous waste management / William C. Blackman, Jr.

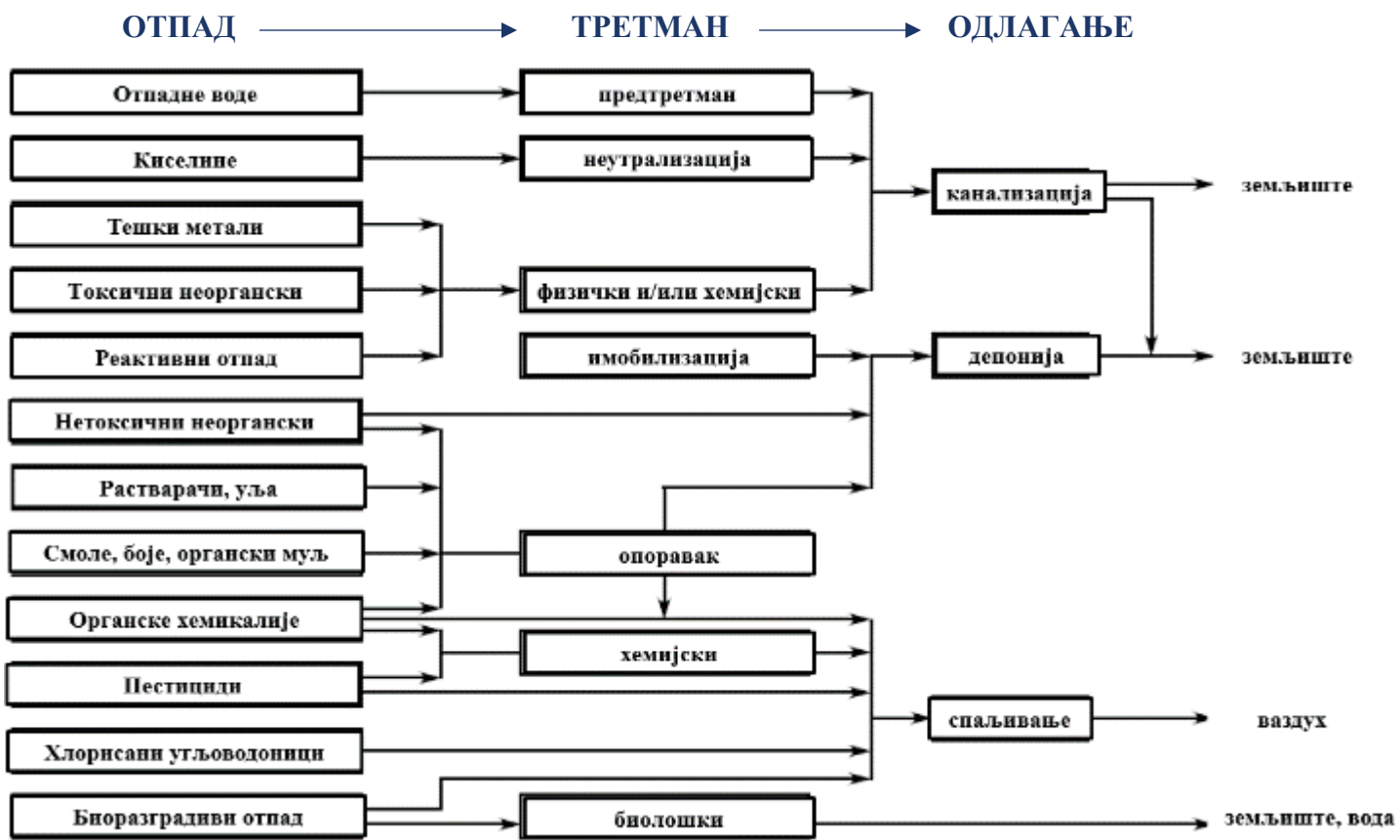

Графикон 3: Опције и приоритети управљања опасним отпадом

Извор: Combs (1989)

Графикон 4: Најчешће опције третмана и одлагања индустријског отпада

Извор: Basic hazardous waste management / William C. Blackman, Jr.

IV Закључци

На основу прикупљених и анализираних нематеријалних доказа (интервјуа или упитника), документарних доказа (извештаја, истраживачких радова, евиденција, статистичких података), физичких доказа (директних прегледа објеката) и аналитичких доказа (обрачуна, поређења), донели смо следеће закључке:

ЗАКЉУЧАК 1: Систем управљања рударским отпадом у Републици Србији није ефикасан јер оператери одлажу и управљају рударским отпадом без дозволе за управљање отпадом и није успостављена јединствена база података рударског отпада.

ЗАКЉУЧАК 2: Није у потпуности ефикасан систем управљања опасним отпадом са аспекта успостављања механизма за примену законских и подзаконских аката, утврђивања тачних количина и капацитета постројења за третман опасног отпада и координације инспекцијских органа.

У наставку извештаја, наводимо закључке са одговарајућим налазима, које илуструјемо примерима.

ЗАКЉУЧАК 1: Систем управљања рударским отпадом у Републици Србији није ефикасан јер оператери одлажу рударски отпад и управљају њиме без дозволе за управљање отпадом и није успостављена јединствена база података рударског отпада

Налаз 1. 1: У Републици Србији само један оператер одлаже и управља рударским отпадом на основу дозволе за рударски отпад и плана управљања рударским отпадом

Уредбом о условима и поступку издавања дозволе за управљање отпадом, као и критеријумима, карактеризацији, класификацији и извештавању о рударском отпаду, која је у примени од 1. јануара 2020. године, прописано је да оператер одлаже рударски отпад и управља рударским отпадом на основу дозволе за управљање отпадом коју издаје министарство надлежно за послове рударства односно надлежни покрајински орган. Дозвола се издаје у складу са планом управљања рударским отпадом и другом пратећом документацијом којом оператер дефинише врсту, начин управљања и извештавања, као и друге обавезе по питању управљања рударским отпадом. Оператери управљања отпадом били су дужни да до 1. јануара 2022. године поседују дозволу за управљање отпадом.

У Републици Србији само један оператер одлаже и управља рударским отпадом на основу дозволе за рударски отпад и плана управљања рударским отпадом.

Министарство, односно надлежни покрајински орган, нису предузимали мере које би довеле до тога да сви оператери одлагање и управљање рударским отпадом врше на основу дозволе за управљање рударским отпадом. Најмање 20 оператера одлаже и управља потенцијално опасним рударским отпадом (флотацијском јаловином) без издате дозволе за управљање отпадом.

Отпад из рударске индустрије један је од значајних токова отпада на нивоу Европске уније. Рударски отпад је отпад настао од екстрактивне индустрије, односно отпад настао приликом геолошких истраживања, експлоатације, припреме и складиштења минералних сировина, као и отпад добијен у процесу припреме руде који подразумева механички, физички, биолошки, топлотни или хемијски поступак, (измена димензија, сепарација и излуживање, прерада раније одбаченог отпада), искључујући топљење, термо процесе производње (осим печења кречњака) и металуршке процесе, као и нафтна исплака³⁵.

Део овог отпада је инертан и мало је вероватно да ће штетити животној средини. Међутим, неке врсте отпада из рударске индустрије могу садржати опасне материје. Вишак ископане стенске масе или јаловине може се складиштити у гомилама или резервоарима окруженим браном, која у случају урушавања може изазвати значајне последице по животну средину, здравље људи и привреду. Правилно управљање рударским отпадом ће спречити или минимизирати штетне утицаје на животну средину.

³⁵ Члан 3 Закона о рударству и геолошким истраживањима.

Држалац рударског отпада је произвођач рударског отпада, односно привредно друштво или друго правно лице и предузетник, које је у поседу отпада, које је стекло својство носиоца експлоатације и/или носиоца истраживања³⁶.

Одлагање и управљање рударским отпадом врши се на основу дозволе за управљање рударским отпадом коју издаје Министарство, односно надлежни покрајински орган, у складу са планом управљања отпадом и другом пратећом документацијом, којом се дефинише врста, начин управљања и извештавања, као и друге обавезе по питању управљања рударским отпадом.

Услови и поступак издавања дозволе за управљање отпадом, као и критеријуми, карактеризација, класификација и извештавање о рударском отпаду ближе су уређени Уредбом о условима и поступку издавања дозволе за управљање отпадом, као и критеријумима, карактеризацији, класификацији и извештавању о рударском отпаду³⁷ (у даљем тексту: Уредба).

Уредбом је прописано да оператер одлаже рударски отпад и управља рударским отпадом на основу дозволе за управљање отпадом коју издаје министарство надлежно за послове рударства односно надлежни покрајински орган. Дозвола се издаје у складу са планом управљања рударским отпадом и другом пратећом документацијом, којом оператер дефинише врсту, начин управљања и извештавања, као и друге обавезе по питању управљања рударским отпадом³⁸.

План управљања рударским отпадом оператер израђује у складу са циљевима:

- спречавања или смањивања настајања рударског отпада и његовог негативног утицаја на животну средину;
- подстицања искоришћења рударског отпада рециклирањем, поновном употребом или уклањањем таквог отпада када је то прихватљиво за животну средину, у складу са прописима из области заштите животне средине;
- осигурања краткотрајног и дуготрајног сигурног збрињавања рударског отпада разматрањем, посебно у фази пројектовања, управљања депонијама током рада и након затварања³⁹.

План управљања рударским отпадом, између осталог, садржи:

- 1) опис простора на којем настаје и где се планира одлагање рударског отпада;
- 2) програм праћења утицаја на животну средину;
- 3) предлог категорије депоније;
- 4) карактеризацију рударског отпада (опис очекиваних физичких и хемијских својстава отпада који ће се одлагати, класификацију рударског отпада у складу са посебним прописима за управљање отпадом о категоријама, испитивању и класификацији, посебно у вези с његовим опасним карактеристикама);
- 5) опис производних поступака којима се генерише такав отпад и свих даљих поступака припреме који ће се примењивати;
- 6) опис начина на који одлагање рударског отпада може штетно да утиче на животну средину и здравље људи и превентивне мере које је потребно предузети како би се утицај на животну средину током рада и након затварања депоније свео на минимум;

³⁶ Члан 2 Уредбе о условима и поступку издавања дозволе за управљање отпадом, као и критеријумима, карактеризацији, класификацији и извештавању о рударском отпаду.

³⁷ „Службени гласник РС“, број 53 од 30. маја 2017.

³⁸ Члан 3 Уредбе

³⁹ Члан 5 Уредбе

- 7) мере за спречавање погоршања стања вода као и мере за спречавање или смањење загађења ваздуха и земљишта у складу са одредбама уредбе⁴⁰.

Привредна друштва, односно друга правна лица и предузетници која управљају отпадом који се ствара током геолошких истраживања, експлоатације, припреме и складиштења минералних сировина, били су дужни да до 1. јануара 2022. године ускладе своје пословање са одредбама прописаним Уредбом.

Према добијеним подацима од министарства надлежног за послове рударства, односно надлежног покрајинског органа, само један оператер поседује Дозволу за управљање рударским отпадом.

Министарство рударства и енергетике је 19. октобра 2021. године издало привредном друштву Serbia Zijin Mining д. о. о. Бор Решење којим се издаје дозвола за управљање рударским отпадом у руднику бакра и злата Чукару Пеки код Бора. Дозвола за управљање рударским отпадом је издата привредном друштву које је држалац и оператер рударског отпада на експлоатационом пољу Чукару Пеки, а на коме је наведено привредно друштво носилац одобрења за експлоатацију и извођење рударских радова. Саставни део Решења је План управљања рударским отпадом.

У складу са Планом управљања рударским отпадом, врши се генерисање, транспорт и депоновање рударског отпада у следећим технолошким фазама: у откопавању руде и јаловине (минерализоване и слабо минерализоване) при отварању, у разради и експлоатацији лежишта бакра и злата Чукару Пеки са дефинисаном методом откопавања у хоризонталним појасевима и запуњавањем откопаног простора стврдутом бетонском мешавином флотацијске јаловине, креча и цемента, у процесу флотацијске концентрације са транспортом произведене флотацијске јаловине и концентрата пирита и неминерализованог муља из процеса пречишћавања воде на следећим депонијама:

- *Концентрат пирита:* Депонија са изградом земљане бране, висине 47 м, обложене, као и део депоније, геотекстилом и ХДПЕ фолијом. По дну депоније испод ХДП мембране је постављен дренажни систем – депонија категорије „А“;
- *Флотацијска јаловина:* Депонија са изградом земљане бране, висине 59 м, обложене, као и дно депоније јаловишта, геотекстилом и ХДПЕ фолијом. По дну одлагалишта – депоније, испод ХДП мембране, постављен је дренажни систем – депонија категорије „А“. Отпад настао из система одпрашивања у процесу припреме минералних сировина транспортује се заједно са флотацијском јаловином на депонију.

Привредно друштво је дужно да обавља неопходне активности и пројектоване радове у поступку управљања рударским отпадом који је по карактеризацији и категоризацији следећи:

- *Концентрат пирита:*
 - ✓ Опасни отпад, инд. бр. 01 03 04, Q11, С6, Y22, H15, D1/R4;
 - ✓ Количина 5.822.300 m³;
 - ✓ Минералошки састав: пирит кварц, и др.;
 - ✓ Садржај опасних елемената: бакар, берилијум;
 - ✓ Анализа садржаја сулфидног сумпора и неутрализационог потенцијала показује да постоје услови за формирање киселих дренажних вода.
- *Флотацијска јаловина:*

⁴⁰ Члан 6 Уредбе.

- ✓ Опасни отпад, инд. бр. 01 03 04 Q11 C19, Y22, H15, D1;
- ✓ Количина 9.821.000 т³;
- ✓ Минералошки састав: пирит кварц, каолинит и др.;
- ✓ Садржај опасних елемената на граници и испод дозвољених вредности;
- ✓ Анализа садржаја сулфидног сумпора и неутрализационог потенцијала показује да постоје услови за формирање киселих дренажних вода.

У дозволи је наведено, да је привредно друштво у обавези да спроводи пројектоване радове, мере контроле производње, транспорта и депоновања рударског отпада, оскултације и стабилности депонија рударског отпада, као и мониторинг простора и животне средине, на коме се врши депоновање рударског отпада и то:

- Мониторинг ваздуха вршити систематски 12 месеци у току године;
- Контролу квалитета воде и материја које се испуштају у површинске природне водотокове вршити квартално;
- Квалитет подземних вода у првих шест месеци од почетка рада вршити на сваких 15 дана, а након шест месеци учесталост мерења квалитета подземних вода мерити квартално;
- Третман отпадних вода из одлагалишта концентрата пирита, јаловине и рудничких вода вршити континуално у постројењу за пречишћавање киселих отпадних вода;
- Мерење буке вршити периодично.

Слика 2: Флотацијско јаловиште оператера Serbia Zijin Mining д. о. о. Бор

浮选尾矿库信息栏 INFORMACIJE O FLOTACIJSKOM JALOVISHTU			
尾矿库名称	62000-100	尾矿库坐标	7281.122
尾矿库位置	714	尾矿库面积	37
尾矿库容量	450.0	尾矿库容积	1.02
尾矿库高度	1.04	尾矿库容积	1.02
尾矿库坡度	1:1.5	尾矿库容积	1.02
尾矿库材料	2.0	尾矿库容积	1.02
尾矿库材料	2.0	尾矿库容积	1.02
尾矿库材料	2.0	尾矿库容积	1.02

Извор: ДРИ

Иако су оператери по важећој Уредби морали до 1. јануара 2022. године да прибаве дозволу за управљање отпадом, издата је само једна дозвола за управљање рударским отпадом

Оператори су дужни да размотре примену дефиниције отпада из рударске индустрије на материјале који настају у процесу истраживања и експлоатације

минералних сировина у области за коју је добио концесију, израде План управљања отпадом из рударске индустрије у складу са истим, као и да реализује друге евентуалне обавезе.

По Образложењу одговорног лица, Министарство рударства је обавестило привредне субјекте електронским путем о датој законској обавези, а са привредним субјектима који су евидентирани као носиоци одобрења за експлоатацију минералних сировина и извођење рударских радова, као и прераду минералних сировина путем којих се ствара опасни отпад одржало је и консултативне састанке на којима је анализиран поступак и потребан садржај документације уз План управљања рударским отпадом. То се пре свега односи на руднике који врше откопавање и припрему минералних сировина са металним рудама, односно следећа привредна друштва: Serbia Zijin Mining doo Bor, Serbia Zijin Copper doo Bor, Рудник олова и цинка „Грот“ доо, Рудник и флотација „Рудник“ – Рудник, - Горњи Милановац, Фармаком мб рудник Леце доо. Исто тако ЈП ЕПС – Огранци РБ Колубара и РБ Костолац упознато је са законском процедуром и обавезама у поступку израде Плана управљања рударским отпадом и потребним анализама и пратећом документацијом. За наведена привредна друштва се сматра да су извршила апликацију, с обзиром на то да је на састанцима који су одржани закључено да се не подносе Захтеви за издавање дозволе за управљање рударским отпадом док се не сагледа динамика добијања потребних извештаја сертифицираних лабораторија у Републици Србији, као и питања историјског наслеђеног отпада, тј. узимања адекватних узорака и временског ограничења, с обзиром на то да министарство по Закону о општем управном поступку мора достављени захтев решити.

На основу достављених података Министарства рударства и надлежног покрајинског секретаријата, најмање 20 оператера у 2021. години одлаже потенцијално опасан рударски отпад (флотацијску јаловину) без издате дозволе за управљање рударским отпадом.

Налаз 1. 2 : Није успостављен ефикасан систем доставе и контроле тачности података о произведеним количинама и карактеру рударског отпада

Носиоци експлоатације, који обављају експлоатацију минералних сировина, подносе Годишње извештаје о пословању, путем којих достављају и податке о произведеном рударском отпаду (одложеној јаловини, одложеној јаловини из процеса прераде и одложеној флотацијској јаловини).

Годишњи извештаји о пословању се достављају у папирној форми надлежном министарству, односно надлежном покрајинском секретаријату. Не постоји електронска или друга база података о укупним количинама рударског отпада и минералних сировина, као и о количинама по врстама и категоријама минералних и других продуката и материјала добијених у процесу експлоатације и припреме минералних сировина у Републици Србији. Подаци у извештајима носилаца експлоатације су непотпуни, често са нетачним јединичним мерама и нумеричким подацима.

Не врши се контрола пријављених количина по датим обрасцима, и није успостављено праћење и контрола количина откопаних и депонованих маса свих продуката експлоатације. Од 674 одобрена експлоатациона поља, надлежним органима су достављени подаци о генерисаним количинама рударског отпада са 193 експлоатациона поља, што ствара ризик од тога да подаци о укупној количини рударског отпада нису свеобухватни.

Слика 3: Флотацијска јаловина

Извор: ДРИ

Правилником о садржини, облику и начину достављања годишњег оперативног плана и годишњег извештаја о пословању прописује се садржина, облик и начин достављања годишњег оперативног плана и годишњег извештаја о пословању носиоца експлоатације, који обавља експлоатацију минералних сировина на одговарајућем експлоатационом пољу односно лежишту минералних сировина.

Носиоци експлоатације су дужни да израђују Годишњи извештај о пословању и да га достављају надлежном органу који је издао одобрење за експлоатацију на прописаном обрасцу.

У катастру експлоатационих поља који се води у Министарству рударства и енергетике од 1960. године, евидентирано је 647 одобрених експлоатационих поља на којима се врши експлоатација свих врста минералних сировина. Према евиденцији министарства, решењем је укинута 112 експлоатационих поља, тако да је укупан број експлоатационих поља у Републици Србији (без АП Војводине) 536.

Према евиденцији Покрајинског секретаријата за енергетику, грађевинарство и саобраћај, на територији АП Војводине је одобрено 138 експлоатационих поља, па је укупан број одобрених експлоатационих поља у Републици Србији 674.

У обрасцу Годишњег извештаја о пословању носиоца експлоатације који обављају експлоатацију свих врста чврстих минералних сировина (ГИП број 1) потребно је, између осталог, унети и податке о одложеној јаловини, одложеној јаловини из процеса прераде и одложеној флотацијској јаловини. Јаловина је рударски отпад који је потребно изместити да би се обављала експлоатација корисне минералне сировине, а флотацијска јаловина је рударски отпад добијен у процесу флотације минералне сировине⁴¹.

Законом о рударству и геолошким истраживањима није прописано значење појма јаловина из процеса прераде.

⁴¹ Члан 3 став 1 тачка 20 Закона о рударству и геолошким истраживањима.

Флотацијска јаловина металних минералних сировина се по својим физичко-хемијским карактеристикама које испољава, сврстава у групу опасног отпада⁴².

На основу достављених Образаца ГИП број 1 – Годишњи извештај о пословању носиоца експлоатације који обављају експлоатацију свих врста чврстих минералних сировина, по лежишту и ГИП број 2 – Годишњи извештај о пословању носиоца експлоатације који обављају експлоатацију нафте, гаса и подземне воде за 2020. и 2021. годину, за приказе производних резултата носиоца одобрења за експлоатацију из лежишта за физички обим производње урађен је збирни преглед одложених количина рударског отпада за све носиоце одобрења за експлоатацију у Републици Србији и то за:

- Одложену јаловину;
- Одложену јаловину из процеса прераде;
- Одложену флотацијску јаловину⁴³.

У наредној табели извршен је приказ укупних количина рударског отпада које су евидентирани у ГИП-овима који су достављени Министарства рударства и енергетике и Покрајинског секретаријата за енергетику, грађевинарство и саобраћај за 2020. и 2021. годину, што је наведено у наредној табели:

Табела број 3: Укупне количине рударског отпада (јаловине и флотацијске јаловине)

	2020		2021	
Експлоатационих поља	674		674	
Број достављених ГИП 1 образаца	188		193	
Јединица мере	<i>m³</i>	<i>t</i>	<i>m³</i>	<i>t</i>
Одложено јаловине	130.006.768	34.881.585	154.725.585	79.025.076
Одложено јаловине из процеса прераде	10.477	12.000.449	44.237	27.284
Одложено флотацијске јаловине	1.379.041	1.247.661	7.126.461	18.714.338
Укупно	131.396.286	48.129.695	161.896.283	97.766.698

Извор: ДРИ на основу података министарства надлежног за послове рударства и надлежног покрајинског органа

У Министарству рударства се води евиденција и архивирају се Годишњи извештаји о пословању (ГИП), где се скенирани извештаји архивирају у Сектору за инспекцијске послове и постоји могућност појединачног увида у рад рударских предузећа са подацима из пословања и оперативним плановима експлоатације коју попуњавају привредни субјекти. При томе, подаци у наведеним извештајима рударских предузећа су непотпуни, са често нетачним јединичним мерама и нумеричким подацима (подаци о количинама јаловине достављају се и у тонама и у m^3). Министарство рударства није успоставило базу података у којој се води евиденција о количинама откопане минералне сировине, откривке, јаловинских стена и јаловине и других производа из припреме минералних сировина.

Због тога што није успостављена база података, не може се добити податак о укупним количинама рударског отпада на територији Републике Србије и не врши се контрола пријављених количина по датим обрасцима.

Министарство рударства није обезбедило периодично прикупљање података од надлежног покрајинског органа како би располагало обједињеним подацима о произведеној количини рударског отпада. По наводима одговорних лица Министарства, у Сектору за геолошка истраживања и рударство не постоје подаци, односно нема електронски архивираних и скенираних образаца о ГИП и ГОП за АП Војводину, па се

⁴² ИНТЕГРАЛНИ ТРЕТМАН ФЛОТАЦИЈСКЕ ЈАЛОВИНЕ БАКРА СА ПОЉА 1 СТАРОГ ФЛОТАЦИЈСКОГ ЈАЛОВИШТА РТБ-а БОР бр. Т1/2014

констатује да при траженим подацима за локацију или количине сировина и производа у рударским компанијама и експлоатационим пољима која се налазе у АП Војводина, надлежно Министарство, односно Сектор за геолошка истраживања и рударство, мора писменим или електронским путем (e-mail) да добије податке од покрајинског секретаријата, појединачно за неку врсту минералне сировине или компанију која се бави експлоатацијом или депоновањем рударског отпада. Такође је утврђено и да се накнада за експлоатацију и коришћење минералних сировина обрачунава и врши преко Кварталног и Годишњег извештаја о количинама минералне сировине за обрачун висине накнаде, а за рударске компаније које врше експлоатацију неметаличних минералних сировина без контролног механизма и без утврђеног начина провере количине које се пријављују као основа за обрачун наведене накнаде.

Не постоји електронска или друга база података где се може добити податак о количинама рударског отпада и минералних сировина, као и о количинама по врстама и категоријама минералних и других продуката и материјала добијених у процесу експлоатације и припреме минералних сировина у Републици Србији са АП Војводина. Подаци су у колизији са подацима Републичког завода за статистику.

Републички завод за статистику објављује податке о произведеној количини опасног отпада и редовно шаље податке Европском статистичком заводу (Евростат) сваких 18 месеци према њеним захтевима. У следећој табели су представљени подаци о произведеном рударском отпаду за 2020 и 2021. годину:

Табела број 4: **Количине отпада из делатности рударства**

	2020	2021
Отпад из делатности рударства (т)	45.710.305	59.505.634
опасан отпад	11.236.075	14.118.282
	25%	24%

Извор: Републички завод за статистику

Због утврђене колизије података о количинама произведеног рударског отпада у Републици Србији који се воде у надлежном министарству и података којима се достављају од стране Републичког завода за статистику, неопходно је да Министарство рударства успостави ефикасније праћење и контролу свих наведених података и параметара експлоатације минералних сировина, обједини податке и тачност тих података који би били званични подаци Републике Србије, односно користили би се у даљој примени или размени.

Ради ефикаснијег прикупљања, обраде, архивирања, претраживања и дистрибуције геолошких података и информација, једноставнијег и ефикаснијег приступа геолошким подацима и информацијама о основним геолошким карактеристикама и ресурсима Републике Србије, једноставнијег праћења, ажурирања и анализирања резултата геолошких истраживања, у циљу оптималног планирања и пројектовања геолошких истраживања, као и ради ефикасног прикупљања, обраде, праћења и евиденције података неопходних за спровођење минералне политике и политике развоја и стратегије у области рударства, Министарство, између осталог, води катастар поља рударског отпада.

Циљ формирања Катастра поља рударског отпада је развој и унапређење система управљања рударским отпадом у Србији. Министар ближе прописује начин вођења и садржину катастра поља рударског отпада⁴⁴.

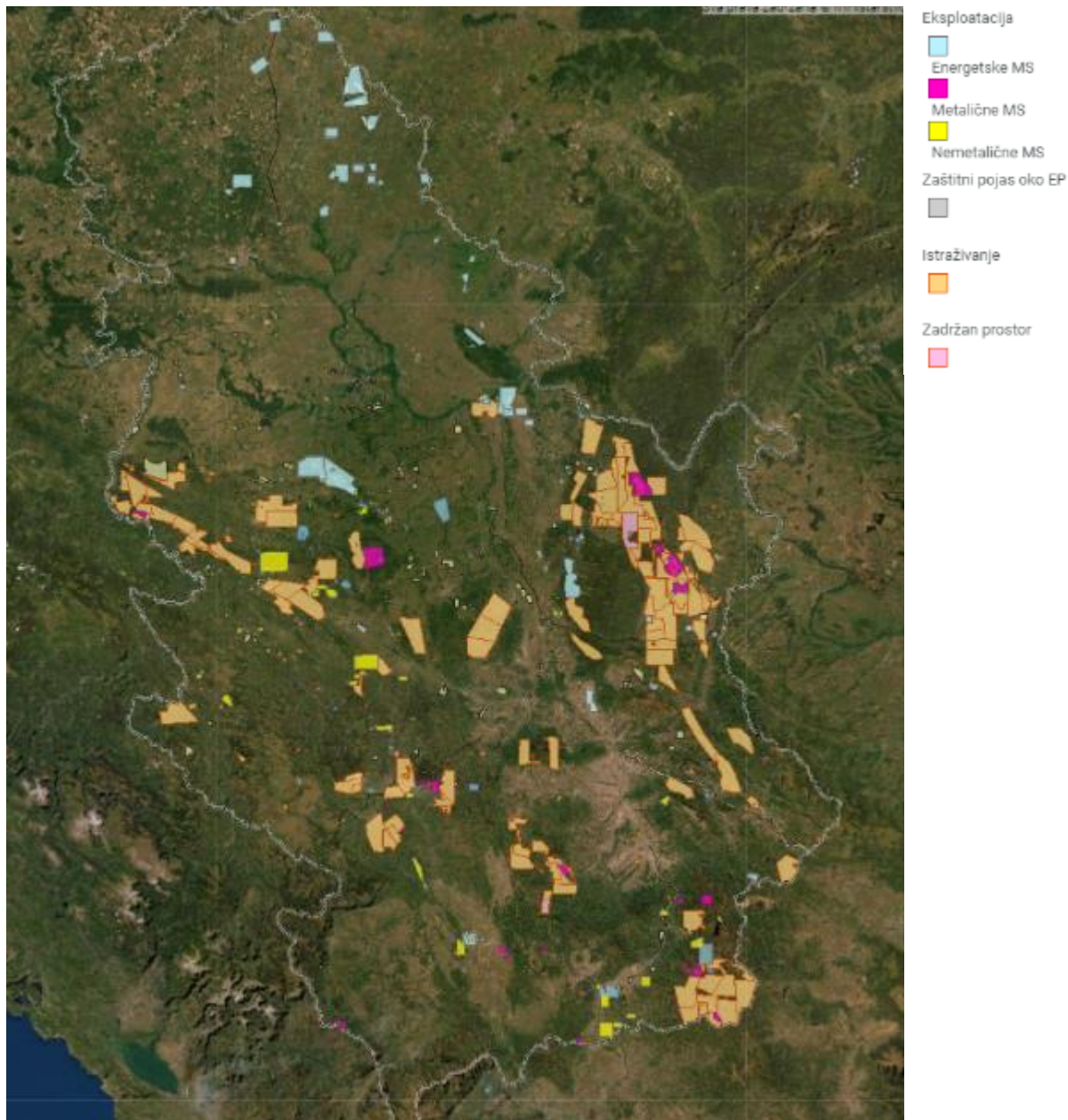
По наводима одговорног лица Министарства, катастар поља рударског отпада је доступан на сајту <http://gis.mre.gov.rs/jkro/>.

⁴⁴ Члан 144

На сајту су за област рударства доступни подаци о одобреним експлоатационим пољима (483), носиоцима експлоатације, сировинама, лежиштима и територијама општина на којој се налази:

Слика 4: Приказ експлоатације резерви минералних сировина у Републици Србији

Извор: <https://gis.mre.gov.rs/smartPortal/Srbija>

На сајту нису доступни подаци о локацијама рударских радова, рударских и других објеката и депонованог рударског отпада.

Министарство рударства није ближе прописало начин вођења и садржину катастра поља рударског отпада.

ЗАКЉУЧАК 2: Није у потпуности ефикасан систем управљања опасним отпадом са аспекта успостављања механизма за примену законских и подзаконских аката, утврђивања тачних количина и капацитета постројења за третман опасног отпада и координације инспекцијских органа

Налаз 2.1: Нису створени механизми за потпуну примену постојећих законских и подзаконских аката за управљање опасним отпадом

Законом о управљању отпадом се, између осталог, уређује управљање посебним токовима отпада. На основу анализе донетих подзаконских аката, утврдили смо да нису створени механизми за примену прописаних циљева стопа сакупљања и за третман посебних токова отпада – и то: батерија и акумулатора, отпада од електричне и електронске опреме и отпадних возила. По образложењу одговорног лица Министарства, не прате се циљеви сакупљања и третман посебних токова отпада јер не постоје релевантни подаци о количинама производа пласираних на тржиште Републике Србије и количинама сакупљених и рециклираних производа који су након употребе постали отпад на начин који је прописан регулативом Европске уније.

Законом о управљању отпадом је прописано да трошкове управљања, односно извоза фармацеутског отпада сакупљеног од грађана, сноси произвођач и/или увозник који ставља фармацеутске производе на тржиште Републике Србије. Није успостављен механизам за примену ове законске одредбе и из тог разлога апотеке не преузимају фармацеутски отпад произведен од грађана.

ЈЛС у складу са локалним планом обезбеђује и опрема центре за сакупљање опасног отпада из домаћинства. Само 18 ЈЛС (12%) планирало је уређење и организовање сакупљања опасног отпада из домаћинства на својој територији. Локални планови управљања отпадом нису усклађени са Програмом управљања отпадом, што ствара ризик од тога да се неће остварити циљ успостављања одвојеног сакупљања фракција опасног отпада које производе домаћинства до 2029. године.

Законодавни оквир управљања опасним отпадом

Закон о управљању отпадом је главни правни инструмент који успоставља политику управљања отпадом у Републици Србији. Њиме се дефинишу врсте отпада и његова класификација, планирање управљања отпадом, заинтересоване стране, операције третирања отпада, обавезе и одговорност у смислу управљања отпадом, управљање посебним токовима отпада, захтеви и поступци за издавање дозвола, превоз отпада, извештавање, економски инструменти управљања отпадом и извршни поступци.

Управљање отпадом јесте спровођење прописаних мера за поступање са отпадом у оквиру сакупљања, транспорта, складиштења, третмана, односно поновног искоришћења и одлагања отпада, укључујући и надзор над тим активностима и бригу о постројењима за управљање отпадом после затварања и активности које предузима трговац и посредник⁴⁵.

⁴⁵ Члан 5 став 1 тачка 36 Закона о управљању отпадом.

У Републици Србији се доносе следећи плански документи у области управљања отпадом:

- 1) Стратегија управљања отпадом;
- 2) Програми превенције стварања отпада;
- 3) Регионални план управљања отпадом;
- 4) Локални план управљања отпадом⁴⁶.

У Републици Србији не постоји стратешки документ који би послужио као основ за управљање искључиво опасним отпадом. Један такав документ – Нацрт интегрисаног плана управљања опасним отпадом – израђен је 22. септембра 2016. године. Реч је о радној верзији документа у чијој изради су учествовали представници надлежних министарстава, Покрајине, Агенције и Града Београда и други актери, као што су: оператери постројења за третирање отпада, Привредна комора Србије, лабораторије за карактеризацију отпада и невладине организације, а са циљем да се прикаже постојећа ситуација, утврде недостаци у садашњем законодавству и проблеми у практичној реализацији, информише о опцијама управљања опасним отпадом и одреде кораци неопходни за успостављање ефикасног система управљања опасним отпадом у Србији. Међутим, овај документ до дана писања извештаја није усвојен.

Стога, управљање опасним отпадом за период 2010–2019. године треба посматрати у домену планског документа – Стратегије управљања отпадом за период 2010–2019. године⁴⁷, а након тога у домену усвојеног планског документа – Програм управљања отпадом у Републици Србији за период 2022–2031. године.

Стратегија је основни документ којим се дугорочно одређује и усмерава управљање отпадом на основу анализе постојећег стања и циљева управљања отпадом, одређују мере за унапређивање управљања отпадом (припрема за поновну употребу, рециклажа, поновно искоришћење, одлагање и други начини третмана отпада) на територији Републике Србије. Стратегија садржи нарочито: 1) анализу и оцену стања управљања отпадом; 2) националне циљеве управљања отпадом; 3) Национални план управљања отпадом. Стратегију доноси Влада за период од шест година, а оцењује и, по потреби, ревидира једном у три године. Стратегију припрема министарство надлежно за послове заштите животне средине у сарадњи са надлежним органом Аутономне покрајине. Извештај о спровођењу Стратегије припрема министарство и подноси Влади најмање једном годишње⁴⁸.

Министарство није подносило извештаје о спровођењу Стратегије управљања отпадом Влади.

Циљ Стратегије је био да успостави неопходне услове политике за ефикасно и одрживо управљање отпадом. У Стратегији се детаљно описују бројне мере за управљање отпадом, чиме је обухваћен читав спектар технологија отпада, а то су: израда адекватних програма сакупљања и транспорта опасног отпада; формирање пет регионалних привремених локација за складиштење опасног отпада; оснивање постројења за физичко-хемијски третман у оквиру предвиђеног центра за управљање опасним отпадом; постављање две пећи за спаљивање отпада ради термичког третирања опасног отпада и реализовање једне депоније за опасан отпад.

Национални план управљања отпадом, који је саставни део Стратегије, између осталог, треба да садржи: 1) изворе и висину финансијских средстава за спровођење свих

⁴⁶ Члан 9 Закона о управљању отпадом.

⁴⁷ „Сл. гласник РС“, бр.29/2010.

⁴⁸ Члан 10 Закона о управљању отпадом.

мера управљања отпадом, 2) процену корисних ефеката и одрживости примене економских и других инструмената у управљању отпадом, уз несметано функционисање унутрашњег тржишта, 3) мере и смернице за спровођење Националног плана. Мере и смернице за спровођење Националног плана, између осталог, треба да садрже критеријуме техничке и економске изводљивости управљања отпадом, финансирање и мере за успостављање система управљања отпадом⁴⁹.

Национални план управљања отпадом за први период важења овог документа (2010–2014) саставни је део Стратегије. Међутим, и за други период важења Стратегије (2015–2019) било је потребно донети национални план који би прописао све потребне мере за спровођење дугорочних циљева Стратегије, њихову конкретизацију, рокове за постизање тих циљева, динамику активности, као и приказ потребних финансијских средстава. Важење Стратегије управљања отпадом истекло је завршно са 2019. годином, а национални план за период 2015–2019. године није усвојен. То значи да нису створени услови за реализацију циљева постављених Стратегијом и да не постоје јасно дефинисани индикатори на основу којих би могла да се да оцена успешности рада Министарства заштите животне средине и других носиоца прописаних активности у области управљања отпадом⁵⁰.

Програмом управљања отпадом у Републици Србији за период 2022–2031. године постављени су услови за успостављање и развој интегрисаног система управљања отпадом у Републици Србији. У Програму је констатовано да циљеви постављени Стратегијом нису у потпуности остварени, пре свега у обухвату организованим прикупљањем отпада, степену примарне сепарације отпада и рециклажи, изградњи инфраструктуре и престанку одлагања отпада на несанитарне депоније и сметлишта, примени економских инструмената и успостављању одрживог система финансирања управљања отпадом. Како планирани циљеви претходним планским документом нису у потпуности достигнути и како је у међувремену дошло до постављања нових циљева ЕУ у области управљања отпадом у оквиру „зелене транзиције“ ради преласка на циркуларну економију у ЕУ, неопходно је поставити нове циљеве у области управљања отпадом у Републици Србији⁵¹.

У складу с тим, министарство надлежно за послове заштите животне средине је координирало израду Програма ради остваривања континуитета у спровођењу политике у области управљања отпадом и њеног усклађивања са прописима и стандардима ЕУ.

Програмом се утврђују стратешки циљеви за унапређење система управљања отпадом и основна начела којима треба да се руководе сви актери у управљању отпадом за остваривање тих циљева у Републици Србији за период 2022–2031. године. Спровођење овог програма, поред смањења штетног утицаја на животну средину и климатске промене, треба да омогући остваривање предуслова за коришћење отпада у циркуларној економији за чији развој се утврђују циљеви и мере у посебном програму. Такође, за успостављање система управљања отпадним муљем из постројења за пречишћавање отпадних вода и за поступање са споредним производима животињског порекла израђују се посебни документи. Управљање пољопривредним, рударским и медицинским и фармацеутским отпадом планира се секторским планским документима⁵².

⁴⁹ Члан 11 Закона о управљању отпадом.

⁵⁰ Ревизија Стратегије из 2014. године садржи Акциони план за период 2015–2019. године. Међутим, овај документ је рађен за потребе представљања стања у овој области у склопу преговора за приступање ЕУ и није званично представљен.

⁵¹ 1. Увод Програма управљања отпадом у Републици Србији за период 2022–2031. године.

⁵² 1. Увод Програма управљања отпадом у Републици Србији за период 2022–2031. године.

У Програму је наведено да недостатак инфраструктуре за третман и одлагање опасног отпада представља посебан проблем. Капацитет за третман широког спектра опасног индустријског отпада на територији Републике Србије није довољан. Постоји ограничен капацитет за физичко-хемијски третман опасног отпада и само ограничени капацитети за одлагање опасног отпада. Нема довољно капацитета за складиштење опасног отпада. У таквим околностима, произвођачи опасног отпада привремено складиште опасни отпад на својим локацијама у привременим складиштима.

На територији Републике Србије још увек не постоји национално постројење за третман опасног индустријског отпада, као ни централна регионална складишта опасног отпада, иако је планско решење дато у Просторном плану Републике Србије из 2010. године. У приватном сектору постоји неколико постројења која врше третман опасног отпада и постројења чија се изградња планира. Недостају капацитети за инсинерацију органског индустријског и медицинског отпада. Коначно, до сада није успостављен систем сакупљања опасног отпада из домаћинства.

Дозволу да приме одређене врсте опасног отпада имају три регионалне санитарне депоније, које примарно раде као регионалне санитарне депоније за неопасан отпад. Ове депоније имају одвојене ћелије за прихват отпада који садрже азбест, други опасан отпад од грађења и рушења и солидификовани опасан отпад. Још само једна депонија има дозволу за одлагање опасног отпада. Она постоји у оквиру железаре "ХБИС Србија" и користи се за интерне потребе.

Недостатак инфраструктуре за третман отпада у Републици Србији отворио је, као једину могућност за коначно збрињавање отпада, извоз на третман у овлашћена и регистрована постројења у ЕУ (инсинератори, постројења за физичко-хемијски третман, рудници соли и др.). Предузећа која извозе отпад су из домена фармацеутске индустрије, електроенергетике, извози се и лабораторијски отпад из неких медицинских установа. Највише се извози ПЦБ отпад⁵³.

Главни проблеми и изазови у вези са управљањем опасним отпадом у Републици Србији су следећи:

- адекватна мрежа постројења за третман опасног отпада није успостављена. Укупна производња опасног отпада у Србији је око 68.000 т годишње. Капацитети за хемијско-физички третман опасног отпада не испуњавају у потпуности потребне захтеве, док локације за централно складиштење опасног отпада нису успостављене;
- опасан отпад из домаћинства не сакупља се одвојено од мешаног комуналног отпада;
- постоје само ограничени капацитети за третман и одлагање опасног отпада. Последњих година процеси солидификације и биоремедијације опасног отпада примењени су као техника предтретмана у појединачним случајевима;
- недостају капацитети за спаљивање органског индустријског и медицинског отпада;
- спровођење извештавања о отпаду у складу са захтевима националног законодавства није задовољавајуће. Један од разлога је чињеница да неформални сектор игра значајну улогу у прикупљању материјала за рециклажу из домаћинства. Осим тога, извештавање о прикупљању и третирању мешаног и одвојено сакупљеног комуналног отпада је непотпуно;
- рециклажа отпада од грађења и рушења није развијена. Углавном се рециклирају отпадне фракције са високом економском вредношћу, као што су метали, док се највећи део отпада од грађења и рушења одлаже на неодговарајуће локације. Не

⁵³ Тачка 3.3.3. Постојећа инфраструктура за третман и одлагање индустријског и опасног отпада.

примењују се стандарди квалитета за поново искоришћени грађевински отпад и недостаје пропис који регулише овај ток отпада;

- недовољно је сакупљање и рециклажа отпадног уља. Није довољно развијена шема сакупљања отпадних гума. Тренутно се сакупљање отпада од електричне и електронске опреме заснива на селективном сакупљању профитабилног отпада од електричне и електронске опреме. Није успостављен редован систем сакупљања индустријских батерија и акумулатора;
- могућности третмана РСВ отпада у Републици Србији, тј. уља и опреме која садржи РСВ, нису довољне;
- мада су успостављене здраве основе за третман инфективног отпада широм земље, систем још није у потпуности развијен.

У Програму је наведено да примену мера и активности које су биле утврђене у Стратегији управљања отпадом за период 2010–2019. године и чије спровођење је започето, треба наставити и у наредном периоду, али се морају прописати и додатне мере и мора се више урадити на спровођењу тих мера. У наредном периоду, приоритетне мере се односе на селекцију отпада на извору, повећање степена рециклаже отпада и изградњу недостајуће инфраструктуре, како би се створиле основе за испуњење постављених циљева наведених у кључним Директивама ЕУ у сектору отпада. Сврха је развој и унапређење система управљања отпадом, укључујући употпуњавање законодавног оквира и планских докумената у овом сектору.

Закон о управљању отпадом поставља правну основу за доношење бројних подзаконских аката којим се регулишу операције управљања отпадом, посебни токови управљања отпадом, класификовање и превоз отпада као и извештавање о отпаду.

Следећи подзаконски акти су значајни за управљање опасним отпадом у Републици Србији:

- 1) Правилник о категоријама, испитивању и класификацији отпада⁵⁴;
- 2) Правилник о условима, начину и поступку управљања отпадним уљима⁵⁵;
- 3) Правилник о поступању са отпадом који садржи азбест⁵⁶;
- 4) Правилник о начину и поступку управљања истрошеним батеријама и акумулаторима⁵⁷;
- 5) Правилник о начину и поступку управљања отпадним возилима⁵⁸;
- 6) Правилник о листи електричних и електронских производа, мерама забране и ограничења коришћења електричне и електронске опреме која садржи опасне материје, начину и поступку управљања отпадом од електричних и електронских производа⁵⁹;
- 7) Правилник о управљању медицинским отпадом⁶⁰;
- 8) Правилник о начину и поступку управљања фармацеутским отпадом⁶¹.

⁵⁴ „Сл. гласник РС“, бр. 56/2010, 93/2019 и 39/2021.

⁵⁵ „Сл. гласник РС“ број 71/2010.

⁵⁶ „Сл. гласник РС“ број 75/2010.

⁵⁷ „Сл. гласник РС“ број 86/2010.

⁵⁸ „Сл. гласник РС“ број 98/2010.

⁵⁹ „Сл. гласник РС“ број 99/2010.

⁶⁰ „Сл. гласник РС“ број 48/2019.

⁶¹ „Сл. гласник РС“ број 49/2019.

Посебни токови отпада

Кретање отпада истрошених батерија и акумулатора, отпадног уља, отпадних гума, отпада од електричних и електронских производа, отпадних возила и другог отпада од места настајања, преко сакупљања, транспорта и третмана, до одлагања на депонију, представља посебне токове отпада⁶².

На посебне токове отпада примењује се принцип продужене одговорности произвођача, односно, произвођач или увозник плаћају накнаду приликом стављања на тржиште ових производа у циљу њиховог ефикасног сакупљања и третмана, а на основу Уредбе о производима који после употребе постају посебни токови отпада, обрасцу дневне евиденције и о количини и врсти произведених и увезених производа и годишњег извештаја, начину и роковима достављања годишњег извештаја, обвезницима плаћања накнаде, критеријумима за обрачун, висину и начин обрачунавања и плаћања накнаде.

Истрошене батерије и акумулатори

Управљање истрошеним батеријама и акумулаторима је скуп мера које обухватају сакупљање, транспорт, складиштење, разврставање, третман, рециклажу истрошених батерија и акумулатора, као и одлагање отпадака и остатака након третмана, односно рециклаже истрошених батерија и акумулатора⁶³.

Коришћене батерије и акумулатори се сврставају у опасан отпад. Треба их сакупљати, разврставати и припремати за одвојени третман према врсти хемијског састава батерије.

Управљање истрошеним батеријама и акумулаторима врши се на начин којим се обезбеђује испуњеност услова заштите животне средине који се односе на:

- 1) означавање батерија, дугмастих батерија и акумулатора;
- 2) одвојено сакупљање, третман, високу стопу рециклаже за све врсте истрошених батерија и акумулатора и одлагање отпадака и остатка након третмана, односно рециклаже⁶⁴.

Правилником о начину и поступку управљања истрошеним батеријама и акумулаторима одређене су следеће стопе сакупљања:

- 1) до 31. децембра 2012. године – најмање 25 % стопе сакупљања батерија и акумулатора;
- 2) до 31. децембра 2016. године – најмање 45 % стопе сакупљања батерија и акумулатора.

Истрошене батерије и акумулатори који су настали обављањем делатности сакупљају се, разврставају, класификују, у складу са законом и чувају се до предаје лицу које врши сакупљање и/или лицу које врши складиштење и/или лицу које врши третман⁶⁵.

Према подацима Агенције за заштиту животне средине, у Републици Србији је, током 2020. године, стављено на тржиште 17.950,7 т акумулатора и батерија. Од тога 13.599,8 т су стартери, односно аутомобилске батерије, 461 т су преносиве батерије и акумулатори, а 3.889,9 т су индустријске батерије и акумулатори. Током 2020. године за поновно искоришћење прерађено је 15.839 т батерија и акумулатора, од чега је 4.782

⁶² Члан 5 став 1 тачка 22 Закона о управљању отпадом.

⁶³ Члан 5 став 1 Правилника о начину и поступку управљања истрошеним батеријама и акумулаторима („Сл. гласник РС“, бр. 86/2010).

⁶⁴ Члан 5 став 2 Правилника о начину и поступку управљања истрошеним батеријама и акумулаторима.

⁶⁵ Члан 10 Правилника о начину и поступку управљања истрошеним батеријама и акумулаторима.

увезено из иностранства. Из Републике Србије је током 2020. године извезено 4.280 т батерија и акумулатора.

Међутим, до сада не постоји интегрисан систем сакупљања ни за преносиве батерије ни за индустријске акумулаторе и батерије⁶⁶.

По образложењу одговорног лица Министарства, не прате се циљеви сакупљања отпадних батерија и акумулатора јер не постоје релевантни подаци о количинама производа пласираних на тржиште Републике Србије и количинама сакупљених и рециклираних производа који су након употребе постали отпад на начин који је прописан регулативом Европске уније. Да би се то постигло неопходно је успоставити Регистар произвођача/увозника производа (вероватно ће бити у надлежности Агенције када буде усвојено). Транспозицијом ће такође бити и дефинисано потпуно прецизно ко је одговоран за финансирање система и испуњавање циљева што сада није случај.

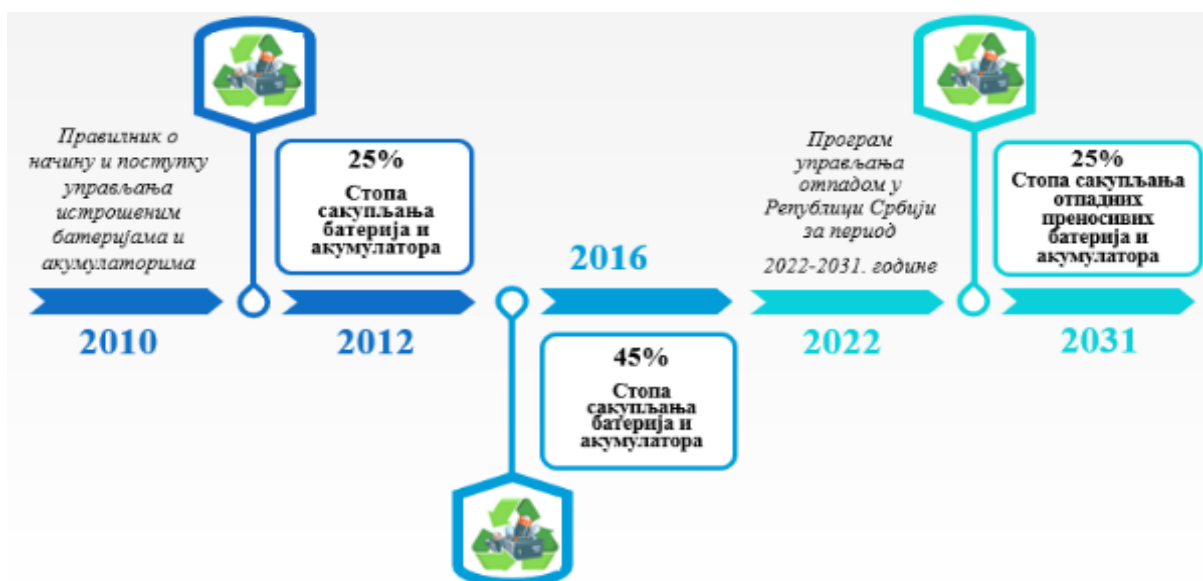
Програмом управљања отпадом, у оквиру посебних циљева, утврђено је повећање стопе сакупљања отпадних преносивих батерија и акумулатора на укупних 25% по маси до 2031. године.

Програмом је предвиђена и концепција за остварење овог циља и то успостављањем адекватне мреже за сакупљање преносивих истрошених батерија и акумулатора до 2025. године. За потребе успостављања сакупљања истрошених батерија, потребно је следеће:

- 1) по један мобилни центар за сакупљање отпада у сваком региону за управљање отпадом (укупно 26);
- 2) по једно регионално складиште у сваком региону за управљање отпадом (укупно 26).

Имајући у виду тренутне и очекиване будуће количине преносивих батерија у Србији, сматра се да ће након процене потребних капацитета бити довољно основати једно постројење за сортирање. Што се тиче аутомобилских акумулатора, Република Србија има довољан капацитет за третман, а уколико се у будућности количине повећају, тржиште ће реаговати развојем додатних капацитета.

Графикон 5: Стопе сакупљања батерија и акумулатора утврђених Правилником о начину и поступку управљања истрошеним батеријама и акумулаторима и Програмом управљања отпадом у Републици Србији за период 2022–2031. године

⁶⁶ Програм управљања отпадом у Републици Србији.

Управљање отпадом од електричних и електронских производа

Управљање отпадом од електричне и електронске опреме је скуп мера и поступака које обухватају сакупљање, превоз, складиштење, разврставање, поновну употребу, рециклажу, искоришћење, третман, као и одлагање остатака након третмана отпадне опреме. Управљање отпадом опремом врши се тако да се обезбеди испуњеност услова заштите животне средине који се односе на:

- 1) дизајн електричних и електронских производа, означавање о обавезном одвојеном сакупљању отпадне опреме и обавештавање;
- 2) одвојено сакупљање и превоз, поновну употребу, искоришћење, третман, и одлагање отпадне опреме;
- 3) плаћање трошкова управљања електричном и електронском опремом која након употребе постаје отпадна опрема⁶⁷.

Циљ одвојеног сакупљања отпада од електричне и електронске опреме из домаћинства износи четири килограма по становнику годишње до 31. децембра 2019. године, с тим да се два килограма по становнику годишње сакупи до 31. децембра 2015. године.

Оператер и колективни оператер обезбеђују да се до 31. децембра 2019. године при искоришћењу отпада од електричне и електронске опреме остваре следећи циљеви:

- 1) за отпадну опрему сврстану у разреде 1. и 10. опреме, најмање:
 - 80% искоришћења, израчунатог у односу на просечну масу опреме;
 - 75 % поновне употребе и рециклаже саставних делова, материјала и материја отпадне опреме, израчунате у односу на просечну масу опреме;
- 2) за отпадну опрему сврстану у разреде 3. и 4. опреме, најмање:
 - 75 % искоришћења, израчунатог у односу на просечну масу опреме;
 - 65 % поновне употребе и рециклаже саставних делова, материјала и материја отпадне опреме, израчунате у односу на просечну масу опреме;
- 3) за отпадну опрему сврстану у разреде 2, 5, 6, 7. и 9. опреме најмање:
 - 70 % искоришћења, израчунатог у односу на просечну масу опреме;
 - 50 % поновне употребе и рециклаже саставних делова, материјала и материја отпадне опреме, израчунате у односу на просечну масу опреме;
- 4) за отпадну опрему која обухвата сијалице са пражњењем у гасу најмање 80 % поновне употребе и рециклаже саставних делова, материјала и материја у односу на масу опреме, односно производа⁶⁸.

Отпад од електричне и електронске опреме укључује опрему и уређаје, као и склопове и саставне делове који настају у индустрији. Отпад од електричне и електронске опреме према Каталогу отпада разврстан је у групу са индексним бројевима отпада 16 02 и 20 01. Отпад од електричних и електронских производа чине отпадни апарати из домаћинства (телевизори, радио-апарати, фрижидери, замрзивачи, рачунари, телефони, касетофони итд.). Већина овог отпада спада у опасан отпад због компоненти које садржи.

Постоји мало података о количини генерисаног и сакупљеног отпада од електричне и електронске опреме. Поред тога, не постоје подаци о поступању са

⁶⁷ Члан 6 Правилника о листи електричних и електронских производа, мерама забране и ограничења коришћења електричне и електронске опреме која садржи опасне материје, начину и поступку управљања отпадом од електричних и електронских производа.

⁶⁸ Члан 15 став 1, 2, 3 и 4 Правилника о листи електричних и електронских производа, мерама забране и ограничења коришћења електричне и електронске опреме која садржи опасне материје, начину и поступку управљања отпадом од електричних и електронских производа.

опасним електронским отпадом и мали је број оператера који се баве рециклажом ове врсте отпада. Процене количине електричне и електронске опреме која се ставља на тржиште показују да се последњих година на тржиште у Републици Србији пласирало око 60.000 т електричне и електронске опреме. Према подацима Агенције за заштиту животне средине, током 2020. године оператери су пријавили да су операцијама поновног искоришћења третирали 41.716 т отпада од електричне и електронске опреме. У истом периоду је извезено 5 т отпадне електричне и електронске опреме. Извезено је и 3.831 т компоненти које су уклоњене из одбачене опреме, односно које су настале након демонтаже отпадне електричне и електронске опреме за коју су оператери пријавили да су извршили третман операцијама поновног искоришћења. На основу пријављених података о третираним количинама, процењује се да је прикупљена количина 6,3 кг по становнику годишње.

Прикупљање отпада од електричне и електронске опреме из домаћинства још увек је на недовољном нивоу. Покренуто је успостављање система за прикупљање отпадне електричне и електронске опреме из домаћинства⁶⁹.

Програмом управљања отпадом, у оквиру посебних циљева, утврђено је повећање стопе сакупљања отпада од електричне и електронске опреме из домаћинства на 45% до 2031. године.

Програмом је предвиђена и концепција за остварење овог циља и то изградњом центара за сакупљање отпада од електричне и електронске опреме из домаћинства. Планира се 169 таквих центара, који ће бити оперативни до краја 2028. године.

Програмом управљања отпадом нису утврђени циљеви искоришћења отпада од електричне и електронске опреме из домаћинства.

Графикон 6: **Циљеви одвојеног сакупљања отпада од електричне и електронске опреме из домаћинства од 2010. године**

Извор: ДРИ

⁶⁹ Програм управљања отпадом у Републици Србији за период 2022–2031. године.

Управљање отпадним возилима

Управљање отпадним возилима и њиховим деловима је скуп мера које обухватају сакупљање, транспорт, складиштење и третман отпадних возила и одлагање отпада и остатака након третмана отпада⁷⁰.

Власник отпадног возила предаје отпадна возила лицу које врши сакупљање отпадних возила и/или лицу које врши транспорт отпадних возила и/или лицу које врши складиштење отпадних возила, односно лицу које врши третман отпадних возила. Лице које врши сакупљање отпадних возила мора да има обезбеђено складиште за сакупљена отпадна возила.

Правилником о начину и поступку управљања отпадним возилима утврђени су детаљни захтеви у вези са поновном употребом, третманом и рециклажом отпадних возила, и то:

1. Поновна употреба и третман најмање 85% просечне масе сакупљеног отпадног возила током године и поновна употреба и рециклажа најмање 80% просечне масе сакупљеног отпадног возила током године, након 1. јануара 2015. године;
2. Поновна употреба и третман најмање 95% просечне масе сакупљеног отпадног возила током године и поновна употреба и рециклажа најмање 85% просечне масе сакупљеног отпадног возила током године, након 1. јануара 2019. године⁷¹.

Отпадна возила су хетерогеног састава, и чини их отприлике 55–70% гвожђа/челика, 3–8% обојених метала, 8–18% пластике и текстила, 2–4% гума, 2–5% стакла, 2–5% радних флуида и 5–10% осталих материјала. Аутомобил се састоји од више од 10.000 појединачних делова и отприлике 40 различитих материјала. Отпадна возила садрже опасне материје као што су гориво, моторно уље, филтер за уље, кочиона течност, расхладни флуиди, батерије, експлозив (ваздушни јастуци), опасни електронски делови и слично. Како код старих аутомобила постоји наслеђени проблем азбеста (нпр. кочне плочице) и полихлоровани бифенили (нпр. у кондензаторима), рециклер осигурава безбедно расклапање (тј. уклањање опасних компоненти, поновно искоришћење резервних делова итд.).

Последњих година у Републици Србији годишње се на тржиште пласира у просеку 160.000 т возила (у 2020. години – 157.955,3 т). Процењује се да се годишње генерише око 40.000 т отпадних возила. Према подацима Агенције, пријављена количина генерисаних отпадних возила у 2020. години била је 22.000 т, укључујући отпад од демонтаже и одржавања возила, док третиране количине укључују само 2.391 т третираних отпадних возила (16 01 04 * и 16 01 06). Засад у Србији не постоје потпуно поуздани подаци о припреми за поновну употребу и третман отпадних возила. Дозволу за управљање отпадним возилима као неопасним отпадом имају 302 предузећа, док дозволу за управљање отпадним возилима као опасним отпадом имају 43 предузећа⁷².

Програмом управљања отпадом нису утврђени посебни циљеви, у вези са сакупљањем, поновном употребом, третманом и рециклажом отпадних возила.

⁷⁰ Члан 5 Правилника о начину и поступку управљања отпадним возилима („Сл. гласник РС“, бр. 98/2010).

⁷¹ Прилог 3 Правилника о начину и поступку управљања отпадним возилима.

⁷² Програм управљања отпадом у Републици Србији за период 2022–2031. године.

Управљање фармацеутским отпадом

Законом о управљању отпадом прописано је да су апотеке дужне:

1. да преузму фармацеутски отпад произведен од грађана и да тај отпад предају лицима која врше сакупљање, транспорт, третман или извоз фармацеутског отпада;
2. да воде посебну евиденцију о сопственом фармацеутском отпаду и податке о томе достављају Агенцији;
3. да у пословном простору апотеке обезбеде простор за контејнер за бесплатно сакупљање неупотребљивих лекова од грађана;
4. да закључе уговор са лицима која врше сакупљање, транспорт, третман или извоз фармацеутског отпада о правима, обавезама и одговорностима у области управљања фармацеутским отпадом од грађана;
5. да на видном месту истакну обавештење о томе да се у тој апотеци прикупљају неупотребљиви лекови од грађана, као и да за враћање неупотребљивих лекова грађани не плаћају накнаду⁷³.

Грађани, односно држаоци животиња, дужни су да неупотребљиве лекове предају апотеци која је основана као здравствена установа, односно ветеринарска организација или апотеци која је основана као приватна пракса⁷⁴.

Трошкове управљања, односно извоза фармацеутског отпада сакупљеног од грађана, сноси произвођач и/или увозник који ставља фармацеутске производе на тржиште Републике Србије, пропорционално учешћу у маси пласмана својих производа на тржиште Републике Србије, у складу са Законом о управљању отпадом, а на основу евиденције Агенције за лекове и медицинска средства⁷⁵.

Трошкови управљања фармацеутским отпадом подразумевају:

1. преузимање и превоз отпада;
2. припрему заједничког плана;
3. набавку и распоред контејнера за сакупљање;
4. привремено складиштење и превоз ради одлагања;
5. третман, односно поновно искоришћење, одлагање или извоз отпада;
6. административне трошкове (електронска обрада података, вођење система, обавештавање и припрема документације за извоз)⁷⁶.

Правилником о управљању фармацеутским отпадом⁷⁷, који је ступио на снагу 2019. године, прописан је начин и поступак сакупљања фармацеутског отпада од грађана.

Контејнере за сакупљање фармацеутског отпада прикупљеног од грађана обезбеђује овлашћени оператер и они се постављају у апотеци и ветеринарској организацији тако да су лако доступни фармацеуту/ветеринару који је задужен за преузимање фармацеутског отпада. Фармацеут/ветеринар приликом преузимања фармацеутског отпада од грађана прегледа преузети отпад и одлаже га у одговарајући

⁷³ Члан 56а став 1 Закона о управљању отпадом.

⁷⁴ Члан 56а став 2 Закона о управљању отпадом.

⁷⁵ Члан 56б став 3 Закона о управљању отпадом.

⁷⁶ Члан 56б став 4 Закона о управљању отпадом.

⁷⁷ „Службени гласник РС“ број 49/2019.

контејнер за сакупљање фармацеутског отпада. Овлашћени оператер са којим апотека, односно ветеринарска организација, има закључен уговор преузима и збрињава фармацеутски отпад сакупљен од грађана⁷⁸.

На основу анализе података прикупљених путем упитника и достављених образложења одговорних лица апотекарских установа које су основане као здравствена установа, утврдили смо да није успостављен систем сакупљања фармацеутског отпада од грађана.

Према образложењу одговорног лица Апотеке „Београд“, с обзиром на чињеницу да Апотека „Београд“ има у свом саставу 120 апотека на целој територији града и да нема законску обавезу да сноси трошкове управљања фармацеутским отпадом преузетим од грађана, а са друге стране, имајући у виду и претпостављене количине фармацеутског отпада који би се прикупио од грађана – апотека објективно нема могућност лагеревања и чувања фармацеутског отпада прикупљеног од грађана док се не уреди механизам финансирања управљања истим. Решавање овог питања је предуслов за почетак активности Апотеке „Београд“ на преузимању фармацеутског отпада од грађана јер апотека (као индиректни корисник буџетских средстава) нема законску обавезу као ни законску могућност да у финансијском плану планира и опредељује средства која би се користила за трошкове збрињавања ове врсте отпада, с обзиром на то да би се наведено третирао као ненаменско трошење. Законом је прописано да трошкове управљања, односно извоза фармацеутског отпада сакупљеног од грађана, сноси произвођач и/или увозник сагласно евиденцији Агенције за лекове и медицинска средства.

Апотекарске установе које су у претходном периоду сакупљале фармацеутски отпад од грађана и начин финансирања трошкова управљања тим отпадом дат је у следећем прегледу:

Графикон 7: Приказ сакупљања фармацеутског отпада од грађана од стране апотекарских установа и управљања трошковима

Извор: ДРИ на основу достављених података од стране апотекарских установа

⁷⁸ Члан 5 Правилника о управљању фармацеутским отпадом.

По образложењу одговорног лица, Апотека Суботица је генерисала фармацеутски отпад који је прикупила од грађана у периоду од 2010–2021. године. Од 2014. године Град Суботица као Оснивач Апотеке Суботица финансирао је трошкове управљања фармацеутским отпадом прикупљеним од грађана. Учесталост преузимања фармацеутског отпада прикупљеног од грађана била је једном до два пута годишње, у зависности од количине фармацеутског отпада који су грађани предали огранцима Апотеке Суботица. Преузимање се потврђује Обрасцем изјаве/отпремнице коју потписује лице у апотеци које је преузело фармацеутски отпад од грађана и одговорно лице оператера које га је преузело. Изјава у свом саставу садржи и количину преузетог отпада. Сакупљен и преузет фармацеутски отпад од грађана транспортује се АДР возилом оператера из огранака Апотеке Суботица у централни магацин оператера где се одлаже и предаје на даљу обраду и извоз.

Према образложењу одговорног лица Апотекарске установе Сремска Митровица, одређени број грађана враћа у апотеку неупотребљене лекове, али то није уобичајена пракса и још увек није у довољној мери развијена свест о заштити животне средине. Апотекарска установа се након гашења својих огранака (било их је 12 до 2018. године) суочила са великим бројем лекова којима је рок употребе био врло кратак, као и са расходованим лековима из тих огранака. На основу одлуке управног одбора, практикује се снижење цене лекова и других медицинских препарата чији су рокови употребе кратки, као и продаја истих по нижим ценама, а све у циљу смањења производње фармацеутског отпада и свођења истог на најмању меру. О овим акцијама обавештавају се грађани у самом објекту, а ти лекови су постављени на видно означеном месту. Одношење фармацеутског отпада из установе, извршава овлашћени оператер. Одношење и транспорт фармацеутског отпада врши се једном годишње. Финансирање одношења фармацеутског отпада сноси Апотекарска установа као сакупљач отпада, што по наводима одговорног лица представља значајно финансијско оптерећење за установу.

Програмом управљања отпадом у Републици Србији за период 2022–2031. године⁷⁹ тачком 12. предвиђено је усвајање Акционог плана у року од 90 дана, којим ће бити дефинисане конкретне активности које ће се предузети ради реализовања Програма, а у тачки 13. наведени су прописи који би требало да се измене. Програм управљања отпадом није уређено управљање фармацеутским отпадом преузетим од грађана (Програм скоро и да не препознаје потребу да се наведена област уреди), а са друге стране предвиђа активности у вези са усмеравањем грађана на предају лекова апотекама.

Правилником о управљању фармацеутским отпадом прописан је и третман фармацеутског отпада.

Опасан фармацеутски отпад се третира методом инсинерацијом или методом ко-инсинерацијом, као и одговарајућим физичко-хемијским поступцима (неутрализација, солидификација, адсорпција, дестилација и др.), којима се смањују опасне карактеристике отпада, у складу са најбољим доступним технологијама.

Неопасан фармацеутски отпад третира се методом компостирања, анаеробном дигестијом, ферментацијом и другим одобреним методама у складу са најбољим доступним технологијама⁸⁰.

Правилником нису наведени критеријуми за утврђивање најбољих доступних технологија.

⁷⁹ „Службени гласник РС“, број 12/2022.

⁸⁰ Члан 12 Правилника о управљању фармацеутским отпадом.

Управљање опасним отпадом из домаћинства

У Програму управљања отпадом наведено је да се опасан отпад из домаћинства не сакупља одвојено од тока мешовитог комуналног отпада. Не постоји посебно законодавство о одвојеном сакупљању и управљању опасним отпадом из домаћинства у Републици Србији. Одређени опасни отпад из домаћинства, попут отпада од електричне и електронске опреме и батерија, сакупља се под управом општина и у контексту посебних токова отпада. За други опасни отпад из домаћинства, нпр. отпадно уље, фармацеутски (лекови са истеклим роком трајања) и хемијски отпад или лакове, до сада у Републици Србији није успостављен редован систем сакупљања⁸¹.

Начини сакупљања опасног отпада из домаћинства дати су у следећем прегледу:

Графикон 8: Приказ начина одвојеног сакупљања опасног отпада из домаћинства

Извор: ДРИ, European Commission, Guidance for separate collection of municipal waste, April 2020

Комунални отпад (отпад из домаћинства) се сакупља, поновно искоришћава и одлаже у складу са Законом о управљању отпадом и посебним прописима којима се уређују комуналне делатности⁸².

Законом о управљању отпадом прописано је да јединица локалне самоуправе у складу са локалним планом обезбеђује и опрема центре за сакупљање отпада из домаћинства који није могуће одложити у контејнере за комунални отпад (кабаста, биоразградиви и други отпад), укључујући и опасан отпад из домаћинства.

Домаћинства су дужна да одлажу свој отпад у контејнере или на друге начине, које обезбеђује јединица локалне самоуправе, а опасан отпад из домаћинства (отпадне батерије и акумулатори, уља, отпад од електричних и електронских производа, боје и лакови, пестициди и др.) да предају у центре за сакупљање отпада из домаћинства или овлашћеном правном лицу за сакупљање опасног отпада⁸³.

⁸¹ Тачка 3.3.2. Програма.

⁸² Члан 43 став 1 Закона о управљању отпадом.

⁸³ Члан 43 Закона о управљању отпадом.

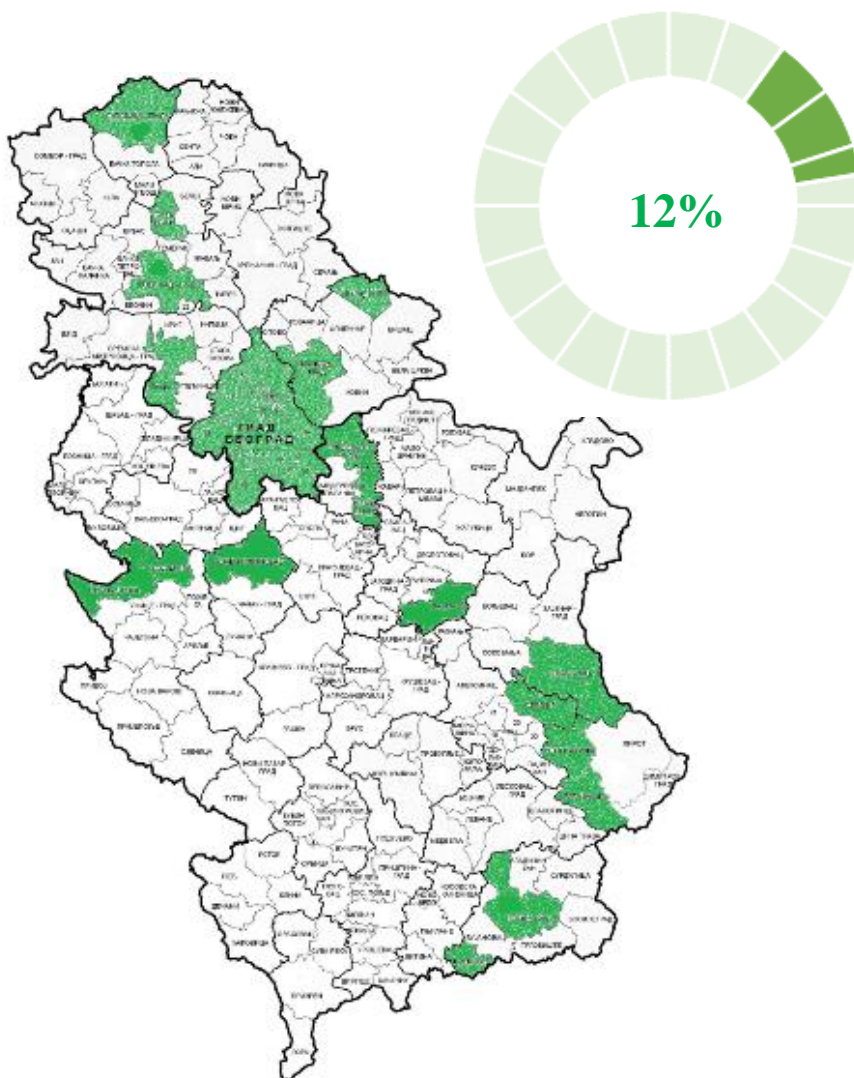
Сходно наведеном, локалним односно регионалним планом управљања отпадом ЈЛС треба да уреди начин сакупљања опасног отпада из домаћинства, и то:

1. тако да ЈЛС обезбеди центре за сакупљање,
2. и/или ће сакупљање опасног отпада из домаћинства на територији града да врши правно лице, а по дозволи коју издаје надлежни орган.

У поступку ревизије, прикупљени су подаци од ЈЛС, са циљем да се утврди да ли су локалним/регионалним планом управљања отпадом планирале начин уређења и организовања сакупљања опасног отпада из домаћинства.

На основу достављених података, само 18 ЈЛС је планирало уређење и организовање сакупљања опасног отпада из домаћинства на својој територији, од укупно 145 ЈЛС (12%).

Слика 5: ЈЛС које су локалним/регионалним плановима планирале уређење и организовање сакупљање опасног отпада из домаћинства

Извор: ДРИ на основу података ЈЛС достављених путем упитника

Програмом је утврђен посебан циљ да се до краја децембра 2029. године успостави одвојено сакупљање фракција опасног отпада које производе домаћинства⁸⁴.

Дозволе за сакупљање опасног отпада оператерима издаје министарство надлежно за послове заштите животне средине, док је аутономној покрајини поверено издавање ових дозвола на њеној територији⁸⁵. Захтев за издавање дозволе се одбија ако није у складу са регионалним, односно локалним планом управљања отпадом⁸⁶.

На основу достављених података Агенције, (Обрасци ДЕО 6 – Дневна евиденција о отпаду сакупљача и других власника отпада), у 2021. години 60 оператера је на основу дозволе надлежних органа сакупило 19.475 т опасног комуналног отпада од физичких лица. Највише је сакупљено одвојене фракције опасног комуналног отпада одбачена електрична и електронска опрема (индексни број 20 01 35*).

Табела број 5: **Количина сакупљеног комуналног опасног отпада од физичких лица у 2021. години**

Индексни број отпада	Комунални отпади (кућни отпад и слични комерцијални индустријски отпади), укључујући одвојено сакупљене фракције	Количина преузета од физичког лица (т)
20 01 35*	одбачена електрична и електронска опрема другачија од оне наведене у 20 01 21 и 20 01 23 која садржи опасне компоненте	19.399
20 01 23*	одбачена опрема која садржи хлорофлуороугљоводонике	67
20 01 21*	флуоресцентне цеви и други отпад који садржи живу	8
20 01 33*	батерије и акумулатори укључени у 16 06 01, 16 06 02 или 16 06 03 и несортиране батерије и акумулатори који садрже ове батерије	1
	Укупно	19.475

Извор: Агенција

Највише сакупљене одбачене електричне и електронске опреме која садржи опасне компоненте из комуналног отпада (индексни број 20 01 35*) у 2021. години сакупила су привредна друштва и предузетници (оператери) са адресама седишта у градовима – Београду, Новом Саду и Панчеву, и то – у Београду 12 оператера је укупно сакупило 6.896 т, у Новом Саду четири оператера су сакупила 3.298 т и у Панчеву три оператера су сакупила 2.003 т.

У решењима о издавању дозвола за сакупљање опасног отпада издатим од стране надлежног министарства наводи се да су оператери дужни да сакупљање опасног отпада врше у складу са законском регулативом и на адекватан начин, а уз сагласност локалних самоуправа на чијој територији се врши сакупљање наведеног отпада. Градови Београд и Нови Сад нису давали сагласност оператерима за сакупљање одбачене електричне и електронске опреме која садржи опасне компоненте из комуналног отпада на својој територији, док је Град Панчево дао сагласност једном оператеру.

⁸⁴ Тачка 5.2 Програма.

⁸⁵ Члан 60 Закона о управљању отпадом.

⁸⁶ Члан 65 став 1 тачка 1 Закон о управљању отпадом.

Налаз 2.2. Због одсуства ближег уређења поступка издавања дозвола за управљање опасним отпадом и некомплетног регистра издатих дозвола, није могуће утврдити укупне капацитете постројења за третман опасног отпада у Републици Србији

Законом о управљању отпадом прописани су услови и поступак издавања дозвола за управљање отпадом. За поједина решења о издавању дозволе за третман опасног отпада није наведено решење о употреби постројења за третман опасног отпада и нису наведени пројектовани капацитети третмана отпада. Правилником о садржини и изгледу дозволе за управљање отпадом, који је ступио на снагу 3. јануара 2020. године, за разлику од претходно важећег, ближе су прописани капацитети постројења за третман, и то максимални (пројектовани) капацитет постројења за третман отпада – дневни, месечни и годишњи, за све врсте отпада. Пројектовани капацитет подразумева податке из пројекта за изградњу постројења за третман отпада у складу са законом и подзаконским прописима којима се уређује планирање и изградња.

Надлежни орган за издавање дозволе за управљање отпадом дужан је да води регистар издатих дозвола и да податке из регистра доставља Агенцији. Регистар издатих дозвола које објављује Агенција није ажуран јер недостају све издате дозволе надлежних органа за третман опасног отпада. Агенција не објављује све податке из Регистра издатих дозвола надлежних органа (подаци о року важности дозволе, количини отпада, капацитету постројења, начину управљања отпадом, измени дозвола за складиштење и поновно искоришћење отпада) који су неопходни у циљу утврђивања укупних капацитета постројења за третман отпада и адекватног вршења инспекцијског надзора од стране надлежних органа.

За обављање једне или више делатности у области управљања отпадом прибављају се дозволе, и то:

- 1) дозвола за сакупљање отпада;
- 2) дозвола за транспорт отпада;
- 3) дозвола за третман отпада, и то:
 - дозвола за складиштење;
 - дозвола за поновно искоришћење;
 - дозвола за одлагање⁸⁷.

⁸⁷ Члан 59 став 1 Закона о управљању отпадом.

Графикон 9: Дозволе за обављање делатности у области управљања отпадом

За обављање више делатности једног оператера може се издати једна интегрална дозвола. Дозвола за сакупљање и транспорт опасног отпада издаје се у складу са Законом о управљању отпадом и другим прописима.

Дозволе се издају за обављање делатности у области управљања отпадом за које се, према прописима којима се уређује интегрисано спречавање и контрола загађивања животне средине, не издаје интегрисана дозвола. Изузетно, дозвола се издаје и за рад нових и рад постојећих постројења у области управљања отпадом која подлежу издавању интегрисане дозволе, укључујући време трајања пробног рада, а најдуже још 240 дана по завршетку пробног рада, као привремена дозвола до издавања интегрисане дозволе⁸⁸.

Надлежни органи за издавање дозволе за сакупљање, транспорт и третман опасног отпада су Министарство заштите животне средине, Покрајински секретаријат за урбанизам и заштиту животне средине и Град Београд.

Дозволе за сакупљање, транспорт, третман опасног отпада и дозволу за третман отпада у мобилном постројењу издаје министарство.

Аутономној покрајини поверава се издавање дозвола за сакупљање, транспорт, третман за све активности на територији аутономне покрајине и за сва постројења за која дозволу за изградњу издаје надлежни орган аутономне покрајине.

Граду Београду поверава се издавање дозвола за сакупљање, транспорт, третман отпада за све активности на територији града Београда и за сва постројења за која дозволу за изградњу издаје надлежни орган града Београда⁸⁹.

Оператери⁹⁰ постројења за третман, односно складиштење, поновно искоришћење и одлагање отпада у циљу добијање дозволе за управљање отпадом подносе захтев за издавање дозволе, уз који је потребно приложити, између осталог, и следећу документацију:

⁸⁸ Члан 59 став 2, 3, и 4 Закона о управљању отпадом.

⁸⁹ Члан 60 Закона о управљању отпадом.

⁹⁰ Свако правно лице или предузетник које, у складу са прописима, управља постројењем и на чије име се издаје дозвола за управљање отпадом се сматра оператером.

1. радни план постројења за управљање отпадом;
2. сагласност на план заштите од удеса и план заштите од пожара;
3. план за затварање постројења;
4. изјаву о методама третмана, односно поновног искоришћења или одлагања отпада и одлагања остатака из постројења;
5. сагласност на студију о процени утицаја на животну средину или студију о процени утицаја затеченог стања или акт о ослобођењу од обавезе израде процене утицаја на животну средину, у складу са законом;
6. копије одобрења и сагласности других надлежних органа, издатих у складу са законом;
7. финансијске и друге гаранције или одговарајуће осигурање за случај удеса или штете причињене трећим лицима којима се осигурава испуњавање услова из дозволе за одлагање отпада на депонију.

Дозвола за третман, односно складиштење, поновно искоришћење и одлагање отпада издаје се на период од десет година⁹¹.

Садржина и изглед дозволе за управљање отпадом ближе је прописана Правилником о садржини и изгледу дозволе за складиштење, третман и одлагање отпада⁹² (на снази до 2. јануара 2020. године), а након тога Правилником о садржини и изгледу дозволе за управљање отпадом⁹³.

На основу извршене анализе свих важећих дозвола за третман опасног отпада (154 дозволе за складиштење и 117 дозвола за поновно искоришћење отпада), утврдили смо да за поједина решења о издавању дозволе за третман опасног отпада није наведено решење о употреби постројења за третман опасног отпада; нису наведени пројектовани капацитети третмана отпада; нису одређене ознаке поступака и метода одлагања или поступака и метода ради поновног искоришћења отпада (D и R ознаке) и за мобилна постројења за третман опасног отпада утврђено је да није потребна израда студије о процени утицаја на животну средину.

Правилником о садржини и изгледу дозволе за управљање отпадом је, за разлику од претходног, прописана детаљнија садржина и изглед дозволе за управљање отпадом, пре свега у општим подацима о складиштењу и третману/поновном искоришћењу опасног отпада, и то:

Табела број 6: Садржина дозволе за управљање отпадом

Правилник о садржини и изгледу дозволе за складиштење, третман и одлагање отпада (1.12.2009–2.1.2020.)	Правилник о садржини и изгледу дозволе за управљање отпадом (3.1.2020–)
Складиштење отпада	
Капацитет постројења за складиштење отпада;	Пројектовани капацитет складишта, за све врсте отпада;
Врста и количина отпада према пореклу и опасним карактеристикама (опасан, неопасан и комунални);	Планирана годишња количина отпада за складиштење: укупна и по врстама отпада , у случају одвојеног складиштења различитих врста отпада; - Запремина корисног простора складишта која може да обухвати максимално 75% запремине укупног простора складишта ;

⁹¹ Члан 66 став 1 Закона о управљању отпадом.

⁹² „Сл. гласник РС“ бр. 96/2009.

⁹³ „Сл. гласник РС“, бр. 93/2019.

	- Опис складиштења опасног отпада који су различити по пореклу, врсти и карактеристикама, као и мере које се тим поводом предузимају;
Третман отпада/поновно искоришћење	
- Капацитет постројења за третман отпада; - Врста и количина отпада према пореклу и опасним карактеристикама (опасан, неопасан и комунални отпад).	максимални (пројектовани) капацитет постројења за третман отпада – дневни , за све врсте отпада; максимални (пројектовани) капацитет постројења за третман отпада – месечни , за све врсте отпада; максимални (пројектовани) капацитет постројења за третман отпада – годишњи , за све врсте отпада. У случају примене различитих метода третмана, навести капацитет по врстама третмана.

Правилником о садржини и изгледу дозволе за управљање отпадом, за разлику од претходно важећег, ближе су прописани капацитети постројења за третман, и то максимални (пројектовани) капацитет постројења за третман отпада – дневни, месечни и годишњи, за све врсте отпада. Пројектовани капацитет постројења подразумева податке из пројекта за изградњу постројења за третман отпада у складу са законом и подзаконским прописима којима се уређује планирање и изградња.

Чланом 133 Закона о планирању и изградњи прописано је да министарство надлежно за послове грађевинарства издаје грађевинску дозволу за изградњу објеката, између осталих и грађевинску дозволу за постројења за третман опасног отпада спаљивањем, термичким и/или физичким, физичко-хемијским, хемијским поступцима, као и централна складишта и/или депоније за одлагање опасног отпада⁹⁴.

Аутономној покрајини је поверено издавање грађевинских дозвола за изградњу постројења за третман опасног отпада, као и централна складишта и/или депоније за одлагање опасног отпада које се у целини граде на територији аутономне покрајине⁹⁵.

Издавање грађевинских дозвола за изградњу објеката који нису одређени у члану 133 Закона о планирању и изградњи поверава се јединицама локалне самоуправе.

Такође, Правилником о начину складиштења, паковања и обележавања опасног отпада⁹⁶ уређен је начин складиштења опасног отпада. Прописано је да складиште опасног отпада мора бити изграђено у складу са законом и подзаконским прописима којима се уређује планирање и изградња.

За објекат у ком се обављају делатности управљања отпадом (складиштење и/или третман), било да је у власништву оператера или је у закупу, неопходно је да има употребну дозволу издату од надлежног органа. Члан 33 Закона о управљању отпадом прописује да изградња и рад постројења за управљање отпадом мора бити у складу са одредбама овог закона, законима којима се уређује изградња објеката и другим законима.

Процена утицаја на животну средину јесте превентивна мера заштите животне средине заснована на изради студија и спровођењу консултација уз учешће јавности и анализи алтернативних мера, са циљем да се прикупе подаци и предвиде штетни утицаји одређених пројеката на живот и здравље људи, флору и фауну, земљиште, воду, ваздух, климу и пејзаж, материјална и културна добра и узајамно деловање ових чинилаца, као и да се утврде и предложе мере којима се штетни утицаји могу спречити, смањити или отклонити имајући у виду изводљивост тих пројеката (у даљем тексту: процена утицаја).

Студија о процени утицаја на животну средину јесте документ којим се анализира и оцењује квалитет чинилаца животне средине и њихова осетљивост на одређеном

⁹⁴ Члан 133 став 2 тачка 11 Закона о планирању и изградњи.

⁹⁵ Члан 134 Закона о планирању и изградњи.

⁹⁶ „Сл. гласник РС“, бр. 92/2010 и 77/2021.

простору, као и међусобни утицаји постојећих и планираних активности, предвиђају непосредни и посредни штетни утицаји пројекта на чиниоце животне средине, као и мере и услови за спречавање, смањење и отклањање штетних утицаја на животну средину и здравље људи (у даљем тексту: студија о процени утицаја)⁹⁷.

Влада Републике Србије прописује: листу пројеката за које је обавезна процена утицаја и листу пројеката за које се може захтевати процена утицаја⁹⁸.

Процена утицаја врши се, између осталог, за пројекте из области управљања отпадом⁹⁹, и то:

- 1) Обавезна процена израде студије за пројекте Постројења за третман опасног отпада спаљивањем, термичким и/или физичким, физичко-хемијским, хемијским поступцима, као и централна складишта и /или депоније за одлагање опасног отпада. Постројења су дефинисана у Анексу ПА уз Директиву 75/442/ЕЕЗ, под заглављем D9, као и депоније за одлагање опасног отпада на које се примењује Директива 91/689/ЕЕЗ¹⁰⁰.

Наведена Директива 75/442/ЕЕЗ¹⁰¹, која служи као критеријум за дефинисање постројења за третман опасног отпада спаљивањем, термичким и/или физичким, физичко-хемијским, хемијским поступцима, ван снаге је од 16. маја 2006. године. Уредба о утврђивању листе пројеката за које је обавезна процена утицаја и листе пројеката за које се може захтевати процена утицаја на животну средину донета је након тог периода, односно 24. децембра 2008. године.

- 2) Може се захтевати процена израде студије за пројекте:
 - Постројења за управљање отпадом, и то – одлагалишта и складишта опасног отпада капацитета до 10 т на дан. Уколико капацитет прелази 10 т на дан, онда је обавезна процена израде студије.
 - Мобилна постројења за третман отпада¹⁰².

Мобилно постројење за управљање отпадом јесте постројење за преузимање, припрему за поновну употребу, поновно искоришћење и друге операције третмана отпада са R и D листе (R2 до R13, D8 и D9), које је такве конструкције да није везано за подлогу или објекат и може се премештати од локације до локације, укључујући мобилно постројење које се користи ради санације загађене локације, по правилу на локацији на којој отпад настаје, односно на локацији произвођача отпада или на другој локацији власника отпада за коју оператер постројења има и дозволу за складиштење отпада¹⁰³. Законом о управљању отпадом је прописано да министар ближе прописује врсте отпада које се могу третирати у мобилним постројењима и врсте мобилних постројења за које се издаје дозвола за третман отпада.

⁹⁷ Члан 2 став 1 тачка 5 и 6 Закона о процени утицаја на животну средину („Сл. гласник РС“ бр 135/2004 и 36/2009).

⁹⁸ Члан 4 Закон о процени утицаја на животну средину.

⁹⁹ Члан 3 став 3 Закона о процени утицаја на животну средину.

¹⁰⁰ Листа I Пројекти за које је обавезна процена утицаја на животну средину Уредбе о утврђивању листе пројеката за које је обавезна процена утицаја и листе пројеката за које се може захтевати процена утицаја на животну средину („Сл. гласник РС“, бр. 114/2008).

¹⁰¹ Council Directive 75/442/EEC of 15 July 1975 on waste.

¹⁰² Листа II Пројекти за које се може захтевати процена утицаја на животну средину Уредбе о утврђивању листе пројеката за које је обавезна процена утицаја и листе пројеката за које се може захтевати процена утицаја на животну средину.

¹⁰³ Члан 5 став 1 тачка 14 Закона о управљању отпадом.

Правилником о врстама отпада које се могу третирати у мобилним постројењима и врстама мобилних постројења за које се издаје дозвола за третман отпада¹⁰⁴ ближе су прописане врсте отпада које се могу третирати у мобилним постројењима и врсте мобилних постројења за које се издаје дозвола за третман отпада. Прописано је да се дозвола за третман отпада у мобилном постројењу може издати за сва мобилна постројења за која постоји техничко-технолошка документација за третман отпада¹⁰⁵. Мобилно постројење за третман отпада може да ради на истој локацији, са прекидима или без прекида, у укупном трајању од најдуже шест месеци током једне календарске године. Изузетно, мобилно постројење за третман отпада може да ради на истој локацији и дуже од шест месеци током једне календарске године, и то искључиво на локацији на којој отпад настаје, уколико је то еколошки и економски оправдано и у циљу спречавања загађења животне средине и очувања здравља људи, у складу са начелом близине и регионалног приступа управљања отпадом¹⁰⁶.

Правилником о врстама отпада које се могу третирати у мобилним постројењима и врстама мобилних постројења за које се издаје дозвола за третман отпада нису успостављени критеријуми у погледу техничко-технолошких захтева за мобилна постројења и нису ближе прописани услови у погледу постављања мобилног постројења на одређеној локацији.

Регистри у области управљања отпадом

Надлежни орган за издавање дозволе за управљање отпадом дужан је да води регистар издатих дозвола и да податке из регистра доставља Агенцији у року од 15 дана од дана уписа у регистар.

Регистар издатих дозвола је база података у којој се евидентирају подаци о издатим дозволама за управљање отпадом и дозволама за увоз, извоз и транзит отпада.

Подаци уписани у регистар су јавни¹⁰⁷.

Регистар се води као јавна књига.

Регистар се може водити у електронској форми.

Регистар се води ажурно и контролише се најмање једанпут годишње, о чему лице овлашћено за вођење Регистра подноси извештај¹⁰⁸.

Надлежни органи, Министарство заштите животне средине и Покрајински секретаријат за урбанизам и заштиту животне средине воде Регистар издатих дозвола за сакупљање, транспорт, складиштење, третман и одлагање отпада на прописаном Обрасцу¹⁰⁹. Покрајински секретаријат је омогућио јавности увид у регистар путем интернета, док Министарство није.

¹⁰⁴ „Сл. гласник РС“, бр. 93/2019 и 95/2022.

¹⁰⁵ Члан 4 Правилника о врстама отпада које се могу третирати у мобилним постројењима и врстама мобилних постројења за које се издаје дозвола за третман отпада.

¹⁰⁶ Члан 5 Правилника о врстама отпада које се могу третирати у мобилним постројењима и врстама мобилних постројења за које се издаје дозвола за третман отпада.

¹⁰⁷ Члан 76 Закона о управљању отпадом.

¹⁰⁸ Члан 3 Правилника о садржини, начину вођења и изгледу регистра издатих дозвола за управљање отпадом („Сл. гласник РС“, бр. 95/2010).

¹⁰⁹ Образац 1 Правилника о садржини, начину вођења и изгледу регистра издатих дозвола за управљање отпадом.

Слика 6: Регистар издатих дозвола обелодањен на интернет страници Покрајинског секретаријата за урбанизам и заштиту животне средине

Извор: <http://www.ekourbapv.vojvodina.gov.rs>

На интернет страници Агенције урађен је посебан портал намењен претрази издатих дозвола¹¹⁰. Произвођачи отпада, као и други власници отпада, могу да претражују базу података издатих дозвола у циљу проналажења будућих партнера за управљање отпадом¹¹¹.

На истој интернет страници је и преглед важећих дозвола за управљање отпадом.

Слика 7: Преглед важећих дозвола за управљање отпадом доступних на интернет страници Агенције за заштиту животне средине

Преглед важећих дозвола за управљање отпадом

ажурирано:
08.08.2022.

	МИНИСТАРСТВО			АП ВОЗВОДИНА			ЛОКАЛНЕ САМОУПРАВЕ
	Укупно	Неопасан	Опасан	Укупно	Неопасан	Опасан	Неопасан
Скупљање	782	741	248	56	56	11	161
Транспорт	995	957	202	60	60	10	146
Складиштење	108	81	101	42	36	36	825
Третман	108	86	84	23	22	16	591
Одлагање	2	2	0	2	2	0	24
Укупан број дозвола по надлежном органу	1380			112			1034
Укупно издатих дозвола	2526						

[Дозволе за управљање отпадом по врсти дозволе](#)

[Дозволе за управљање отпадом по врсти и индексном броју отпада](#)

Извор: <http://www.sepa.gov.rs/index.php?menu=20174&id=20055&akcija=ShowExternal>

¹¹⁰ <http://www.sepa.gov.rs/index.php?menu=20174&id=20055&akcija=ShowExternal>.

¹¹¹ Управљање отпадом у Републици Србији у периоду 2011-2020. године, Агенција за заштиту животне средине.

Према наводима одговорног лица Агенције, надлежни органи за издавање дозволе за сакупљање, транспорт и третман опасног отпада, Министарство заштите животне средине, Покрајински секретаријат за урбанизам и заштиту животне средине и Град Београд редовно достављају податке из Регистра издатих дозвола на прописаним Обрасцима Агенцији.

Увидом у Регистар издатих дозвола које објављује Агенција, утврдили смо да није ажуран јер најмање:

- 16 дозвола за складиштење опасног отпада и 11 дозвола за поновно искоришћење опасног отпада није у Регистру;
- за пет дозвола за складиштење неопасног отпада у Регистру је наведено да је у питању складиштење опасног отпада, а за три дозволе за поновно искоришћење неопасног је наведено да се односе на поновно искоришћење опасног отпада;
- две дозволе за складиштење опасног отпада и две дозволе за поновно искоришћење отпада не треба да буду у Регистру јер се односе на привремене дозволе које се издају за рад нових и рад постојећих постројења у области управљања отпадом која подлежу издавању интегрисане дозволе, укључујући време трајања пробног рада, а најдуже још 240 дана по завршетку пробног рада.

Правилником о садржини, начину вођења и изгледу регистра издатих дозвола за управљање отпадом прописано је да се Регистар води ажурно и контролише најмање једанпут годишње, о чему лице овлашћено за вођење Регистра подноси извештај.

Министарство заштите животне средине и Покрајински секретаријат за урбанизам и заштиту животне средине нису овластили лице за вођење Регистра издатих дозвола за управљање отпадом и нису контролисали Регистар издатих дозвола најмање једанпут годишње.

Агенција не објављује све податке из Регистра издатих дозвола надлежних органа (подаци о року важности дозволе, количини отпада, капацитету постројења, начину управљања отпадом, измени дозвола за складиштење и поновно искоришћење отпада).

У Архуској конвенцији¹¹² се нарочито наглашава да је неопходно да се на свим нивоима власти у држави одреди политика и успоставе механизми који би омогућили рутинско пружање висококвалитетних информација о животној средини и њихово дистрибуирање у јавности на начин пријемчив корисницима. У ту сврху, неопходно је побољшати доступност на Интернету свих извештаја и информација о активностима државних органа које се тичу животне средине и обезбедити систематску презентацију свих база података које садрже релевантне документе, њихово редовно ажурирање и лакоћу употребе, одговарајуће референце и проверу поузданости података.

У циљу успостављања транспарентности у раду Агенције и Министарства заштите животне средине и ефикасније размене и коришћења података, неопходно је да јавна књига – Регистар издатих дозвола за управљање отпадом, буде доступна јавности путем интернета и да садржи све прописане податке.

Такође, није успостављен ни јединствен Регистар интегрисаних дозвола у које спадају и дозволе за рад постројења и обављање активности управљања отпадом.

Закон о интегрисаном спречавању и контроли загађивања¹¹³ уређује услове и поступак издавања интегрисане дозволе за постројења и активности која могу имати негативне утицаје на здравље људи, животну средину или материјална добра и врсте активности и постројења.

¹¹² Стратегија за примену конвенције о доступности информација, учешћу јавности у доношењу одлука и праву на правну заштиту у питањима животне средине – архуска конвенција („Службени гласник РС“, бр. 103/2011).

¹¹³ „Сл. гласник РС“, бр. 135/2004 и 25/2015 и 109/2021.

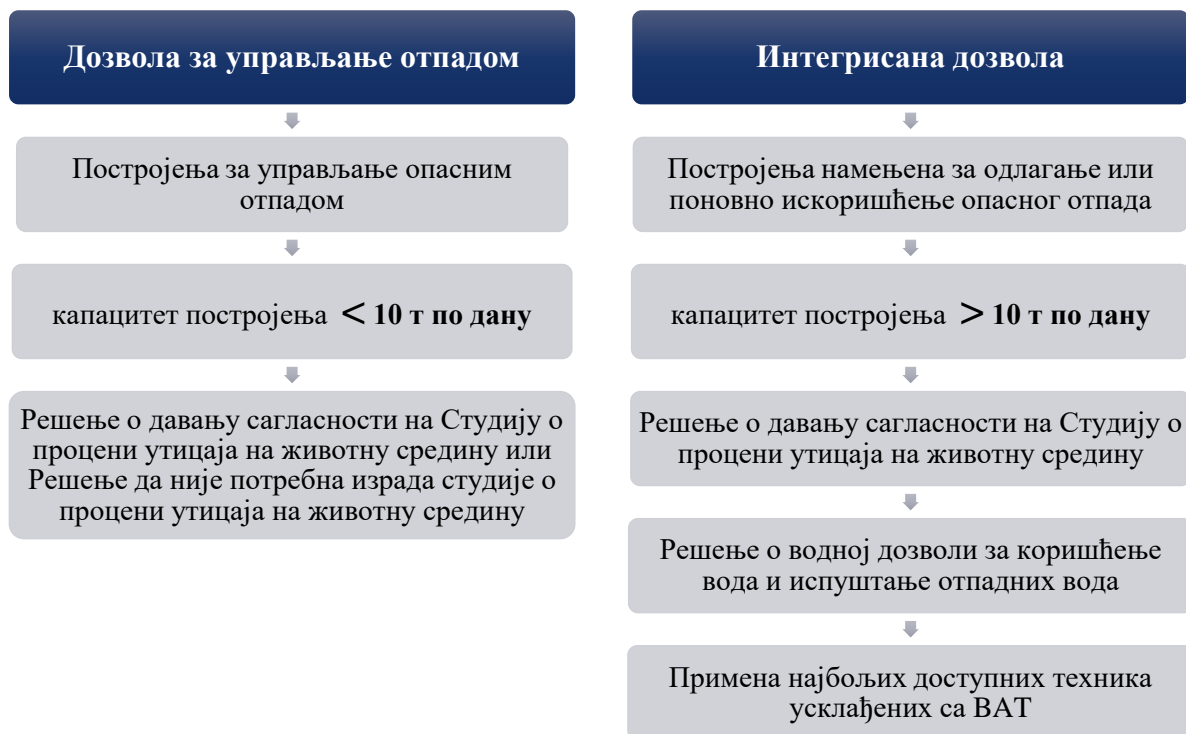

Интегрисана дозвола јесте одлука надлежног органа којом се одобрава пуштање у рад постројења или његовог дела, односно обављање активности чији саставни део чини документација са утврђеним условима којима се гарантује да такво постројење или активност одговарају захтевима предвиђеним законом¹¹⁴.

Уредбом о врстама активности и постројења за које се издаје интегрисана дозвола¹¹⁵ прописане су активности и постројења за које се издаје интегрисана дозвола.

За активност управљања отпадом прописано је издавање интегрисане дозволе за постројења намењена за одлагање или поновно искоришћење опасног отпада са капацитетом који прелази 10 т дневно. За пројекат овог постројења је обавезна студија о процени утицаја на животну средину¹¹⁶.

Графикон 10: Приказ садржаја дозволе за управљање отпадом и интегрисане дозволе

Правилником о садржини и начину вођења регистра издатих интегрисаних дозвола¹¹⁷ прописано је да се интегрисане дозволе уписују у регистар који води орган надлежан за њихово издавање¹¹⁸. Надлежни органи за издавање интегрисаних дозвола и вођење регистра су Министарство надлежно за послове заштите животне средине, Покрајински орган надлежан за послове заштите животне средине и орган јединице локалне самоуправе надлежан за послове заштите животне средине.

Законом о интегрисаном спречавању и контроли загађивања животне средине је прописано да је регистар издатих интегрисаних дозвола део информационог система животне средине који води надлежни орган тј. Агенција за заштиту животне средине¹¹⁹.

¹¹⁴ Члан 2 став 1 тачка 10 Закона о интегрисаном спречавању и контроли загађивања.

¹¹⁵ „Сл. гласник РС“, бр. 84/2005.

¹¹⁶ Листа I Пројекти за које је обавезна процена утицаја на животну средину Уредбе о утврђивању листе пројеката за које је обавезна процена утицаја и листе пројеката за које се може захтевати процена утицаја на животну средину.

¹¹⁷ „Сл. гласник РС“, бр. 69/2005.

¹¹⁸ Члан 2

¹¹⁹ Члан 5

Законом о интегрисаном спречавању и контроли загађивања животне средине није прописана обавеза надлежних органа да достављају податке из регистра издатих интегрисаних дозвола Агенцији. Из тог разлога, Агенција није успоставила у информационом систему животне средине податке о издатим интегрисаним дозволама.

По Образложењу одговорног лица Агенције, потребно је успоставити јединствен Регистар издатих интегрисаних дозвола, који обједињује све дозволе издате на нивоу Републике Србије, на начин на који Агенција обједињује све регистре издатих дозвола за управљање отпадом.

Налаз 2.3. Подаци о произведеној количини и третману опасног отпада нису у потпуности поуздани

Произвођач, власник и/или други држалац отпада, изузев домаћинства, дужан је да води и чува дневну евиденцију о отпаду и доставља редовни годишњи извештај Агенцији. Извештај садржи податке о врсти, количини, пореклу, карактеризацији и класификацији, саставу, складиштењу, транспорту, увозу, извозу, третману, односно поновном искоришћењу и одлагању насталог отпада, као и отпада примљеног у постројење за управљање отпадом. Увидом у достављене податке о произведеној количини и третману опасног отпада, утврдили смо да:

- Постоје разлике између података о количини произведеног опасног отпада Агенције за заштиту животне средине и Републичког завода за статистику.
- Постоји разлика између стања залиха опасног отпада на привременом складишту у извештајној години на дан 31.12. и стања на дан 1.1. у наредној години.
- Због недостатака у прописаним обрасцима извештавања, подаци о поступцима и методама одлагања и поновног искоришћења опасног отпада нису у потпуности поуздани.

Недостатак координације Агенције за заштиту животне средине и Републичког завода за статистику, као и непостојање контроле надлежних органа, има за последицу недовољну поузданост података који су неопходни за адекватно планирање и успостављање система управљања опасним отпадом, укључујући и планирање неопходних постројења за третман опасног отпада.

Подаци о управљању отпадом у Републици Србији се прикупљају у складу са Законом о управљању отпадом. Чланом 75 истог Закона предвиђени су обвезници извештавања и то:

- Произвођач, власник и/или други држалац отпада, изузев домаћинства,
- Правна лица, односно предузетници који учествују у промету отпада,
- Произвођач и увозник производа који после употребе постају посебни токови отпада,
- Оператер постројења за поновно искоришћење отпада,
- Оператер на депонији.

Сви обвезници извештавања су дужни да воде и чувају дневну евиденцију о количинама генерисаног, преузетог, искоришћеног, депонованог, увезеног или извезеног отпада и да доставља Агенцији годишњи извештај.

Производња отпада

У следећој табели је приказана укупна количина произведеног отпада подељена на опасан, односно неопасан отпад у периоду 2011–2020. године:

Табела број 7: Укупна количина опасног отпада (t/god)

Година	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Количина опасног отпада (t)	95.142	77.315	126.930	54.864	53.468	74.318	80.002	94.507	78.413	67.872

Извор: Управљање отпадом у Републици Србији у периоду 2011–2020. године, Агенција за заштиту животне средине

Удео опасног отпада у периоду 2011–2020 године кретао се од 0,5% до 1,3% у односу на укупни произведени отпад. У 2019. и 2020 години удео опасног отпада у укупној количини отпада износио је 0,65, односно 0,54%.

Податке о произведеној количини опасног отпада објављује и Републички завод за статистику. Републички завод за статистику је институција одговорна за имплементацију Уредбе о статистици отпада (2150/2002/ЕК) у Републици Србији и редовно слање података Европском статистичком заводу (Евростат) сваких 18 месеци према њеним захтевима. Да би Република Србија испунила обавезу извештавања према захтевима поменуте Уредбе, од 2008. године Завод спроводи статистичко истраживање о створеном и третираном отпаду према секторима економских делатности.

Табела број 8: Створени отпад у Републици Србији према агрегираној статистичкој листи отпада, 2020

EWC-Stat ¹⁾		Сектори КД						
		Пољопривреда, шумарство и рибарство	прерађивачка индустрија	снабдевање ел. енергијом, гасом и паром	Пољопривреда, шумарство и рибарство	грађевинарство	сектори услужних делатности	
	Опасни отпад – свега	371	41.030	1.467	10.684	2.781	14.111	
1.1	Употребљени растварачи	-	22	-	25	-	1	
1.2	Кисели, базни или заслањени отпад	-	1.908	-	2.335	-	33	
1.3	Коришћена уља	81	3.373	354	26	135	1.517	
1.4,2,3.1	Хемијски отпад	161	13.113	215	630	300	1.094	
3.2	Муљевидни индустријских отпадних вода	5	1.080	5	1.363	-	28	
3.3	Муљевидни и отпадне течности из третмана отпада	-	83	-	3	-	2	
5	Отпад из здравствене заштите и биолошки отпад	78	1	-	-	-	3.639	
7.5	Отпад од дрвета	-	4.377	-	-	23	-	
7.7	Отпад од који садржи ПЦБ	-	156	-	1	-	1	
8	Одбачена електрична и електронска опрема	12	986	47	1.653	45	1.706	
8.1	Одбачена возила	-	1	-	-	25	1.980	
8.41	Отпадне батерије и акумулатори	14	274	76	38	62	2.460	
10.2	Мешани и неразврстани материјали	-	480	13	-	-	117	
10.3	Сортирани остаци	-	144	1	610	-	-	
12.1	Минерални отпад од грађења и рушења	-	14	640	24	2.129	1.484	
12.2,12.3,12.5	Остали минерални отпад	-	123	28	3	59	41	
12.4	Отпад од сагоревања	19	13.190	87	3.974	-	5	
12.6	Земља	-	1.703	-	-	2	3	
Укупна количина створеног отпада без сектора рударства								70.444

Извор: Републички завод за статистику, Створени и третирани отпад, 2020.

У Програму управљања отпадом у Републици Србији за период 2022–2030. године, обелодањени су подаци о очекиваним категоријама и количинама опасног отпада у Републици Србији. Подаци су преузети из Нацрта Интегрисаног плана управљања опасним отпадом у Србији који је припремљен 2017. године, односе се на очекиване врсте и количине опасног отпада у Србији у 2020. години и представљени су у наредној табели:

Табела број 9: **Очекиване врсте и количине опасног отпада у Републици Србији у 2020. години**

Категорије отпада	Очекивана количина опасног отпада (t)
1 потрошени растварачи	1.699
3 кисели, базни или заслањени отпад	5.033
4 коришћена уља	22.316
6 хемијски отпади (око 50% органског и 50% неорганског)	24.034
8 муљеве од индустријских отпадних вода	7.850
10 муљеве и течан отпад из третмана отпада	699
12 медицински и биолошки отпад	5.000
17 отпад од стакла	0
22 отпад од дрвета	466
24 отпад који садржи РСВ	84
26 одбачена опрема	13.800
28 одбачена возила	45.700
30 отпад од батерија и акумулатора	18.000
36 мешани и неразврстани материјали	3.952
38 остаци за разврставање	6.897
41 минерални отпад од грађења и рушења	530
43 други отпади од минерала (азбест)	40.000
45 отпад од сагоревања	12.400
47 земља	3.278
51 минерални отпад из третмана отпада и стабилизовани отпад	6.897
Укупно	218.635

Извор: Нацрт Интегрисаног плана управљања опасним отпадом у Србији

За потребе процене очекиване количине хемијског отпада и муљева од индустријских отпадних вода, коришћених уља, електричне и електронске опреме извршене су екстраполације на основу статистике о отпаду коју је пријавило пет земаља (Хрватска, Мађарска, Пољска, Словенија и Румунија) у складу са европском Уредбом о статистици отпада. За процену стварног настанка отпадних возила и оловних акумулатора коришћена је претпоставка од 0,3 путничких аутомобила по становнику. За потребе процене количине опасног грађевинског отпада и отпада од рушења узето је у обзир да је 35% непријављених количина. Процене за укупну производњу отпада који садржи азбест рађене су на основу расположивих података о видној потрошњи азбестних влакана између 1930. и 2007. године у Србији.

Циљеви процене су да се добије комплетна слика опасног отпада насталог у Републици Србији. Иако детаљи остају неизвесни, претпоставља се да је ред величине резултата прихватљив¹²⁰.

У наредној табели је дат приказ количина насталог опасног отпада по подацима Агенције и Републичког завода за статистику за 2020. годину и процењене количине опасног отпада за 2020. годину:

¹²⁰ Нацрт Интегрисаног плана управљања опасним отпадом у Србији.

Табела број 10: Количина насталог опасног отпада у Републици Србији 2020. године

	Агенција за заштиту животне средине	Републички завод за статистику	Очекивана количина опасног отпада
Количина насталог опасног отпада у 2020. години (t)	67.872	70.444	218.635

Извор : Агенција за заштиту животне средине, Републички завод за статистику, Министарство заштите животне средине

Табела број 11: Количина насталог опасног отпада у Републици Србији 2021. године

	Агенција за заштиту животне средине	Републички завод за статистику
Количина насталог опасног отпада у 2021. години (t)	59.468	61.854

Извор : Агенција за заштиту животне средине, Републички завод за статистику

Законом о званичној статистици¹²¹ и програмом званичне статистике¹²², као одговорни произвођачи званичне статистике за статистичку област животне средине – статистику отпада, обухваћени су Републички завод за статистику (у даљем тексту: Завод) и Агенција за заштиту животне средине. Завод има право приступа свим административним изворима података у органима државне управе¹²³.

Према образложењу одговорног лица Завода, након што је испитана могућност статистичке употребе података о створеном и третираном отпаду из административног извора Агенције за заштиту животне средине, успостављена је сарадња између две институције. На основу потписаног Споразума о сарадњи и договора о преузимању података о створеном и третираном отпаду из административног извора Агенције, преузимање података се реализује приступом веб-адреси Агенције која се налази у оквиру информационог система НРИЗ, уз додељено корисничко име и лозинку. Завод и Агенција сарађују на провери квалитета података статистике отпада. Уколико се утврди неправилност код преузетих података, Агенција активно учествује на отклањању нелогичности и припремању свих потребних појашњења.

Према образложењу одговорног лица, Агенција не прикупља податке о земљи за разлику од Завода који те податке објављује према агрегираној статистичкој листи отпада.

С обзиром на уочене разлике у подацима о количини произведеног опасног отпада Агенције и Завода, потребно је успоставити већи степен координације и сарадње у циљу објављивања идентичних података о количинама произведеног отпада у Републици Србији.

Процена очекиваних количина опасног отпада је неопходна за поуздано планирање управљања отпадом укључујући планирање постројења за третман отпада.

На основу достављених података Агенције, у наставку је дат преглед произвођача опасног отпада у периоду 2020–2021. године.

¹²¹ „Службени гласник РС“, бр. 104/2009.

¹²² Програм званичне статистике у периоду од 2021 до 2025. године.

¹²³ Члан 31 Закона о званичној статистици.

Табела број 12: Подаци о производњи опасног отпада у 2020 и 2021. години

Група	Извор настајања отпада	2020 (t)	2021 (t)	
16	Отпади који нису другачије специфицирани	18.778	13.595	
16 07 08*	YUNIRISK doo Beograd	4.452	734	↓ 84%
16 06 06*	Monbat PLC doo Indija	2.329	3.503	↑ 50%
16 07 08*	Нафтна Индустрија Србије а.д. Нови Сад	1.906	604	
16 02 15*	Е-РЕЦИКЛАЖА 2010 доо Ниш	1.118	909	
16 02 15*	Стратегија еколошке трговине-РЕЦИКЛАЖА доо Београд	964	543	
16 02 15*	Божић и синови доо Панчево	606	532	
16 01 04*	ЈКП „Паркинг сервис“ Београд	586	329	
16 02 13*	Предузеће за телекомуникације Телеком Србија ад	552	77	
16 06 01*	Delmax doo Stara Pazova	514	596	
	Остали	5.752	5.767	
10	Отпади из термичких процеса	17.159	9.944	
10 02 13*	HBIS GROUP Serbia Iron and Steel doo Beograd	10.728	1.054	↓ 90%
10 02 07*	METALFER STEEL MILL doo Sremska Mitrovica	2.256	4.780	↑ 112%
10 04 01*	Monbat PLC doo Indija	1.848	1.422	
10 10 11*	Monbat PLC doo Indija	1.776	2.147	
	Остали	552	540	
13	Отпади од уља и остатака течних горива	8.136	6.238	
13 05 06*	HBIS GROUP Serbia Iron and Steel doo Beograd	1.207	817	
13 02 08*	Јавно комунално предузеће ПУТ Нови Сад	1.150	-	
13 05 02*	Нафтна Индустрија Србије а.д. Нови Сад	352	398	
13 07 03*	МодЕколо доо Београд	336	357	
13 08 02*	Ball Pakovanja Evropa Beograd doo	278	179	
	Остали	4.813	4.488	
17	Грађевински отпад	4.247	8.332	
17 05 03*	Нафтна Индустрија Србије а.д. Нови Сад	1.572	1.094	
17 02 04*	Инфраструктура железнице Србије Београд-Савски Венац	1.478	6.782	↑ 359%
17 02 04*	Јавно предузеће Електропривреда Србије Београд	480	111	
	Остали	717	344	
15	Отпад од амбалаже	4.040	3.949	
15 01 10*	Јавно комунално предузеће ПУТ Нови Сад	523	-	
15 02 02*	Етикете д.о.о.	267	0	
15 02 02*	Mei Ta Europe doo Barič	131	228	
15 01 10*	YUNIRISK doo Beograd	102	487	
	Остали	3.016	3.233	
18	Отпади од здравствене заштите људи и животиња	3.292	4.631	
18 01 03*	Универзитетски Клинички центар Ниш	259	231	
18 01 03*	Клинички центар Србије	256	664	↑ 159%
18 01 03*	Клинички центар Војводине	154	235	
	Остали	2.624	3.501	
19	Отпади из постројења за обраду отпада	2.591	2.440	
19 08 13*	HBIS GROUP Serbia Iron and Steel doo Beograd	614	441	
19 08 10*	YUNIRISK doo Beograd	480	151	
19 12 11*	Кемеко доо Ваљево	433	-	
19 12 11*	Monbat PLC doo Indija	432	519	
	Остали	632	1.330	
05	Отпади од рафинисања нафте	1.884	1.851	
05 01 03*	Нафтна Индустрија Србије а.д. Нови Сад	1.621	1.567	
05 01 06*	Нафтна Индустрија Србије а.д. Нови Сад	199	256	
	Остали	63	28	
20	Комунални отпади	1.877	3.276	
20 01 35*	СОСА-COLA HBC - SRBIJA doo Zemun	240	117	
20 01 35*	Апатинска пивара доо	167	271	
20 01 35*	Yettel doo Beograd	91	12	
20 01 35*	Метал - рециклажа 2015 доо Београд-Звездара	-	739	
20 01 35*	Фриком доо Београд	-	158	
	Остали	1.379	1.979	
08	Отпади од премаза, лепкови, заптивачи	1.637	1.230	
08 01 21*	Tetra Pak Production doo Beograd	288	242	
08 01 11*	ФЦА Србија д.о.о. Крагујевац	150	66	
08 01 13*	ХЕЛИОС Србија Акционарско друштво Горњи Милановац	80	85	

	Остали	1.120	838
11	Отпади од хемијског третмана површине и заштите метала	1.560	1.445
11 01 05*	Метал - цинкара доо Инђија	666	561
11 01 05*	Дахоп Утва доо Алексинац	301	193
11 01 06*	Метал - цинкара доо Инђија	205	-
11 01 05*	KNOTT-AUTOFLEX YUG D.O.O. Ведеј	167	441
	Остали	222	250
	Остало	2.840	2.508
06 01 01*	Нафтна Индустрија Србије а.д. Нови Сад		717
12 01 09*	СТРЕИТ НОВА доо Стара Пазова	206	219
06 05 02*	Металац посуђе д.о.о. Горњи Милановац		203
09 01 01*	Етикете д.о.о. Београд	329	-
14 06 02*	Јавно комунално предузеће ПУТ Нови Сад	115	-
07 02 08*	ХИП Петрохемија ад Панчево	88	66
12 01 09*	Essex Furukawa Magnet Wire Balkan d.o.o. Zrenjanin	42	127
	Остали	1.892	2.125
	Укупно	67.872	59.468

↓ 13%

Извор: Агенција за заштиту животне средине

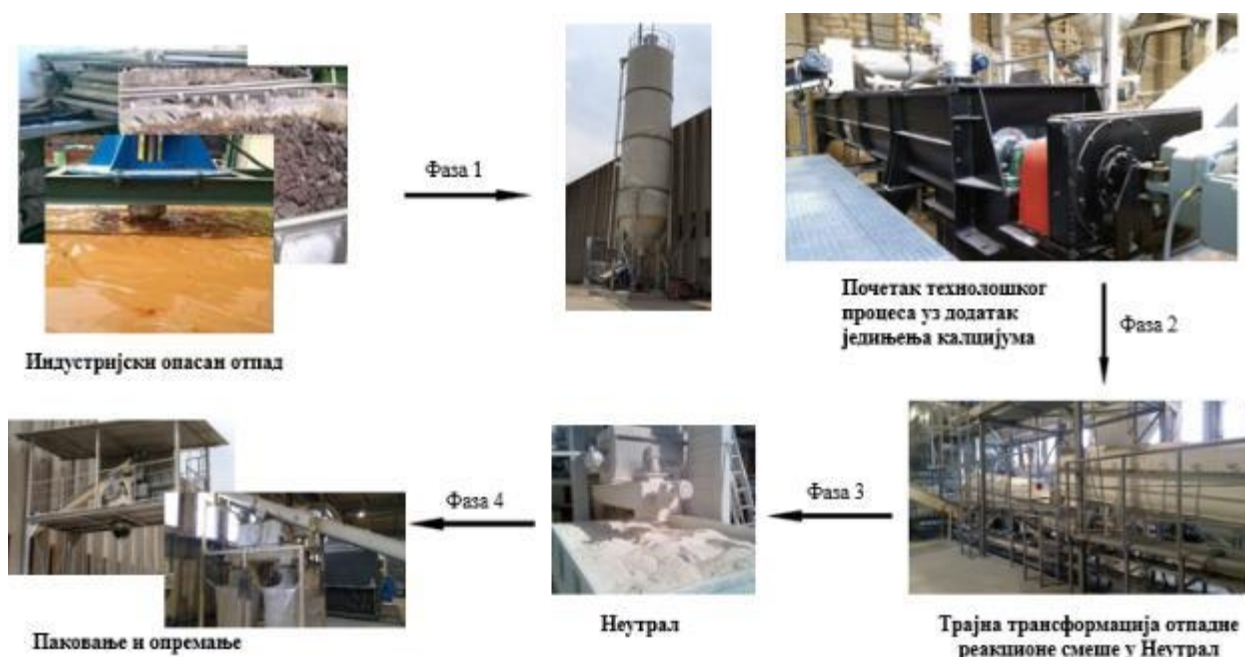
На основу података достављених од Агенције, у количини произведеног опасног отпада у 2021. години је дошло до пада од 13% у односу на 2020. годину. Разлог мање количине отпада је смањење генерисања отпада од стране оператера YUNIRISK d. o. o. Beograd и HBIS GROUP Serbia Iron and Steel d. o. o. Beograd.

Према Образложењу одговорних лица Агенције, предузеће HBIS GROUP Serbia Iron and Steel d. o. o. Beograd је смањило количину генерисаног отпада за који су изјавили да се смањује пошто одређену количину материјала враћају у производњу. У складу са Законом о управљању отпадом оно што предузеће не намерава да одбаци не сматра се отпадом.

Постројење предузећа Yunirisk на локацији у Раковици престало је са радом током 21. 03. 2021. године. Предузеће је дозволу за почетак рада на новој локацији у Барајеву добило 22. 07. 2021. године. То значи да предузеће није радило свих 12 месеци током године, самим тим и количина отпада је мања.

Слика 8: Постројење за третман индустријског отпада предузећа Yunirisk д. о. о. Београд

MID-MIX® постројење за третман разних врста индустријских отпада инсталирано у Барајеву 2021. год.

Третман опасног отпада

Према извештају Агенције, предузећа која врше третман опасног отпада су пријавила да су различитим операцијама током 2020. године подвргла третману поновног искоришћења 90.212 тона опасног отпада. Од тога значајне количине представљају електрична и електронска опрема, оловне батерије и отпад који садржи уља. У Извештају се наводи да су количине третираног опасног отпада током 2020. године сличне количинама из 2019. године. На основу података се може закључити да је током 2019. године дошло до пада количина третираног опасног отпада операцијом R5, а то је зато што су тим поступком третиране количине отпадне фосфорне и фосфорасте киселине настале у периоду 2011–2013. године у постројењу ИХП Прахово, односно Еликсир Прахово, који је престао са радом. Током 2018. године су се повећале количине опасног отпада које су у цементној индустрији искоришћене операцијом R1, али током 2019. и 2020. године те количине су поново смањене. У питању је отпад из групе 13 која је у каталогу отпада означена као Отпадна уља и остаци течних горива. Такође, током 2018. године долази до повећања количина третмана опасног отпада операцијом R7 јер се повећава количина третираног отпадних муљева и отпада од бушења који садрже нафту, а које врши предузеће ФЦЦ ЕКО, Београд, које је током 2013. године добило дозволу за третман опасног отпада у мобилном постројењу. Током 2019. године поново долази до пада количина третираног поступком R7, пошто поменуто предузеће није вршило третман отпадних муљева па је током 2019. године пријавило за 31.354 т мање отпада третираног у мобилном постројењу у односу на 2018. годину.

Табела број 13: Количине третираног отпада по оператерима и индексном броју отпада

Третман опасног отпада по оператерима и индексном броју отпада		R/D	2020 (т)	2021 (т)
20 Комунални отпади, укључујући одвојено сакупљене фракције			37.460	27.398
Е-Рециклажа доо Ниш	20 01 35* електрична и електронска опрема	R4	16.071	14.029
Рециклажа доо Београд	21 01 35* електрична и електронска опрема	R4	10.933	6.214
Божић и синови доо Панчево	22 01 35* електрична и електронска опрема	R4	6.174	5.034
РЕЦ-ЕЕ-О доо Београд (Сремска Митровица)	23 01 35* електрична и електронска опрема	R4	1.052	816
РЕЦ-ЕЕ-О д.о.о. Београд (Крагујевац)	24 01 35* електрична и електронска опрема	R4	930	242
Остали			2.300	1.064
16 Отпади који нису другачије специфицирани у каталогу			27.801	31.619
Monbat PLC доо Инђија	16 06 01* оловне батерије	R4	15.814	21.295
Lafarge BFC доо Веоћин	16 07 08* отпади који садрже уље	R1	4.965	1.212
МодЕколо доо Београд	16 07 08* отпади који садрже уље	R7	1.371	334
ТГТД „Отпад-промет“ доо Коцељева	16 01 04* отпадна возила	R11	812	1.237
СР НИСАР Зрењанин	16 01 04* отпадна возила	R11	698	232
ЦЕ-ЗА-Р доо Београд	16 01 04* отпадна возила	R4	488	117
Погон Елихир Зорка - Минерална ђубрива	16 07 09* отпади (опасне супстанце)	R5	-	2.520
Погон Елихир Зорка - Минерална ђубрива	16 10 01* течни отпади	R5	-	2.380
Остали			3.653	2.292
13 Отпади од уља и остатака течних горива			5.540	5.791
YUNIRISK доо Београд	13 08 02* остале емулзије	R3	625	114
Lafarge BFC доо Веоћин	13 05 06* уља из сепаратора	R1	491	2.008
Lafarge BFC доо Веоћин	13 07 03* остала горива	R1	445	277
Lafarge BFC доо Веоћин	13 02 08* остала моторна уља	R9	419	707
Lafarge BFC доо Веоћин	13 02 05* минерална моторна уља	R9	407	390
Остали			3.153	2.295
5 Отпади од рафинисања нафте, пречишћавања природног гаса и третмана угља			4.880	2.722
МодЕколо доо Београд	05 01 03* муљевии са дна резервоара	R7	2.990	1.505
МодЕколо доо Београд	05 01 03* муљевии са дна резервоара	R7	1.215	1.125
Lafarge BFC доо Веоћин	05 01 03* муљевии са дна резервоара	R1	410	26
МодЕколо доо Београд	05 01 06* зауљени муљевии	R7	262	64
Остали			3	2
18 Отпади од здравствене заштите људи и животиња			3.484	4.286
РЕМОНДИС Медисон доо Зрењанин	18 01 03* инфективни отпад	R7	996	1.879
КБЦ ДР Драгиша Мишовић Дедиње	18 01 03* инфективни отпад	R11	320	-

Клинички центар Ниш	18 01 03* инфективни отпад	R11	259	231
Клинички центар Војводине	18 01 03* инфективни отпад	R11	154	165
УКЦ Крагујевац	18 01 03* инфективни отпад	R11	131	124
Општа болница Крушевац	18 01 03* инфективни отпад	R3	80	90
Општа болница Ђорђе Јоановић Зрењанин	18 01 03* инфективни отпад	R7	79	83
Општа болница Шабац	18 01 03* инфективни отпад	R7	76	74
Општа болница Ужице	18 01 03* инфективни отпад	R5	73	89
Остали			1.317	1.551
19 Отпади из постројења за обраду отпада, погона за третман отпадних вода			2.725	953
Monbat PLC doo Indija	19 12 11* други отпади од третмана	R4	1.607	-
Lafarge BFC doo Beočin	19 12 11* други отпади од третмана	R1	534	557
YUNIRISK doo Beograd	19 08 13* муљевци (опасне супстанце)	R3	215	82
YUNIRISK doo Beograd	19 02 05* муљевци од третмана	R3	152	77
YUNIRISK doo Beograd	19 12 11* други отпади од третмана	R3	123	5
Остали			94	233
15 Отпад од амбалаже, апсорбенти, крпе за брисање, филтерски материјали			2.177	1.215
YUNIRISK doo Beograd	15 01 10* амбалажа	R11	502	200
Lafarge BFC doo Beočin	15 02 02* апсорбенти, филтерски материјали	R1	471	382
YUNIRISK doo Beograd	15 02 02* апсорбенти, филтерски материјали	R3	423	17
Хемопродукт доо Крушевац	15 01 10* амбалажа	R3	215	306
Остали			566	310
17 Грађевински отпад и отпад од рушења (укључујући и ископану земљу)			1.918	1.306
Lafarge BFC doo Beočin	17 05 03* земља и камен (опасне супстанце)	R1	1.502	1.182
ФЦЦ ЕКО доо Београд	17 05 03* земља и камен (опасне супстанце)	R7	247	
КБЦ Бежанијска коса Београд	17 09 03* остали отпади од грађења и рушења	R7	71	-
YUNIRISK doo Beograd	17 05 03* земља и камен (опасне супстанце)	R3	52	64
Остали			46	59
Остало (отпади од производње премаза, обраде метала, термичких процеса, третмана метала)			4.227	2.600
Укупно			90.212	77.891

Извор: Агенција за заштиту животне средине

Подаци о третману опасног отпада засновани су на годишњим извештајима о отпаду оператера постројења за поновно искоришћење отпада¹²⁴. Отпад који остане нетретиран на крају године евидентира се као стање залиха на крају године, као и почетни биланс за наредну годину. Дакле, стање залиха на привременом складишту у извештајној години на дан 31.12. мора одговарати стању залиха на привременом складишту на дан 1.1. у наредној години¹²⁵. Међутим, годишњи извештаји о отпаду оператера постројења за поновно искоришћење отпада показују да током година постоје огромне разлике између крајњег и почетног стања, што је приказано у наредној табели:

Табела број 14: Стање залиха опасног отпада на привременом складишту

Година	Стање залиха на крају године (т)	Стање залиха на почетку наредне године (т)	Разлика (т)
2019	3.874	8.368	4.494
2020	6.548	4.370	-2.178

Извор: ДРИ на основу података Агенције

Према Образложењу одговорног лица Агенције, један од могућих разлога неслагања је и то што у апликацији НРИЗ у Обрасцу ГИО 3 поља – стање привременог складишта на дан 01.01. и стање привременог складишта на дан 31.12, нису обавезна па када их оператер не попуни, не зна се да ли није имао отпада на тај дан или је имао отпада на тај дан а није попунио у обрасцу. Поља „преузета количина отпада у извештајној години“ и „укупна количина поновно искоришћена у извештајној години“ обавезна су.

¹²⁴ Прилог 2 Образац ГИО 3 Правилника о обрасцу дневне евиденције и годишњег извештаја о отпаду са упутством за његово попуњавање („Сл. гласник РС“, бр. 7/2020 и 79/2021).

¹²⁵ Колона „Стање привременог складишта у извештајној години - количина на дан 1.1 и 31.12“ Обрасца ГИО 3

Слика 9: Образац ГИО 3 – годишњи извештај о отпаду оператора постројења за поновно искоришћење отпада

Индексни број отпада из Каталога отпада	КОЛИЧИНЕ ПРЕУЗЕТОГ ОТПАДА ЗА ПОНОВНО ИСКОРИШЋЕЊЕ							
	Количина ове врсте отпада преузете у извештајној години (t)	Укупна количина ове врсте отпада поновно искоришћена у току извештајне године (t)	Стање привременог складишта на дан у извештајној години		Поступак поновног искоришћења (R) *		Други поступак поновног искоришћења *	
			Количина 01.01. (t)	Количина 31.12. (t)	Р ознака (R1-R11)	Количина (t)	Р ознака (R1-R11)	Количина (t)

Извор: Правилник о обрасцу дневне евиденције и годишњег извештаја о отпаду са упутством за његово попуњавање

У Прилогу 2 који је саставни део Правилника о обрасцу дневне евиденције и годишњег извештаја о отпаду са упутством за његово попуњавање, дато је и упутство за попуњавање Обрасца ГИО 3. За поље стање привременог складишта на дан у извештајној години наведено је да је потребно уписати количине отпада у тонама на привременом складишту 1. јануара извештајне године и количине отпада у тонама на привременом складишту 31. децембра извештајне године. Количине је потребно унети искључиво у тонама, а раздвајати само децималне бројеве, и то тачком.

При попуњавању поља поступка поновног искоришћења, у упутству је наведено да је потребно узети R ознаку R листе, а у самом Обрасцу ГИО 3 је назначено да се уносе само количине отпада подвргнуте поступку поновног искоришћења преименом операција R1-R11. Такође, у Упутству је наведено и да је потребно обавезно погледати Упутство за одређивање поступака поновног искоришћења (R) и одлагања отпада (D).

Као последица прописаног изгледа Обрасца ГИО 3, оператори постројења за третман медицинског отпада путем стерилизације у аутоклавима нису у могућности да унесу операцију која је наведена и у дозволи D9 – Физичко-хемијски третман који није назначен на другом месту у овој листи, а чији су коначни производи једињења или смеше које се збрињавају било којим поступком од D1 до D12 (нпр. испаравање, сушење, калцинација), већ уносе неку од операција R.

У циљу добијања поузданих података о третману опасног отпада, неопходно је Образац ГИО 3 ускладити са Правилником о категоријама, испитивању и класификацији отпада и омогућити унос свих поступака и метода одлагања или поступака и метода ради поновног искоришћења отпада (R и D листа). Такође, потребно је и да Агенција донесе Упутство за одређивање поступака поновног искоришћења (R) и одлагања отпада (D).

Слика 10: Постојења за физичко хемијски и термички третман опасног отпада оператора Remondis Medison doo Зрењанин

Прекогранично кретање отпада

Прекогранично кретање отпада врши се у складу са Законом о управљању отпадом и другим прописима. Прекогранично кретање отпада прати документација о кретању од места где је кретање почело до коначног одредишта у складу са националним и међународним стандардима и међународним прописима који се односе на прекогранични промет. Отпад за чији третман, односно поновно искоришћење или одлагање на еколошки прихватљив и ефикасан начин, нема техничких могућности и постројења у Републици Србији, извози се.

Забрањен је увоз опасног отпада. Изузетно, за поједине врсте опасног отпада које су потребне као секундарне сировине прерађивачкој индустрији у Републици Србији. У складу са националним циљевима прераде тих отпада, могу се увозити на основу дозволе коју издаје министарство. Увоз тог опасног отпада може се дозволити под условом да постоји постројење за прераду тог отпада за чији рад је издата дозвола, у складу са законом. Влада одређује поједине врсте опасног отпада које се могу увозити као секундарне сировине¹²⁶.

На основу годишњих извештаја Агенције, подаци о извозу и увозу опасног отпада дати су у следећој табели:

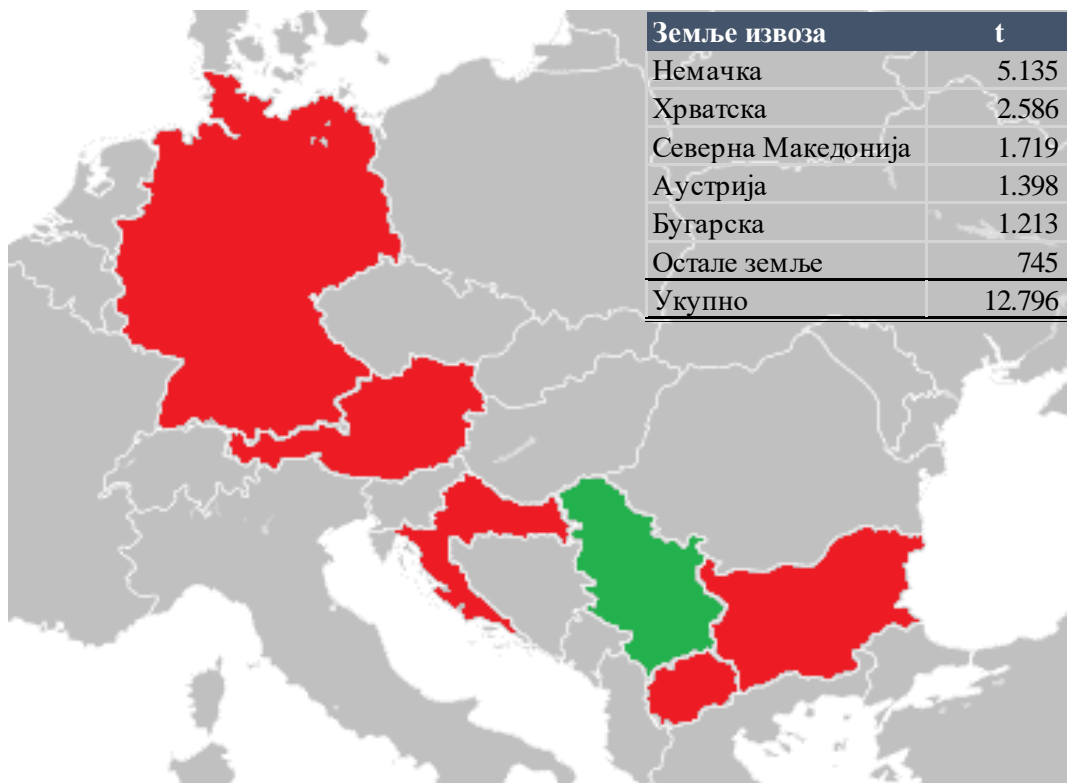
Табела број 15: **Извоз/Увоз опасног отпада у периоду 2012–2020. године**

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Извоз опасног отпада (t)	6.900	10.680	25.003	23.848	16.686	9.944	11.074	17.273	12.796
Увоз опасног отпада (t)	1.953	304	24	-	163	1.081	996	5.958	7.109

Извор: Управљање отпадом у Републици Србији у периоду 2011–2020. године, Агенција за заштиту животне средине

У 2020. години, укупно је извезено 12.796 т опасног отпада, и то:

Графикон 11: **Извоз опасног отпада у 2020. години**

Извор: Агенција за заштиту животне средине

¹²⁶ Члан 71 Закона о управљању отпадом.

У 2020. години, највише опасног отпада се извезло у Савезну Републику Немачку 5.135 т, и то највећим делом опасне компоненте уклоњене из одбачене опреме (1.781 т) и згура и пливајућа пена/шљака из примарне и секундарне производње (1.694 т).

У 2020. години, укупно је увезено 7.109 т опасног отпада.

Предузеће за производњу, трговину и услуге Monbat PLC doo Инђија увезло је 4.782 т оловних батерија – из Босне и Херцеговине (3.595 т), Црне Горе (1.139 т) и Северне Македоније (48 т), 1.607 т другог отпада (укључујући мешавине материјала) од механичког третмана отпада који садрже опасне супстанце и 720 т згура и пливајуће пене/шљаке из примарне и секундарне производње из Републике Бугарске.

У годишњем извештају Агенције се констатује да постоји тренд увоза и извоза истих врста опасног отпада. У 2020. години извезено је 4.280 т, а увезено је 4.782 т оловних батерија.

У извештају се наводи да постоји извоз опасног отпада за који у Србији постоје прерађивачки капацитети и увоз опасног отпада из истих земаља у које је отпад и извезен.

Једно од начела управљања отпадом је и *начело близине и регионалног приступа управљању отпадом*. Сходно овом начелу, отпад се третира или одлаже што је могуће ближе месту његовог настајања, односно у региону у којем је произведен, да би се у току транспорта отпада избегле нежељене последице на животну средину¹²⁷.

Слика 11: Постројење за прераду старих оловних акумулатора, отпада и сировина на бази олова, производња сировог олова и легура на бази олова оператера Monbat PLC doo Инђија

Извор: Monbat PLC doo Инђија

¹²⁷ Члан 6 Закона о управљању отпадом.

Налаз 2.4. Евиденција произвођача медицинског отпада није свеобухватна а постојећа инфраструктура за третман медицинског отпада није у потпуности функционална

Произвођач медицинског отпада дужан је да податке о количинама отпада по врстама и начину поступања доставља Агенцији. Агенција за заштиту животне средине, самостално или у сарадњи са надлежном инспекцијском службом, врши контролу достављања података за Национални регистар извора загађивања животне средине. Од укупно 6.969 регистрованих здравствених установа у јавној и приватној својини у Републици Србији, 1.469 (21%) је доставило податке Агенцији о произведеној количини инфективног медицинског отпада у 2021. години. Због тога што евиденција о произведеним количинама инфективног медицинског отпада није свеобухватна, нису познате ни стварне количине произведеног инфективног медицинског отпада, као ни подаци о његовом третману.

Третман инфективног отпада и оштрих предмета врши се и методама дезинфекције/стерилизације у аутоклавима мљењем, односно дробљењем у дробилицама, и осталим методама којима се постиже уклањање опасних својстава, смањење запремине и непрепознатљивост отпада. Постојећа инфраструктура за третман медицинског отпада није у потпуности функционална. 35% дробилица није у употреби због застарелости опреме, честих кварова, преоптерећености уређаја и проблема са сервисирањем, као и због недостатка финансијских средстава, због чега се не врши потпуни третман произведеног инфективног медицинског отпада.

Медицински отпад јесте отпад који настаје из објеката у којима се обавља здравствена заштита људи или животиња и/или са других места у којима се пружају здравствене услуге, а обухвата неопасан и опасан медицински отпад, и то¹²⁸:

- неопасан медицински отпад који није загађен опасним или другим материјама, а који је по свом саставу сличан комуналном отпаду (рециклабилан, биоразградив и др.),
- опасан медицински отпад који захтева посебно поступање, односно који има једну или више опасних карактеристика које га чине опасним отпадом, и то:

- 1) патоанатомски отпад,
- 2) оштри предмети,
- 3) фармацеутски отпад, укључујући цитотоксични и цитостатички отпад,
- 4) отпад загађен крвљу и телесним течностима,
- 5) инфективни отпад,
- 6) остали опасан медицински отпад (хемијски отпад, отпад са високим садржајем тешких метала и отпадне боце под притиском).

Управљање медицинским отпадом јесте спровођење прописаних мера за поступање са медицинским отпадом у оквиру сакупљања, разврставања, паковања, обележавања, складиштења, транспорта и третмана, односно поновног искоришћења и одлагања медицинског отпада¹²⁹.

¹²⁸ Члан 5 став 1 тачка 1а Закона о управљању отпада .

¹²⁹ Члан 4 Правилника о управљању медицинским отпадом.

Графикон 12: Приказ процеса управљања медицинским отпадом

Сакупљање и разврставање

Медицински отпад сакупља се на месту настанка, разврстава се опасан од неопасног. Опасан медицински отпад класификује се према пореклу, карактеристикама и саставу који га чини опасним.

Паковање

Оштри предмети - у контејнере жуте боје; патоанатомски отпад – у кесе браон боје; инфективни отпад – у кесе или контејнере жуте боје; отпад загађен крвљу и телесним течностима – у дупле кесе или у контејнере жуте боје.

Обележавање

На амбалажу у којој је упакован разврстан медицински отпад, стављају се налепнице које садрже: симбол за означавање отпада, датум настанка отпада, индексни број и назив врсте отпада.

Складиштење

Инфективни отпад се привремено складишти на локацији произвођача отпада, односно на месту његовог настанка на начин који спречава директан контакт са особљем које рукује отпадом.

Транспорт

Врши се по потреби, а најмање једном дневно за произвођаче отпада који производе више од 0,5 кг дневно.

Третман

Врши се методама дезинфекције/стерилизације у аутоклавима, односно стерилизаторима, млевењем, односно дробљењем у дробилицама.

Извор: ДРИ

Приликом сакупљања, паковања, складиштења и транспорта медицинског отпада, морају се поштовати посебни услови који су прописани Правилником о управљању медицинским отпадом.

Кесе и контејнери пуне се највише до 3/4, после чега се затварају и истовремено замењују новом амбалажом. Једном затворене кесе не могу се поново отворати. Медицински отпад у течном стању пакује се у непропусну амбалажу која онемогућава изливање садржаја и која треба да буде чврсто затворена¹³⁰. Локација произвођача отпада намењена привременом складиштењу медицинског отпада састоји се од ограђеног и одвојеног простора, просторије или објекта предвиђеног само за ту намену¹³¹.

¹³⁰ Члан 6 Правилника о управљању медицинским отпадом.

¹³¹ Члан 9 Правилника о управљању медицинским отпадом.

Инфективни медицински отпад, на локацији произвођача отпада, односно на месту настанка, као и у постројењу у коме се обавља делатност складиштења и/или третмана отпада, чува се на температурама:

1. до +8 °C најдуже седам дана;
2. од +8 °C до +15 °C најдуже пет дана;
3. изнад +15 °C најдуже 72 сата.¹³²

Произвођач медицинског отпада дужан је да податке о количинама отпада по врстама и начину поступања доставља Агенцији¹³³.

Установе које у току своје делатности стварају отпад од здравствене заштите људи и животиња, пријавиле су Агенцији да су током 2020. године произвеле 3.184 т опасног отпада из групе 18, односно 4.574 т тог отпада током 2021. године. У вези са прикупљањем података о количинама произведеног опасног отпада од здравствене заштите људи и животиња, наставља се тренд повећања броја извештаја, као и количина пријављеног отпада¹³⁴.

Табела број 16: Количине произведеног медицинског отпада

Индексни број	Опис	Количина произведеног отпада (т)	
		2020. година	2021. година
18 01 03*	отпади чије сакупљање и одлагање подлеже посебним захтевима због спречавања инфекције	3.096,68	4.483,2
18 01 06*	хемикалије које се састоје од или садрже опасне супстанце	14,94	19,44
18 01 08*	цитотоксични и цитостатични лекови	43,34	44,33
18 01 10*	отпадни амалгам из стоматологије	0,002	
18 02 02*	отпади чије сакупљање и одлагање подлеже посебним захтевима због спречавања инфекције	28,86	26,81
18 02 05*	хемикалије које се састоје од или садрже опасне супстанце	0,12	0,61
18 02 07*	цитотоксични и цитостатични лекови	0,17	0,05
20 01 31*	цитотоксични и цитостатични лекови		0,01
	Укупно	3.184,112	4.574,45

Извор: ДРИ на основу података Агенције

Према подацима којима располаже Агенције за заштиту животне средине, у 2020. години укупно 991 произвођач медицинског отпада¹³⁵ (здравствених установа у јавној својини и приватне праксе) доставио је податке о произведеним количинама опасног медицинског отпада (индексни број 18 01 03* – отпади чије сакупљање и одлагање подлеже посебним захтевима због спречавања инфекције). Они су укупно произвели 3.097 т отпада. У 2021. години податке је доставило 1.469 произвођача медицинског отпада који су произвели 4.483 т отпада.

Према образложењу Агенције, повећање броја оператера који су доставили податке у 2021. години последица је тога што је крајем фебруара 2022. године упућен допис компанијама (око 2.500 компанија) које нису испуниле своје обавезе у потпуности. Контролом достављања података уочили су да генератори отпада не

¹³² Члан 11 Правилника о управљању медицинским отпадом.

¹³³ Члан 56 став 13 Закона о управљању отпада.

¹³⁴ Извештај о стању животне средине у Републици Србији за 2020 и 2021. годину, Агенција за заштиту животне средине.

¹³⁵ Произвођач медицинског отпада јесте свако правно лице или предузетник који се бави делатношћу заштите здравља људи и осталим активностима у којима настаје медицински отпад.

достављају годишње извештаје иако су достављали ДКО образац (Документ о кретању отпада), као и да су достављали годишње извештаје, а нису ДКО образац. Поред тога, у комуникацији са оператерима за медицински отпад, скренута је пажња на значај благовремене најаве кретања медицинског отпада, као и достављања годишњих извештаја генератора отпада на обрасцу ГИО 1 (Годишњи извештај о отпаду произвођача отпада), што је исто тако допринело повећању броја генератора отпада који извештавају.

У складу са Законом о здравственој заштити, Регистар здравствених установа води Агенција за привредне регистре. У Регистар здравствених установа уписују се здравствене установе у јавној и приватној својини, у складу са законом¹³⁶.

На основу добијених података од стране Агенције за привредне регистре, укупан број регистрованих здравствених установа у приватној својини са стањем на дан 31. 12. 2021. године је 6.643.

Графикон 13: Преглед броја здравствених установа у приватној својини/приватна пракса на дан 31. 12. 2021. године према називу делатности

Извор: Агенција за привредне регистре

Укупан број здравствених установа у јавној својини је 326 (здравствене установе примарног (са апотекама), секундарног и терцијарног нивоа здравствене заштите, институти/заводи за јавно здравље и остале здравствене установе из Плана мреже здравствених установа), па је укупан број здравствених установа у јавној и приватној својини у Републици Србији на дан 31. 12. 2021. године износио 6.969.

Законом о заштити животне средине прописано је да Агенција за заштиту животне средине, самостално или у сарадњи са надлежном инспекцијском службом, врши контролу достављања података за Национални регистар извора загађивања животне средине и контролу тачности достављених података. Агенција иницира покретање прекршајних поступака против обвезника извештавања за Национални

¹³⁶ Члан 46. Закон о здравственој заштити („Службени гласник РС, број 25/2019).

регистар извора загађивања, који нису доставили потребне податке, нису доставили потребне податке на прописан начин и у законском року, или су доставили нетачне податке¹³⁷.

Анализом података о броју здравствених установа утврдили смо да податке о произведеним количинама медицинског отпада Агенцији за заштиту животне средине није доставило 5.978 здравствених установа у 2020. години, односно 5.500 здравствених установа у 2021. години.

Третман медицинског отпада

Третман медицинског отпада врши произвођач отпада самостално или преко оператера, у складу са дозволом издатом од стране надлежног органа, према закону којим се уређује управљање отпадом и другим прописима. Опасан медицински отпад, за чији третман на еколошки прихватљив и ефикасан начин нема техничких могућности и постројења у Републици Србији, извози се ради третмана¹³⁸.

Третман инфективног отпада и оштрих предмета врши се поступцима инсинерације, ко-инсинерације и другим поступцима термичког третмана у постројењима намењеним за термички третман отпада. Третман инфективног отпада и оштрих предмета врши се и методама дезинфекције/стерилизације у аутоклавима, односно стерилизаторима, млевењем односно дробљењем у дробилицама и осталим признатим методама којима се постиже уклањање опасних својстава, смањење запремине и непознатљивост отпада¹³⁹.

Према подацима Агенције за заштиту животне средине, укупна количина третираног инфективног медицинског отпада у 2020. години је 3.378 т, а у 2021. години 4.231 т.

Систем управљања инфективним медицинским отпадом, основан у Србији кроз CARDS пројекат¹⁴⁰, реализован је у 56 здравствених установа, а кроз IPA пројекат¹⁴¹ у 30 здравствених установа, од којих су укупно одређене 84 установе, као места третмана ИМО. Према опредељеном оперативном моделу, сачињена је подела установа – места за третман ИМО, на две категорије:

- централно место за третман (ЦМТ), које прерађује сопствени отпад, као и отпад из додељених/других здравствених установа и
- локално место за третман (ЛМТ), задужено за безбедни третман сопственог отпада.

Установама – централним местима третмана је, том приликом, додељен задатак и да сакупљају отпад из осталих здравствених установа у округу. Установе чији се инфективни отпад узима на третман назване су МС установе (установе које су места стварања отпада и чији се отпад транспортује до места третмана). Током реализације наведених пројеката, од поменута 84 места третмана, 46 места означена су као централна места (ЦМТ), а 38 као локална места третмана (ЛМТ) ИМО.

¹³⁷ Члан 75а („Сл. гласник РС“, бр. 135/2004, 36/2009, 36/2009 - др. закон, 72/2009 - др. закон, 43/2011 - одлука УС, 14/2016, 76/2018, 95/2018 - др. закон и 95/2018 - др. закон).

¹³⁸ Члан 14 Правилника о управљању медицинским отпадом.

¹³⁹ Члан 17 Правилника о управљању медицинским отпадом.

¹⁴⁰ Пројекат финансиран од стране Европске уније „Техничка подршка управљању медицинским отпадом у Србији“ 2006-2009.

¹⁴¹ „Техничка подршка третману медицинског отпада у Србији“ 2010–2013.

Према Извештају о праћењу процеса управљања инфективним медицинским отпадом у мрежи државних здравствених установа Института за јавно здравље Србије „Др Милан Јовановић Батут“¹⁴², неке установе по једном циклусу стерилизације стерилишу више од 25 кг инфективног медицинског отпада, колика је норма за аутоклаве, а са друге стране, постоје установе чији капацитети нису попуњени, то јест стерилишу мање од 15 кг по једном циклусу. Такође, може се закључити да се донирана опрема (аутоклави), у појединим случајевима, не користи у пуном капацитету.

Слика 12: Постројење за третман инфективног медицинског отпада

Извор: Универзитетски клинички центар Србије

На основу анализе достављених података прикупљених путем упитника који смо послали свим здравственим установама у јавној својини (326 установа), сходно одговорима овлашћених лица, утврдили смо да 35% дробилица није у функцији и не користи се за третман инфективног медицинског отпада у циљу смањења запремине и непрепознатљивост отпада.

Такође, одговорна лица за управљање медицинским отпадом у здравственим установама навела су и проблеме са којима се сусрећу у поступку третмана медицинског отпада:

1. Застарелост опреме (опрема у употреби од 2007/2010. године), чести су кварови на аутоклаву и дробилици;
2. Дробилица третирали отпад не финализује до непрепознатљивих форми (игле и оштри предмети пролазе између ножева, па је већи ризик од повређивања особља које рукује отпадом, немогућност дробљења округлих жутих кантица, газе и завојног материјала);
3. Неадекватно раздвајање, обележавање и паковање (раздвајање комуналног отпада од инфективног);
4. Недовољно едукације здравствених радника и сарадника у области управљања инфективним медицинским отпадом;
5. Преоптерећеност уређаја и повремени проблеми са сервисирањем – потребна средства за редовно сервисирање опреме и поправку кварова, због појачаног коришћења опреме;

¹⁴² Извештај о праћењу процеса управљања инфективним медицинским отпадом у мрежи државних здравствених установа у Републици Србији за 2021. годину – регулисани токови отпада.

6. Неквалитетне жуте кесе из којих се након третмана у аутоклаву излије течни садржај, недовољан број жутих контејнера;
7. Овлашћене фирме са којима имају закључене уговоре и које преузимају инфективни отпад на третман требало би чешће да сакупљају отпад, како би се испоштовало време привременог складиштења отпада (неке фирме не преузимају отпад редовно зато што су „сувише мали“);
8. Проблем са продужењем дозвола за третман инфективног медицинског отпада. Захтеви су као за велика постројења за третман, од студије о утицају на животну средину којих су болнице својевремено биле ослобођене, до употребне дозволе за објекат у коме се врши третман, што је временски и финансијски веома захтевно за болнице и то тешко могу да испуне.

Налаз 2.5 Већина здравствених установа нема сагласности на планове за управљање медицинским отпадом

Произвођач медицинског отпада дужан је да сачини план управљања медицинским отпадом ако годишње производи више од 200 килограма опасног медицинског отпада. На план управљања медицинским отпадом из здравствених установа које производе више од 500 кг опасног медицинског отпада годишње, сагласност даје министарство надлежно за послове здравља уз претходно прибављено мишљење завода за јавно здравље основаног за територију Републике Србије, а у сарадњи са Министарством за заштиту животне средине.

Надлежни органи не воде евиденцију о броју здравствених установа које су дужне да доставе планове управљања медицинским отпадом на сагласност. Према добијеним подацима Агенције за заштиту животне средине, у 2021. години укупно 310 произвођача медицинског отпада произвело је више од 500 кг опасног медицинског отпада. Укупно 302 (97%) произвођача медицинског отпада нема прибављену сагласност на план управљања медицинским отпадом.

Планови управљања медицинским отпадом су негативно оцењени јер не задовољавају критеријуме у смислу форме и/или садржине плана дефинисане Правилником, као и због тога што установе које су поднеле захтев за сагласност, врше третман отпада без дозволе издате од стране надлежног органа. Управљање медицинским отпадом установе на основу плана за који није прибављена сагласност надлежног органа може имати за последицу угрожавање безбедности здравствених радника и других лица која учествују у ланцу сакупљања, разврставања, паковања, складиштења и транспорта инфективног медицинског отпада, као и безбедности становништва и животне средине

Произвођач медицинског отпада дужан је да сачини план управљања медицинским отпадом, ако годишње производи више од 200 кг опасног медицинског отпада¹⁴³.

На план управљања медицинским отпадом из здравствених установа, других облика здравствене службе (приватна пракса), других правних лица, односно установа у којима се обавља здравствена заштита људи у складу са законом, као и са њима

¹⁴³ Члан 56 став 1 Закона о управљању отпадом.

повезаним медицинским, образовним и научно-истраживачким делатностима које производе више од 500 кг опасног медицинског отпада годишње, сагласност даје министарство надлежно за послове здравља уз претходно прибављено мишљење завода за јавно здравље основаног за територију Републике Србије, а у сарадњи са Министарством за заштиту животне средине¹⁴⁴.

Министар надлежан за послове здравља и министар надлежан за послове заштите животне средине споразумно прописују садржину плана управљања медицинским отпадом из установа у којима се обавља здравствена заштита људи, начин и поступак управљања медицинским отпадом¹⁴⁵.

План управљања медицинским отпадом садржи нарочито:

1. податке о врсти, количини и пореклу отпада који се ствара;
2. токове кретања медицинског отпада унутар здравствене установе у којој настаје;
3. могућности за превенцију стварања неопасног и опасног медицинског отпада;
4. број, обавезе и одговорности особља ангажованог у поступку управљања медицинским отпадом, у складу са прописима којима се уређује управљање отпадом и прописима из области безбедности и здравља на раду;
5. оперативне процедуре управљања медицинским отпадом према месту настанка;
6. распоред кеса и контејнера за сакупљање медицинског отпада;
7. класификацију и испитивање отпада у складу са посебним прописом;
8. разврставање и сакупљање отпада на месту настанка, паковање, обележавање, привремено складиштење и транспорт унутар здравствене установе;
9. врсте третмана отпада;
10. вођење и чување документације и евиденције, у складу са посебним прописима;
11. мере превенције од повреда оштрим предметима и настанка инфекције;
12. мере заштите здравља и безбедности радника ангажованих у поступку управљања медицинским отпадом;
13. мере заштите од пожара и експлозија;
14. услове заштите животне средине утврђене у складу са посебним прописима;
15. начин поступања у случају удеса;
16. програм обуке особља за управљање медицинским отпадом;
17. процену трошкова управљања медицинским отпадом на годишњем нивоу¹⁴⁶.

План се ажурира на три године, а по потреби и чешће, посебно у случају промене садржине плана, промене врсте и количине отпада, као и у случају промене у организационој структури здравствене установе¹⁴⁷.

Процедура издавања сагласности на планове произвођача медицинског отпада је следећа:

¹⁴⁴ Члан 56 став 2 Закона о управљању отпадом.

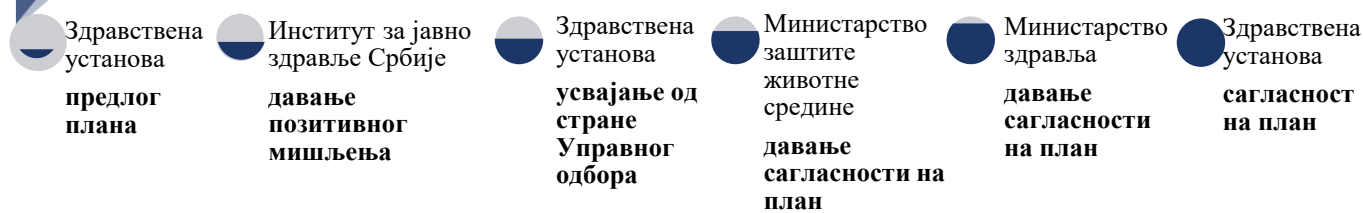
¹⁴⁵ Члан 56 став 16 Закона о управљању отпадом.

¹⁴⁶ Члан 3 став 2 Правилника о управљању медицинским отпадом.

¹⁴⁷ Члан 3 став 3 Правилника о управљању медицинским отпадом.

Графикон 14: Процедура издавања сагласности на планове произвођача медицинског отпада

Извор: ДРИ, Министарство здравља

По ступању на снагу новог Правилника о управљању медицинским отпадом¹⁴⁸ (13. јула 2019. године), као и Правилника о начину и поступку управљања фармацеутским отпадом¹⁴⁹, сагласно члану 103 Закона о управљању отпадом¹⁵⁰, здравствене установе су дужне да свој план израде (или постојећи прилагоде) у складу са новим законским прописима. Институт за јавно здравље Србије „Др Милан Јовановић Батут“ анализирао је достављене планове управљања медицинским отпадом здравствених установа и оценио исте тако што је за 30 здравствених установа утврђено да садрже све елементе у складу са чланом 4 став 1 Правилника о управљању медицинским отпадом¹⁵¹ (старим правилником). Стога су установе обавештене о обавези израде коригованог плана, у складу са прописаном садржином плана управљања медицинским отпадом. Тим здравственим установама је наложено да, услед ступања на снагу нових подзаконских аката, своје планове прилагоде новом Правилнику, члану 3 став 2, по тачкама од 1 до 17 и након тога исте пошаљу Институту на поновно оцењивање.

Институт за јавно здравље Србије „Др Милан Јовановић Батут“ у 2019. години негативно је оценио 28 планова управљања медицинским отпадом, у 2020. години 11 планова и у 2021. години 15 планова управљања медицинским отпадом. Најчешћи разлози давања негативних – корективних мишљења односе се на то што такви планови не задовољавају критеријуме дефинисане Правилником – у смислу форме и/или садржине плана управљања медицинским отпадом. Институт је у периоду 2019–2021. године дао укупно 11 позитивних мишљења на план управљања медицинским отпадом.

Према добијеним подацима Агенције, у 2021. години укупно 310 произвођача медицинског отпада произвело је више од 500 кг опасног медицинског отпада, док је у 2020. години произвело укупно њих 273.

На основу достављених података прикупљених путем упитника, укупно 201 здравствена установа у јавној својини сачинила је план управљања медицинским отпадом (производи више од 200 кг опасног медицинског отпада). У периоду од 2019. године до фебруара 2022. године, надлежна министарства су дала осам сагласности на план управљања медицинским отпадом, здравственим установама у јавној и приватној својини, које производе више од 500 кг опасног медицинског отпада годишње. Укупно 97% произвођача медицинског отпада нема сагласност на план управљања медицинским отпадом.

¹⁴⁸ „Службени гласник РС“ број 48/2019.

¹⁴⁹ „Службени гласник РС“, број 49/2019.

¹⁵⁰ „Службени гласник РС“, бр. 36/09, 88/10, 14/2016 и 95/2018 – др. Закон.

¹⁵¹ „Службени гласник РС“, број 78/2010.

Недоношењем Плана управљања медицинским отпадом установе, угрожена је безбедност сваког здравственог радника и свих који учествују у ланцу управљања инфективним отпадом, као и безбедност становништва и животне средине.

Према образложењу одговорног лица Министарства заштите животне средине, од почетка пандемије COVID-19, мали је број захтева за сагласност на планове управљања медицинским отпадом који су њима достављени (број достављених захтева за сагласност на планове управљања медицинским отпадом на годишњем нивоу мањи је од броја месечних, до марта 2020. године). Напоменули су да већина наведених планова није добила сагласност, односно негативно су оцењени зато што установе које су поднеле захтев врше третман отпада без дозволе издате од стране надлежног органа.

Према наводима одговорног лица Министарства здравља, у току ревизије формирана је интересорна радна група за оцењивање планова управљања медицинским отпадом здравствених установа.

Обуке за запослене у здравству

Стручна обука за запослене у здравству, који рукују опасним медицинским отпадом, врши се од стране стручњака запослених у Институту за јавно здравље Србије „Др Милан Јовановић Батут“. Спроводи се акредитовани семинари за основни ниво управљања медицинским отпадом и виши ниво управљања медицинским отпадом.

Претходних година, спровођене су и обуке за нивое – возача и оператера, надзора и праћења квалитета управљања медицинским отпадом, затим семинари за обнову раније стеченог знања, као и обуке за управљање фармацеутским отпадом. Од почетка 2008. године, 4.116 запослених у здравству (здравствени радници и здравствени сарадници, као и немедицинско особље) на територији Републике Србије прошло је обуку кроз 185 семинара. Од тога је 2.837 запослених лица комплетно обучено, узимајући у обзир чињеницу да су сви полазници нивоа – менаџер, надзорник и обнова знања, претходно похађали курс за основни ниво управљања медицинским отпадом¹⁵².

На основу достављених података прикупљених путем упитника који смо послали свим здравственим установама у јавној својини, на питање – *да ли сматрате да запослени у здравству, који рукују опасним медицинским отпадом треба да похађају стручне обуке (акредитоване семинаре) које се врше од стране стручњака запослених у Институту за јавно здравље Србије „Др Милан Јовановић Батут“*, 92% испитаника одговорило је потврдно.

Плановима управљања медицинским отпадом се утврђују обавезе и одговорности особља ангажованог у поступку управљања медицинским отпадом у складу са прописима којима се уређује управљање отпадом и прописима из области безбедности и здравља на раду. Прописан је програм обуке особља за управљање медицинским отпадом.

С обзиром на чињеницу да већина здравствених установа нема планове управљања медицинским отпадом, обуку особља ангажованог у поступку управљања медицинским отпадом неопходно је прописати као обавезну за све здравствене установе, у циљу унапређења процеса едукације здравствених радника и сарадника у области управљања инфективним медицинским отпадом.

¹⁵² Извештај о праћењу процеса управљања инфективним медицинским отпадом у мрежи државних здравствених установа у Републици Србији за 2021. годину.

Налаз 2.6: Није успостављена координација надлежних органа у циљу обухватнијег и делотворнијег надзора над управљањем медицинским отпадом

Министарство здравља (санитарна инспекција) контролише токове кретања медицинског отпада унутар здравствене установе. Министарство заштите животне средине и Покрајински секретаријат врше инспекцијски надзор над применом Закона о управљању отпадом укључујући и надзор над управљањем медицинским и фармацеутским отпадом. Институт за јавно здравље Србије „Др Милан Јовановић Батут“ обавља планирање, организацију и спровођење редовне спољне провере квалитета стручног рада у управљању медицинским отпадом у здравственим установама.

Није успостављена координација надлежних органа у циљу обухватнијег и делотворнијег надзора над управљањем медицинским отпадом. Министарство здравља (санитарна инспекција) и Покрајински секретаријат за урбанизам и заштиту животне средине у 2020. и 2021. години нису вршили инспекцијски надзор над применом Закона о санитарном надзору и Закона о заштити становништва од заразних болести односно Закона о управљању отпадом. Надлежни органи су навели да инспекцијски надзор није вршен због епидемије корона вируса иако је био предвиђен планом инспекцијског надзора. Због изостанка инспекцијског надзора, нису створени услови да се превентивним деловањем и налагањем мера обезбеди законитост и безбедност пословања и поступања надзираних субјеката система управљања медицинским отпадом.

У Министарству здравља, у Сектору за инспекцијске послове, обављају се послови који обухватају, између осталог, вршење санитарног и здравственог надзора у области заштите становништва од заразних и незаразних болести, као и инспекцијски здравствени надзор у вези са радом здравствених установа, приватне праксе и других правних лица која обављају здравствену делатност.

Према образложењу одговорног лица Министарства здравља, санитарна инспекција у здравственим установама у јавној и приватној својини контролише токове кретања медицинског отпада унутар здравствене установе у којој настаје и хигијенско стање у објекту у циљу превенције и сузбијања болничких инфекција ради безбедности пацијената током пружања здравствене заштите, као и безбедности запослених лица, у складу са Законом о санитарном надзору¹⁵³, Законом о заштити становништва од заразних болести¹⁵⁴, Правилником о општим санитарним условима које морају да испуне објекти који подлежу санитарном надзору¹⁵⁵, Правилником о спречавању, раном откривању и сузбијању болничких инфекција¹⁵⁶ и Правилником о управљању медицинским отпадом.

Безбедно управљања медицинским отпадом, једна од обавезних мера за превенцију и сузбијање болничких инфекција, јесте и једна од активности, коју спроводи Комисија за заштиту од болничких инфекција, формирана у здравственој установи, у складу са законом, а које су садржане у процедурама и стручним методолошким

¹⁵³ „Службени гласник РС“, број 125/04.

¹⁵⁴ „Службени гласник РС“, број 15/2016, 68/2020 и 136/2020.

¹⁵⁵ „Службени гласник РС“ број 47/06.

¹⁵⁶ „Службени гласник РС“ број 1/20.

упутствима које доноси Комисија. У случају утврђених неправилности у области безбедног управљања отпадом, санитарна инспекција налаже мере за отклањање утврђених неправилности Комисији за заштиту од болничких инфекција.

У периоду 2020–2021. године, због проглашене епидемије заразне болести COVID-19, санитарна инспекција није вршила надзор над токовима кретања медицинског отпада унутар здравствене установе у здравственим установама у јавној и приватној својини.

Законом о управљању отпадом прописано је да инспекцијски надзор над применом овог закона и прописа за његово извршавање, укључујући и надзор над управљањем медицинским и фармацеутским отпадом врши Министарство за заштиту животне средине, преко инспектора за заштиту животне средине у оквиру делокруга утврђеног овим законом.

Аутономној покрајини поверава се вршење инспекцијског надзора над активностима управљања отпадом које се у целини обављају на територији аутономне покрајине и радом постројења за управљање отпадом за које надлежни орган аутономне покрајине издаје дозволу на основу овог закона¹⁵⁷.

Планом инспекцијског надзора инспекције за заштиту животне средине за 2020. и 2021. годину планиран је инспекцијски надзор здравствених установа које врше складиштење и третман медицинског инфективног отпада.

У току ревизије извршили смо увид у записнике инспекцијских надзора Министарства заштите животне средине који су вршени у периоду 2020–2021. године над здравственим установама које врше складиштење и третман медицинског инфективног отпада, а којима смо се додатно уверили у неадекватно управљање медицинским отпадом.

Према Записницима инспекцијских надзора у ревидираном периоду констатовано је да произвођачи медицинског отпада:

- не ажурирају план управљања медицинским отпадом сваке три године,
- нису прибавили сагласност на план управљања медицинским отпадом,
- план управљања медицинским отпадом није у складу са прописима,
- не воде дневну евиденцију на прописаним обрасцима ДЕО 1¹⁵⁸ и ДЕО 3¹⁵⁹,
- не воде годишњи извештај на обрасцима ГИО 1¹⁶⁰ и ГИО 3¹⁶¹,
- не врше класификацију отпада након третмана и немају извештај о испитивању отпада,
- нису обележили отпад у складу са законом,
- дробилице за млевење, односно дробљење отпада, нису им у функцији,
- нису извршили измену дозволе (након извршене промене квалификованог лица одговорног за стручни рад за управљање отпадом),
- врше предају отпада насталог након третмана инфективног медицинског отпада без Документа о кретању отпада.

¹⁵⁷ Члан 84 Закона о управљању отпадом.

¹⁵⁸ Дневна евиденција о отпаду произвођача отпада.

¹⁵⁹ Дневна евиденција о отпаду оператера постројења за поновно искоришћење отпада.

¹⁶⁰ Годишњи извештај о отпаду произвођача отпада.

¹⁶¹ Годишњи извештај о отпаду оператера постројења за поновно искоришћење отпада.

Према образложењу одговорног лица Министарства, напоменули су да немају повратну информацију од Министарства здравља о утврђеним недостацима код надзираних субјеката, нарочито у делу који се односи на опремљеност простора расхладним уређајима за привремено чување инфективног медицинског отпада (до 72 сати од тренутка генерисања отпада), нити информацију о реализацији сачињених уговора о пословно-техничкој сарадњи са овлашћеним оператерима за сакупљање, транспорт и третман медицинског отпада. Од стране Министарства заштите животне средине могу се организовати циљани надзори здравствених установа, али због недовољног броја инспектора и њихове постојеће динамике рада и ангажовања, пре свега на ванредним и осталим надзорима, потребно је бар неколико месеци да би се извршили надзори здравствених установа у вези са управљањем медицинским отпадом по одредбама члана 56 и 56а Закона о управљању отпадом.

Прегледом извештаја о раду инспекције за заштиту животне средине Покрајинског секретаријата, утврдили смо да у периоду 2020–2021. године није вршен инспекцијски надзор над применом Закона о управљању отпадом. Покрајински секретаријат планирао је надзор над применом Закона о управљању отпадом за 2020. и 2021. годину, односно надзор здравствених установа које врше складиштење и третман медицинског инфективног отпада. Извештаји о раду покрајинске инспекције не садрже податке о извршеном инспекцијском надзору.

Према образложењу одговорног лица Покрајинског секретаријата за урбанизам и заштиту животне средине, инспекцијски надзор код здравствених установа у 2020. и 2021. години није вршен због пандемије COVID-19.

Институт за јавно здравље Србије „Др Милан Јовановић Батут“ сходно уговору закљученим са Министарством здравља Републике Србије сваке године реализује пројекте ради обухватања здравствене заштите од општег интереса и испуњења обавеза оснивача здравствене установе, у складу са чланом 17 Закона о здравственој заштити. Програмом праћења фактора ризика из животне средине по здравље становништва предвиђено је планирање, организација и спровођење редовне спољне провере квалитета стручног рада у управљању медицинским отпадом у здравственим установама и другим облицима здравствене службе (приватна пракса) у Републици Србији. Праћење система управљања медицинским отпадом представља надзор над укупним системом за управљање медицинским отпадом и анализу његове ефикасности, делотворности и поузданости, с намером да се препознају и подрже достигнућа и идентификују недостаци, односно да се формулишу активности које ће исправити недостатке и омогућити стално унапређење рада. Резултати извршеног надзора управљања медицинским отпадом су кључни део процеса сталног унапређења управљања у здравственој установи.

У Извештајима о спроведеним спољним проверама квалитета стручног рада у управљању медицинским отпадом у здравственим установама и другим облицима здравствене службе (приватна пракса) у Републици Србији за 2020. и 2021. годину, представљени су резултати добијени надзором здравствених установа и других облика здравствене службе (приватна пракса), а након тога обрадом и анализом од стране стручних надзорника из Мреже Института и Завода на територији Републике Србије.

У 2020. години надзирано је 85 здравствених установа и других облика здравствене службе (приватна пракса) у Републици Србији – на територији 17 административних округа и на територији града Београда, док су у 2021. години

надзиране 103 здравствене установе и други облици здравствене службе (приватна пракса) у Републици Србији – на територији 21 административног округа и на територији града Београда. Институт за јавно здравље Србије „Др Милан Јовановић Батут“ спровео је осам спољних провера квалитета стручног рада у управљању медицинским отпадом у 2020. и 2021. години.

У циљу обухватнијег и делотворнијег надзора над управљањем медицинским отпадом, потребно је успоставити координацију између Министарства здравља и Министарства заштите животне средине.

Повећање свеобухватности и делотворности инспекцијског надзора и избегавање преклапања и непотребног понављања инспекцијског надзора обезбеђује се кроз међусобну сарадњу у утврђивању програма рада и сарадњу у поступку вршења самосталног или заједничког инспекцијског надзора.

Сарадња у поступку вршења инспекцијског надзора остварује се нарочито ради спречавања или отклањања непосредне опасности по живот и здравље људи¹⁶².

Графикон 15: **Надлежни органи и институције за вршење надзора над применом прописа које се односе на управљање медицинским отпадом**

Извор: ДРИ

¹⁶² Члан 11 Закона о инспекцијском надзору.

V *Захтев за доставу одазивног извештаја*

Субјект ревизије је, на основу члана 40. став 1. Закона о Државној ревизорској институцији, дужан да поднесе Државној ревизорској институцији писани извештај о отклањању откривених несврсисходности (одазивни извештај) у року од 90 дана почев од наредног дана од дана уручења овог извештаја.

Одазивни извештај мора да садржи:

- 1) навођење ревизије, на коју се он односи;
- 2) кратак опис несврсисходности у пословању, које су откривене ревизијом;
- 3) приказивање мера исправљања.

Мере исправљања су мере које субјект ревизије предузима да би отклонио несврсисходности у свом пословању или мере умањење ризика од појављивања одређене несврсисходности у свом будућем пословању за чије предузимање субјект ревизије мора поднети уз одазивни извештај одговарајуће доказе.

Субјект ревизије је обавезан да у одазивном извештају искаже мере исправљања по основу откривених несврсисходности односно свих закључака и налаза датих у Извештају о ревизији сврсисходности пословања, као и да поступи по датим препорукама осим оних који су отклоњени у току обављања ревизије и садржани у поглављу Мере предузете у поступку ревизије. За мере исправљања је дужан да уз одазивни извештај достави доказе према следећем:

1. За налазе, односно несврсисходности првог приоритета, односно које је могуће отклонити у року од 90 дана субјекти ревизије су у обавези да доставе доказе о отклањању несврсисходности односно предузимању мера исправљања;
2. За налазе, односно несврсисходности другог приоритета, односно које је могуће отклонити у року до годину дана субјекти ревизије су у обавези да доставе акциони план у којем ће описати мере и активности које ће бити предузете ради отклањања несврсисходности или смањења ризика од појављивања несврсисходности у будућем пословању као и планирани период предузимања мера и одговорно лице;
3. За налазе, односно несврсисходности трећег приоритета, односно које је могуће отклонити у року до три године субјекти ревизије су у обавези да доставе акциони план у којем ће описати мере и активности које ће бити предузете ради отклањања несврсисходности или смањења ризика од појављивања несврсисходности у будућем пословању као и планирани период предузимања мера и одговорно лице.

На основу члана 40. став 2. Закона о Државној ревизорској институцији одазивни извештај је јавна исправа која је потписана и оверена печатом од стране одговорног лица субјекта ревизије.

Државна ревизорска институција ће оценити веродостојност одазивног извештаја, тј. провериће истинитост навода о мерама исправљања, предузетим од стране субјекта ревизије, подносиоца одазивног извештаја. У случају потребе извршиће се и ревизија одазивног извештаја. Такође, извршиће се и оцена да ли су мере исправљања исказане у одазивном извештају задовољавајуће.

Сагласно члану 57. став 1. тачка 3) Закона о Државној ревизорској институцији, ако субјекат ревизије у чијем су пословању откривене несврсисходности, не подносе у прописаном року Институцији одазивни извештај, против одговорног лица субјекта ревизије поднеће се захтев за покретање прекршајног поступка.

Ако се оцени да одазивни извештај не указује да су откривене несврсисходности отклоњене на задовољавајући начин, сматра се да субјект ревизије крши обавезу доброг пословања. Ако се ради о незадовољавајућем отклањању значајне несврсисходности, сматра се да постоји тежи облик кршења обавезе доброг пословања. У овим случајевима Државна ревизорска институције је овлашћена да предузима мере сагласно члану 40. ст 7. до 13. Закона о Државној ревизорској институцији.